

บทที่ ๓
การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละคร
ในวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ความขัดแย้งต่างๆทำให้เกิดปัญหา ดังที่ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ กล่าวว่า ปัญหาเริ่มปรากฏ เพราะมีข้อขัดแย้ง^๑ โดยปัญหา หมายถึง เหตุการณ์หรือเรื่องหนึ่งเรื่องใดที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานมิให้บรรลุเป้าหมาย^๒ ทำให้ตัวละครเกิดความทุกข์และกังวลใจ เราสามารถจำแนกปัญหา ออกได้เป็นหลายประเภท เช่น ปัญหาการขาดความรัก ปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคมและการเมือง ปัญหาเรื่องสิทธิและเสรีภาพ และปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นต้น เมื่อตัวละครเกิด ปัญหาขึ้นย่อมแสวงหาหนทางและวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้ตนหลุดพ้นออกจากความทุกข์นั้น พฤติกรรมที่ตัวละครแสดงออกเพื่อขจัดปัญหาต่างๆ เป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่เรียกว่า การเผชิญปัญหา^๓ และการแก้ปัญหา^๔

๑. การเผชิญปัญหาของตัวละครในวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๑.๑ ความหมายและวิธีการเผชิญปัญหา

บอยด์และจอห์นสัน (Boyd and Johnson) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการเผชิญปัญหาว่า พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ในอดีต โดยบุคคลเลือกสิ่งที่ได้เรียนรู้มาใช้จัดการกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาเพื่อทำให้ความ

^๑สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, การเขียน, ๑๒๐.

^๒Meyer B. and L. Heigerken, Introduction to Research in Nursing (Philadelphia J.B. : Loppincott, 1962), 200, อ้างถึงใน ลดาวัลย์ กองช่าง, “การศึกษาการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับ ประสบการณ์การเล่นวัสดุสามมิติแบบขึ้นน้ำและแบบอิสระ” (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๐), ๒๔.

^๓Folkman S. and Lazarus, R.S. , If it Changes it must be a process : A study of Emotion and Coping during three stages of a college examination, “Journal of Personality and Social Psychology” 48(1) : 150-170, อ้างถึงใน ศิริวรรณ นิลเกตุรา, “การเผชิญปัญหาของผู้ตกงานในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๓), ๔.

^๔ชม ภูมิภาค, จิตวิทยาการเรียนการสอน (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), ๕๐.

ขัดแย้งนั้นหมดไป บุคคลแต่ละคนจะมีวิธีการเผชิญปัญหาที่แตกต่างกัน เช่น การต่อสู้ การหลีกเลี่ยง การปฏิเสธ เพื่อช่วยลดความทุกข์ใจที่เกิดขึ้น ส่วนสิ่งที่สำคัญที่บุคคลจะพิจารณา ก่อนจะเลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบใดแบบหนึ่งนั้นคือ อะไรเป็นสาเหตุที่มาของปัญหา และอะไรคือผลที่เกิดขึ้นตามมาหลังจากแสดงพฤติกรรมนั้นแล้ว และเขาจะเลือกใช้วิธีการเผชิญปัญหาที่คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อตัวเขาเอง^๕

ลาซารัสและโฟล์คแมน (Lazarus and Folkman) กล่าวถึงการเผชิญปัญหาว่า คือ ความพยายามทางปัญญาและพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดการกับปัญหา หรือข้อเรียกร้องทั้งจากภายนอก และภายในที่ประเมินว่า คุณค่าหรือเกินกว่าความสามารถที่บุคคลจะรับได้ การเผชิญปัญหาของบุคคลจะแสดงออก ในรูปพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมานั้นจะมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิด จิตใจ อารมณ์ของบุคคล^๖

รัชจนา สิงห์ทอง ได้สรุปความหมายของการเผชิญปัญหาว่า

พฤติกรรมการเผชิญปัญหา หมายถึง ความพยายามของบุคคลที่จะเปลี่ยนแปลง ความคิดและพฤติกรรมอยู่เสมอเพื่อจัดการกับปัญหา หรือสิ่งที่มาคุกคามต่อชีวิตความเป็นอยู่ ของบุคคล โดยการแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อทำให้ความเครียดหรือสิ่งที่คุกคามนั้นคลี่คลาย ไปในทางที่ดีขึ้น^๗

^๕Boyd , Herbert F. and Johnson, Orville G. *Analysis of Coping Style* (The Psychological Corporation : Harcourt Brace Joravovich, Inc., 1981), อ้างถึงใน นริศร์ ปรารมภ์, “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการเผชิญปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นในกรุงเทพฯ” (ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๙), ๖.

^๖Lazarus, Richard., and Susan Folkman, *Stress Appraisal and Coping* (New York : Spinger Publishing Co., 1984), อ้างถึงใน สมบุญ จารุเกษมทวี, “ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบความผูกพัน ความวิตกกังวล และกลวิธีการเผชิญปัญหาของนักศึกษา” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๔๔), ๔.

^๗รัชจนา สิงห์ทอง, “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเผชิญปัญหา ความพึงพอใจในชีวิต แรงสนับสนุนทางสังคม และภาวะซึมเศร้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕), ๓๑.

จากความหมายของการเผชิญปัญหาดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การเผชิญปัญหา หมายถึง ความพยายามทางความคิดและการกระทำของตัวละครที่แสดงออกมาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขจัดหรือบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้น

ในด้านวิธีการเผชิญปัญหานักจิตวิทยาหลายท่านได้แบ่งลักษณะของการเผชิญปัญหา แตกต่างกันไปบ้าง ดังนี้

มูส์และบิลลิงส์ (Moos and Billings) แบ่งวิธีการเผชิญปัญหาไว้ ๓ กลุ่มใหญ่

กลุ่มที่ ๑ เป็นวิธีที่พยายามแยกแยะความหมายของสถานการณ์ประกอบด้วยวิธีการเผชิญปัญหา ๓ วิธี คือ ๑) การวิเคราะห์ห้อย่างมีเหตุผล ๒) การปรับเปลี่ยนความคิด เป็นการยอมรับความจริงแต่พยายามมองหาข้อดีของสถานการณ์นั้น และ ๓) การหลีกเลี่ยงทางด้านความคิด

กลุ่มที่ ๒ เป็นวิธีมุ่งแก้ปัญหา ประกอบด้วยวิธีการเผชิญปัญหา ๓ วิธี คือ ๑) การแสวงหาข้อมูลหรือคำแนะนำต่างๆ ๒) การแสดงการกระทำในการแก้ปัญหา และ ๓) การสร้างทางเลือกที่ดี

กลุ่มที่ ๓ เป็นวิธีมุ่งลดอารมณ์ตึงเครียด ประกอบด้วยวิธีการเผชิญปัญหา ๓ วิธี คือ ๑) การควบคุมอารมณ์ต่างๆ ๒) การยอมจำนนต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และ ๓) การระบายอารมณ์

ลาซารัส (Lazarus) ได้แบ่งวิธีการเผชิญปัญหาตามลักษณะของการตอบสนองต่อปัญหาไว้ ๓ ลักษณะ ได้แก่

๑. การเข้าต่อสู้เป็นความพยายามของบุคคลที่จะขจัดสิ่งที่มาขัดขวางเป้าหมาย โดยพยายามเอาชนะอุปสรรคนั้นๆ ด้วยการเลือกวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสม พยายามค้นหารายละเอียดใหม่ๆ พัฒนาความสามารถ หรือปรับปรุงวิธีการที่มีอยู่เพื่อเอาชนะอุปสรรค
๒. การถอยหนีเกิดจากการที่บุคคลเกิดการเรียนรู้ตั้งแต่วัยเด็กเมื่อพบกับสิ่งที่เป็นอันตราย มักจะใช้วิธีการถอยหนี เมื่อเป็นผู้ใหญ่ก็จะใช้วิธีการแบบเดิมที่เคยใช้ในวัยเด็ก คือ ลักษณะการหลีกเลี่ยงเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์เหล่านั้น เช่น การแยกตัวเอง หรือการเพ้อฝัน เป็นต้น

“นิโบล กฤษณพันธ์, “วิธีการเผชิญปัญหาและภาวะอารมณ์ทุกขโศกในผู้ป่วยมะเร็งปากมดลูกที่ได้รับรังสีรักษา” (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๒), ๑๘.

๓. การประนีประนอม บุคคลจะใช้วิธีการเผชิญปัญหาแบบประนีประนอมเมื่อต้องเผชิญปัญหาที่ยุ่งยากมากๆ ซึ่งไม่สามารถเอาชนะได้ เช่น การชดเชย การหาเหตุผลเข้าข้างตนเอง และการเลียนแบบ เป็นต้น^๙

คาร์เวอร์, ไชย์เออร์ และไวน์ทรอบ (Carver, Scheier and Weintraub) ได้ศึกษาและรวบรวมรูปแบบของวิธีการเผชิญปัญหาไว้ทั้งหมด ๑๓ รูปแบบ โดยแบ่งเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มแรกการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นการแก้ปัญหา มีวิธีการคือ การลงมือกระทำการแก้ปัญหา การวางแผน การระงับกิจกรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้อง การชะลอการเผชิญปัญหา การค้นหาการสนับสนุนทางสังคมเพื่อการขอความช่วยเหลือ กลุ่มที่สอง การเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นทางอารมณ์ มีวิธีการเผชิญปัญหาคือ การค้นหาการสนับสนุนทางสังคมเพื่อให้ได้รับกำลังใจ การตีความหมายใหม่ในทางบวกและสร้างสรรค์ การพึ่งศาสนา การยอมรับ การปฏิเสธ และกลุ่มที่สาม การเผชิญปัญหาในรูปแบบอื่นๆ ได้แก่ การระบายออกทางอารมณ์ การไม่แสดงออกทางพฤติกรรม และการไม่เกี่ยวข้องทางความคิด^{๑๐}

เนื่องจากวิธีการเผชิญปัญหามีความหลากหลายมีทั้งผู้ที่แบ่งเหมือนและแตกต่างกันออกไป การศึกษาการเผชิญปัญหาของตัวละครในวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์นี้ ผู้ศึกษามีได้ยึดถือทฤษฎีหรือวิธีการเผชิญปัญหาของผู้ใดเป็นหลัก หากแต่รวมเอาทฤษฎีต่างๆ มารวมกันเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และจัดประเภทเพื่อให้ครอบคลุมและสมบูรณ์มากขึ้นเพราะวิธีการเผชิญปัญหาบางลักษณะไม่ปรากฏในทฤษฎีของคนหนึ่งแต่กลับปรากฏในอีกคนหนึ่ง

๑.๒ การเผชิญปัญหาของตัวละคร

เมื่อตัวละครต้องเผชิญกับเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความทุกข์กังวลใจหรือปัญหา เช่น การถูกแย่งบุคคลอันเป็นที่รัก การถูกคุกคามจากบุคคลอื่นทำให้เกิดความรู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัยในชีวิต และ

^๙Lazarus Richard S., "Coping-Reaction Pattern and the Appraisals that Underlie Them" in *Psychological Stress and the Coping Process* (New York : McGraw-Hill Book Company,1986), อ้างถึงใน จรรยา เกษศรีสังข์, " วิธีเผชิญปัญหาของนักเรียนนายร้อยตำรวจ" (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๗), ๒๗.

^{๑๐}รัชจนา สิงห์ทอง, "ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเผชิญปัญหา ความพึงพอใจในชีวิต แรงสนับสนุนทางสังคม และภาวะซึมเศร้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี", ๓๖-๓๘.

การถูกบังคับให้ปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่ไม่ปรารถนา ตัวละครมักแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อความทุกข์ใจเหล่านั้น เช่น วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ หรือลงมือแก้ไขปัญหานั้นทันที หรือปรับอารมณ์ของตนให้เข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ชีวิตของตนกลับเป็นปกติสุข พฤติกรรมเหล่านั้นเรียกว่า การเผชิญปัญหา ตัวละครต่างๆจะมีพฤติกรรมที่แสดงออกต่อปัญหาแตกต่างกันไป ดังจะได้กล่าวถึงรายละเอียดต่อไป

๑.๒.๑ การเผชิญปัญหาของตัวละครแบบมุ่งเน้นการประเมินสถานการณ์

คือ เมื่อตัวละครตระหนักว่ามีเหตุการณ์ซึ่งเป็นปัญหาเกิดขึ้นกับตน ตัวละครจะวิเคราะห์เหตุการณ์หรือปัจจัยแวดล้อมต่างๆที่ทำให้เกิดปัญหาและผลที่จะเกิดขึ้นติดตามมา วิธีการเผชิญปัญหาของตัวละครที่จัดอยู่ในกลุ่มของการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นการประเมินสถานการณ์ มีดังนี้

๑.๒.๑.๑ การวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล วิธีการเผชิญปัญหาโดยการ

วิเคราะห์อย่างมีเหตุผลเป็นการเผชิญปัญหาที่ตัวละครวิเคราะห์เหตุที่มาของปัญหาหรือสิ่งที่จะทำให้ตนต้องได้รับความทุกข์ รวมถึงการวิเคราะห์ผลที่จะได้รับเมื่อลงมือแก้ปัญหา ในวรรณคดีอาจมีทั้งการวิเคราะห์ที่มาของปัญหาและผลการแก้ปัญหา หรือตัวละครอาจแสดงว่ามีการคิดวิเคราะห์อย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเห็นว่าเป็นปัญหา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **คาวี** เมื่อท้าวสันนุราชได้ตัวนางจันท์สุดาตามา นางจันท์สุดา กลับไม่ยินยอมเป็นชายาของท้าวสันนุราช ทำให้ท้าวสันนุราชรู้สึกว่าได้เกิดปัญหาขึ้นกับตนเพราะเหตุการณ์ไม่เป็นไปตามที่คาดคิด ท้าวสันนุราชจึงแสดงพฤติกรรมการเผชิญปัญหาต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ดังในบทพระราชนิพนธ์ ดังนี้

เมื่อนั้น	ท่านท้าวสันนุราชเป็นใหญ่
ตั้งแต่ได้จันท์สุดาใจ	มาไว้ในที่มณฑิยรทอง
สุดแสนรักใคร่ไหลหลง	นางไม่ปลงประดีพัทธ์ให้ขัดข้อง
พระครวญคร่ำดำริตริตรอง	ไฉนหนอนวลละอองจะเอ็นดู
ทำเสน่ห์เหล่าก็กลก็หลายสิ่ง	นางยังด่าว่าน่าอดสู
สิ้นตำหรับตำราวิชาครู	เพราะกายภูแก่เกินขนาดไป

(บทละครนอก : ๔๒๙)

จากบทพระราชนิพนธ์ ท้าวสันนุราชประสบปัญหา คือ นางจันท์สุดาไม่ยินยอมเป็นชายาของตน ท้าวสันนุราชจึงเผชิญปัญหาดังกล่าวด้วยการคิดใคร่ครวญวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาซึ่งทำให้ท้าวสันนุราชทราบว่าปัญหาของตนเกิดขึ้นเพราะมีสังขารที่ชราเกินไป

นอกจากนี้ ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** เมื่อหมื่นหาญตกเดือนพลายแก้วลูกเขยของตนให้ช่วยกันทำมาหากิน แต่พลายแก้วกลับอวดอ้างตัวว่าจะเป็นผู้ที่ค้ำกั้นดูแลทุกคนเมื่อยามมีภัยจนเป็นเหตุให้เกิดการประลองฝีมือระหว่างหมื่นหาญกับพลายแก้วขึ้น พลายแก้วเป็นฝ่ายชนะทำให้หมื่นหาญตระหนักว่าตนกำลังประสบปัญหาเพราะมีผู้ที่มีความสามารถขึ้นมาแข่งกับตน หมื่นหาญจึงแสดงพฤติกรรมการเผชิญปัญหาต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

ฝ่ายตาหมื่นหาญรำคาญใจ
จะนั่งนอนร้อนรำระล่ำระสาย
อ้ายแก้วเจนจัดชะงัดวิชา
มันก็เป็นช่างงานอันกล้าหาญ
จะอยู่ป่าเดียวกับนั้นฉันใด
ช่างฆ่าผู้คนแลลูกเมีย
แต่เพียงนี้ลี้ยงทำอหังการ

มิได้กินข้าวแลเหล้ายา
เรียกท่านยายสีจันทร์มาปรึกษา
มันเก่งกาจเกินหน้าเราขึ้นไป
เราก็เป็นคชสารอันสูงใหญ่
นานไปก็จะยับยั้งประมาณ
จะเป็นของมันเสียตั้งทั้งบ้าน
จะคิดผลาญชีวิตมันให้ตาย

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๒๙๑-๒๙๒)

จากบทเสภา หมื่นหาญประสบปัญหาที่พลายแก้วผู้เป็นบุตรเขยมีความสามารถทัดเทียมกับตน การที่พลายแก้วกลายมาเป็นผู้มีความสามารถซึ่งหมื่นหาญไม่คาดคิดทำให้หมื่นหาญรู้สึกว่่าสถานภาพและอำนาจของตนถูกสั่นคลอน หมื่นหาญเผชิญปัญหาดังกล่าวด้วยการคิดใคร่ครวญถึงผลเสียต่างๆที่จะเกิดขึ้นตามมาหากปล่อยให้พลายแก้วอยู่ร่วมชายคาของตน

การเผชิญปัญหาด้วยการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลทำให้ตัวละครทราบเหตุและผลของปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งนำไปสู่การเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไป ทำให้การแก้ปัญหาามีผลสำเร็จสูง

๑.๒.๑.๓ การหลีกหนีทางความคิด การเผชิญปัญหาด้วยวิธีคิดหลีกหนี เป็นการเผชิญปัญหาของตัวละครในลักษณะที่เมื่อตัวละครประสบปัญหา ตัวละครไม่กล้าเผชิญความจริง ไม่ยอมรับความจริง หรือพาตัวออกจากปัญหาแล้วหันไปหาสิ่งอื่นแทน กล่าวได้ว่าเป็นลักษณะของการป้องกันตัวเองจากผลกระทบที่จะได้รับจากปัญหาที่เกิดขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **รามเกียรติ์** เมื่อนางมณฑิโให้กำเนิดนางสีดา พิเภกได้ทำนายชะตาชีวิตของนางสีดาว่าจะเป็นผู้สลาญวงศ์ยักษ์และแนะนำให้นางสีดาไปลอยน้ำ นางมณฑิโไม่ต้องการสูญเสียลูกไป นางจึงแสดงพฤติกรรมการเผชิญปัญหาต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

จึงว่าพิเภกนี้อาธรรม์	เสกสรรใส่ลูกกระจริด
สาธารณ์แกล้งผลาญชีวิต	นี่เนื้อมิจิตฉันทา
ไอ้ว่าลูกรักของแม่เอ๋ย	กระไรเลยบุญน้อยหนักหนา
ครั้งนี้แกลงค์พระเจ้าอา	เห็นรักนัลดดาเป็นพันไป
แม่นลูกเป็นกาลกิติ	ตัวแม่จะตีมาแต่ไหน
จงฆ่าเสียด้วยกันให้บรรลัย	จะต้องการอะไรแก่เมียรัก
จะเลี้ยงที่ในลงกา	จะพาท่านให้เสียยศศักดิ์
ว่าพลางคอนทรวงเข้าฮักฮัก	นงลักษณ์เพียงจะสิ้นลมประดี

(รามเกียรติ์ เล่ม ๑ : ๒๕๓)

จากบทพระราชนิพนธ์ นางมณฑิโเผชิญปัญหาที่ตนจะต้องนำลูกไปลอยน้ำตามคำแนะนำของพิเภกด้วยการพยายามหลีกหนี คือ ไม่เชื่อว่าคำทำนายของพิเภกเป็นจริง โดยอ้างว่าพิเภกแกล้งใส่ความและอิจฉาลูกของนาง

ในเรื่อง **พระอภัยมณี** เมื่อมังคลาทำศึกกับพระอภัยมณี สังฆราชที่ปรึกษาของมังคลาเห็นว่าศึกครั้งนี้ฝ่ายลังกาคงจะเป็นฝ่ายพ่ายแพ้และเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นไม่เป็นไปตามที่ตนเองคาดหมายและต้องการ สังฆราชจึงเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

เที่ยวบอกเล่าเหล่าฝรั่งว่าลังกา	จะขาดชาติศาสนาเป็นป่าไป
ใครถือพระจะสมทบช่วยรบสู้	มาตามกูดุและแก้ไข
ฝรั่งฟังสังฆราชก็หวาดใจ	ต่างช่วยได้ดาบหอกออกวิ่งตาม
ต่างรู้ความทำนายทั้งชายหญิง	พากันวิ่งตามถนนออกฉันทลาม
ถึงโรงรายทำยว้งหยุดสั่งความ	บรรดาตามกูดุช่วยรารี
แม้เกิดไฟไหม้วังคนทั้งหลาย	จะตื่นแตกแยกย้ายพลัดพรายหนี

จับกษัตริย์ให้สหายพวกไพร่	ผลาญชีวิตเสียให้ได้อย่าไว้มือ
แล้วหยิบชูดจุดประทัดทั้งมัดใหญ่	เป็นลูกไฟติดต่อบินปรอปรือ
ตกตีกรามลามไหม้เปลวไฟฮือ	เสียงอึ้งอ้ออึกที่ดังครึกครื้น
พวกผู้หญิงวิ่งผวาถลาล้ม	ผ้าถุงห่มหายไปได้สักผืน
พวกฝรั่งสังฆราชข้าสาดปืน	ต่างวิ่งตื่นแตกพลัดกระจัดกระจาย
เหล่าล้อมวังนั่งเชิงเทินเงินหอรบ	ต่างหลีกหลบล้มคว่ำคะมำหาย
ทั้งหน้าทีหนีไฟทั้งไพร่นาย	ล้วนวุ่นวายวิ่งพุกพุ่มกรม

(พระอภัยมณี : ๑๒๘-๑๒๙)

จากบทประพันธ์ สังฆราชรู้ว่าฝ่ายตนจะพ่ายแพ้ศัตรูจึงหลีกเลี่ยงหนีปัญหาด้วยการจุดไฟเผาเมืองเพราะสังฆราชไม่อาจยอมรับความจริงที่จะเกิดขึ้น คือ ฝ่ายเมืองลังกาจะเป็นผู้พ่ายแพ้เข้าศึกได้

การเผชิญปัญหาด้วยการหลีกเลี่ยงหนีทางความคิด ผู้ที่เผชิญปัญหาดังวิธีนี้โดยมากมักเป็นตัวละครหญิงมากกว่าตัวละครชาย และมักจะหลีกเลี่ยงหนีปัญหาได้สำเร็จ

๑.๒.๑.๔ การตำหนิ การเผชิญปัญหาด้วยการตำหนิอาจเป็นการตำหนิตนเองหรือตำหนิผู้อื่นก็ได้ การเผชิญปัญหาลักษณะนี้ตัวละครจะคิดถึงสาเหตุของปัญหาแล้วยอมรับว่าปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นเป็นเพราะตนเองเป็นผู้ก่อปัญหา ดังนั้นจึงต้องยอมรับผลของสิ่งที่ตนเองเป็นผู้กระทำ หรือคิดว่าปัญหาทั้งหมดเป็นความผิดของผู้อื่น ซึ่งส่งผลให้ตนต้องมารับเคราะห์กรรมและความเดือดร้อนด้วย ดังตัวอย่างการเผชิญปัญหาด้วยการตำหนิทั้งสองลักษณะดังนี้

การตำหนิตนเอง เช่น ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** เมื่อพลายแก้วกลับจากศึกเชียงใหม่ได้ตำแหน่งเป็นขุนแผนแล้วกลับมาหานางวันทอง นางวันทองจึงเล่าความทุกข์ความแค้นต่างๆที่ขุนช้างมาก่อความวุ่นวายกับตนให้ขุนแผนทราบ ขุนแผนโกรธเคืองขุนช้างและจะตามไปฆ่าฟันแต่กลับถูกนางลาวทองภรรยาใหม่ห้ามปราม นางวันทองเห็นดังนั้นจึงต่อว่านางลาวทองและเกิดเหตุทะเลาะวิวาทตบตีกัน ขุนแผนห้ามนางวันทองและนางลาวทอง ในขณะที่นางลาวทองยอมเชื่อฟังและหลบอยู่หลังขุนแผน นางวันทองกลับไม่ยอมเชื่อฟังและยังเข้าทำร้ายนางลาวทอง ขุนแผนจึงซักดาบจะฟันนางวันทอง นางวันทองหนีขึ้นเรือนและขุนแผนทิ้งนางไป นางวันทองแสดงพฤติกรรมเผชิญปัญหา ดังนี้

ครานั้นวันทองก็ตกใจ
 ถึงที่นอนกลิ้งเกลือกลงเสือกกาย
 เสียดแรงน้องครองตัวไม่มีหมอง
 ดูไข่มังไว้ในศิลา
 แต่พระพายมิได้ชายมาพัดต้อง
 สงวนตัวท่าผัวไว้เท่าไร
 จะโทษผัวว่าชั่วกระไรได้
 ที่นี้และหน้าเป็นทาศราม
 สาราพัตต์เสร็จสำเร็จขาด
 ดั่งไม้สูงสุดเพื่อนไม่พึงใคร
 ไอ้แต่นี้ก็วันทองเอ๋ย
 จะครองตัวไว้โยให้คืนคง
 สุดสิ้นสีทองที่ผ่องแผ้ว
 เชื้อหงส์พงศ์เผ่าจะพาจม
 เจ้าประคุณทูนหัวของเมียแก้ว
 พ่อเพื่อนกินเพื่อนนอนแต่ก่อนไร
 แต่รักพึ่งจักทะเลาะกัน
 พ่อรักน้องหมายครองแต่ก่อนมา
 น้อยใจใจถอยนีน้อยหรือ
 ถ้าอดใจกลั่นไว้สักครึ่งปี
 ผิดแล้วพ่อพลายคอยทิ้งขว้าง
 หนักอกแม่จะยกให้มันไป
 แต่อายุเพียงนี้มีสองผัว
 มีแต่จะอับอายไม่วายตรม
 ความเจ็บเท่าไรจะรู้หาย
 ดั่งหมึกสักปากไว้ที่หลังมือ

วิ่งขึ้นเรือนใหญ่มีงษ์วิญหาย
 ใ้อว่าพ่อพลายของเมียอา
 ดั่งแว่นทองส่องสว่างพระเวหา
 อุตสาห์ซ่อนเร้นทั้งเรือดไร
 ตัวน้องราคะหามีไม่
 พอได้พบผัวก็เกิดความ
 สาแก่ใจว่าจาเราหยาบหยาม
 ผัวห้ามยังฮึกไม่เห็นภัย
 ประมาทหนักหักปิ่นไม่ทนได้
 ลมประลัยพานพัดก็พังลง
 ไม่ควรเลยที่จะแหวกเป็นผุยผง
 เสมือนหงส์ปีกหักกลบปลัดถม
 จะกลายเป็นกาแล้วเพราะชื่นชม
 เพราะกรรมจึงได้ร้อนรำคาญใจ
 ลับแล้วเข้าเย็นหาเห็นไม่
 เพื่อนไข่เพื่อนสุขทุกเวลา
 พ่อมาที่น้องรับลงไปหา
 เพราะอิมาริชยามันกาลี
 มาต่วนดื้อดั่งได้ไม่พอที่
 จะได้ดีต่อยทำให้หน้าใจ
 จะหลีกหนีอายขุนช้างกระไรได้
 เมื่อไม่มีรักใคร่ในอารมณ์
 แสนชั่วแสนถ้อยทุกเส้นผม
 ชีวิตสิ้นดินถมก็ซื้อสื่อ
 ความอายเมื่อไรจะสิ้นชื่อ
 ยังจะรื้อรักรูปไปโยมี

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๒๓๘)

จากบทเสภา นางวันทองประสบปัญหาขุนแผนโกรธและทิ้งนางไป นางวันทองเผชิญ
 ปัญหาดังกล่าวด้วยการตำหนิตัวเองว่าเหตุการณ์ทั้งหมดที่ตนต้องมาเป็นทุกข์เช่นนี้เป็นเพราะ
 ตัวเองไม่ดี ไม่ยอมเชื่อฟังขุนแผน ดังนั้นนางจึงยอมรับผลแห่งการกระทำนั้น

การตำหนิผู้อื่น เช่น ในเรื่อง **รามเกียรติ์** เมื่อทศกัณฐ์ขับไล่พิเภกออกจากเมือง พิเภกไป
 สวามิภักดิ์กับฝ่ายพระราม ทำให้เมื่อทศกัณฐ์รบกับฝ่ายพระรามครั้งใดก็ไม่สามารถที่จะเอาชนะ
 ฝ่ายพระรามได้ ทศกัณฐ์แสดงพฤติกรรมการเผชิญปัญหา ดังนี้

พิเภกไปอยู่เป็นข้าเฝ้า	ให้ร้อนร่ำฤทัยดังไฟจี้
หนักอกหนักใจพันทวี	อสุรีนึ่งนึ่งกรีกไป
เห็นทีไฉนนี้จะบอกการ	จึงคิดการจับสุกรสารได้
ไว้ชานาที่จะมีภัย	มันจะสาวไล่ให้กากิน
จำกูจะคิดอุบาย	ไปทำลายศึกเสียให้สิ้น
ทั้งไฉพิเภกใจทมิฬ	จะให้กินแห่งแครงกัน
แม่นพระรามขับจากพลับพลา	จะตามฆ่าให้ม้วยอาลัย
คิดแล้วยกอรอภิวันท์	กุมภันท์ร้ายเวทอันเชี่ยวชาญ

(รามเกียรติ์ เล่ม ๒ : ๑๘๖)

จากบทพระราชนิพนธ์ การที่ทศกัณฐ์ไม่สามารถรบชนะฝ่ายพระรามได้เป็นปัญหา
 ทศกัณฐ์เผชิญปัญหาที่ตนไม่สามารถเอาชนะฝ่ายศัตรูได้และไพร่พลต้องตายเป็นจำนวนมากด้วย
 การกล่าวโทษพิเภกว่าเป็นผู้ช่วยเหลือศัตรู โดยทศกัณฐ์ได้คิดว่าปัญหาทั้งหมดว่าเป็นเพราะ
 ตนเองลักนางสีดามา หรือมองไปที่ความสามารถของกำลังพลของตน

การเผชิญปัญหาด้วยวิธีการตำหนิ โดยมากมักเป็นการตำหนิผู้อื่นมากกว่าที่จะตำหนิ
 ตนเอง และเมื่อตัวละครเผชิญปัญหาด้วยการตำหนิ ตัวละครจะสามารถหาวิธีการแก้ปัญหาต่อไป
 ได้ โดยการแก้ไขในส่วนที่ตัวละครคิดว่าเป็นปัญหานั้น แต่โดยมากการแก้ปัญหาไม่สำเร็จเพราะ
 เป็นการแก้ปัญหาของตัวละครปรักษที่ตำหนิผู้อื่น อย่างไรก็ตามตัวละครเอกก็มีการเผชิญปัญหา
 ด้วยวิธีนี้เช่นกัน แต่เป็นการตำหนิตนเอง ผลของการแก้ปัญหาก็มักจะไม่ประสบผลสำเร็จ

การเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นประเมินสถานการณ์จะส่งผลให้ตัวละครสามารถเลือกวิธี
 แก้ปัญหาที่เหมาะสมกับปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะตัวละครได้วิเคราะห์ประเมินเหตุการณ์ต่างๆ ที่
 เกิดขึ้นว่ามีสาเหตุจากอะไร และผลจะเป็นอย่างไรต่อไปเมื่อมีการแก้ปัญหาอย่างไรอย่างหนึ่ง
 ดังนั้นการแก้ปัญหาหลังจากที่เผชิญปัญหาแบบประเมินสถานการณ์ โดยมากจะประสบผลสำเร็จ
 สามารถแก้ปัญหาได้

๑.๒.๒ การเผชิญปัญหาของตัวละครแบบมุ่งแก้ปัญหา คือ เมื่อตัวละครตระหนักว่าเกิดปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นกับตน ตัวละครจะลงมือแก้ปัญหานั้นทันที ลักษณะการเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นการแก้ปัญหาอาจแสดงออกด้วยการแสวงหาข้อมูล การลงมือแก้ปัญหา การสร้างทางเลือกที่ดี และการชะลอปัญหา การเผชิญปัญหาแบบมุ่งเน้นการแก้ปัญหาแต่ละลักษณะดังกล่าว มีรายละเอียดแตกต่างกันออกไป ดังนี้

๑.๒.๒.๑ การแสวงหาข้อมูล การเผชิญปัญหาด้วยวิธีการแสวงหาข้อมูลเป็นการเผชิญปัญหาที่ตัวละครจะลงมือจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในทันที โดยการเสาะแสวงหาข้อมูลหรือคำแนะนำต่างๆจากผู้อื่น รวมไปถึงการติดตามและสังเกตสิ่งรอบตัวก็ถือเป็นการแสวงหาข้อมูลทางหนึ่งด้วย เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่อไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **รามเกียรติ์** การที่พระรามไม่สามารถสังหารทศกัณฐ์ได้เป็นปัญหาของพระราม เพราะทำให้ศึกระหว่างพระรามกับทศกัณฐ์ไม่ยุติและส่งผลให้พระรามไม่ได้นางสีดาคืนตามที่ต้องการ พระรามจึงแสดงพฤติกรรมต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ดังในบทประพันธ์ว่า

จึงมีพระราชบัญชา

วานนี้ทศเศียรขุนมาร

ออกมาหักโหมโรมรัน

อินทรีย์ทะลุปรุโปร่ง

เศียรขาดกรขาดกระเด็นไป

เวลานี้ฉงนสนเท่ห์นัก

ไม่เห็นเหมือนองค์เจ้าลงกา

ถามพิเภกพิเภกกุ่มกุ่ม

ยกพวกพลทหารทัพซัน

ตัวมันนั้นต้องศรัทธ

ทำวงศ์ไม่นับแผลได้

กลับติดเข้าไม่มรณา

แต่สงครามฆ่ายักษ์เสียหนักหนา

เหตุใดมาเป็นดังนี้

(รามเกียรติ์ เล่ม ๓ : ๓๓๔)

จากบทพระราชนิพนธ์ พระรามตระหนักว่าการที่ตนไม่สามารถฆ่าทศกัณฐ์ได้เป็นปัญหา เพราะทำให้สงครามไม่ยุติและส่งผลให้ตนไม่ได้นางสีดาคืน พระรามต้องการแก้ปัญหานี้จึงเผชิญปัญหาด้วยการแสวงหาข้อมูล คือ ถามพิเภกเพราะพิเภกเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับจุดอ่อนของทศกัณฐ์ การแสวงหาข้อมูลดังกล่าวทำให้พระรามสามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ในตอนอื่นๆเมื่อฝ่ายพระรามไม่สามารถสู้และกำจัดฝ่ายทศกัณฐ์ได้ ฝ่ายพระรามก็มักจะเผชิญปัญหาด้วยการถามพิเภกก่อนเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาต่อไปทุกครั้ง

การเผชิญปัญหาด้วยการแสวงหาข้อมูลทำให้ตัวละครมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ของปัญหาชัดเจนยิ่งขึ้น ส่งผลให้การเลือกวิธีการแก้ปัญหามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วย

๑.๒.๒.๒ การสร้างทางเลือก การเผชิญปัญหาด้วยวิธีสร้างทางเลือก เป็นการเผชิญปัญหาที่ตัวละครจะลงมือจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นทันที โดยการเปลี่ยนแปลงการกระทำที่ทำมาแต่เดิมหรือที่กำลังทำให้เป็นการกระทำอย่างอื่นแทนเพื่อให้เกิดสิ่งดีแก่ตนเอง เป็นการเปิดโอกาสหรือสร้างทางออกเพื่อให้ตนหลุดพ้นจากปัญหา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** เมื่อขุนแผนลักพานางวันทองหนีจากขุนช้าง ระหว่างที่ทั้งสองอยู่ป่านางวันทองเกิดตั้งครรภ์ ยิงนานวันท้องของนางวันทองยิ่งแก่ขึ้นทำให้ทั้งสองต้องเกิดความทุกข์ลำบากในการใช้ชีวิตในป่ามากยิ่งขึ้น ขุนแผนเป็นห่วงเรื่องการคลอดลูกของนางวันทองและความปลอดภัยในชีวิตของลูกที่จะเกิดมา ขุนแผนจึงเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

อุ้มวันทองน้องสงขึ้นสี่หมอก

ชักม้าสะบัดยางอย่างเยื้องกราย
ส่งสารนักรักด้วยอัลกเฮลือเหลื่อ

ตั้งดัดลัดไปตั้งใจปอง

ขุดเผือกมันสุกกันมาตามจน

สิบวันดั้นพนมพนาว่า

พอถึงวัดจันทร์ตระวันพลบ

พักอยู่ศาลาขวางข้างกุฎี

บริกรรมทำผงลงหลายเล่มห์

แล้วบังกายให้หายทั้งอาชา

ขับออกจากป่าเวลาสาย

ไม่ควมขับให้ระคายชยอนท้อง
ค่อยประคองต้องเนื้อมิให้หมอง

ถึงห้วยหนองหยุดทุกระยะมา

พักร้อนผ่อนปรนมาในป่า

ชักม้าเข้าพิจิตรบุรี

แวะเคารพรูปพระชินสีห์

จนเข้าแสงอัคคีจึงไคลคลา

เป็นเสนห์จุนเจิมเฉลิมหน้า

ตรงมายังจวนเจ้าเมืองพลัน

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๓๙๑)

จากบทเสภา ขุนแผนและนางวันทองประสบปัญหาความทุกข์ยากในการใช้ชีวิตอยู่ในป่า ขุนแผนจึงเผชิญปัญหาดังกล่าวด้วยการสร้างทางเลือกให้แก่ตนเองและนางวันทอง คือ เปลี่ยนจากการใช้ชีวิตอยู่ในป่าเหมือนเช่นเดิม มาเป็นการคิดเข้ามอบตัวกับทางการเพราะไม่ต้องการให้นางวันทองและลูกที่จะเกิดมาได้รับอันตราย ประกอบกับเห็นว่าพระพิจิตรบุษบา บุคคลที่ขุนแผนคิดจะเข้ามอบตัวด้วยเป็นผู้ที่มีเมตตาหน้าที่จะช่วยเหลือตนและนางวันทองได้

การเผชิญปัญหาด้วยการสร้างทางเลือก การเผชิญปัญหาวิธีนี้ทำให้ตัวละครมีวิธีการอื่นที่ช่วยให้ตนเองพ้นจากปัญหาได้ โดยเป็นวิธีการเผชิญปัญหาที่ทำให้ตัวละครเกิดการเปลี่ยนแปลงจากสถานการณ์เดิมเข้าสู่สถานการณ์ใหม่ เป็นการเผชิญปัญหาที่ทำให้มีการดำเนินเรื่องต่อไป

๑.๒.๒.๓ การลงมือแก้ปัญหา การเผชิญปัญหาด้วยวิธีลงมือแก้ปัญหา ตัวละครจะจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นหรือมีปฏิกิริยาตอบโต้กับสิ่งที่ตัวละครไม่พึงปรารถนาทันทีโดยมิได้ไตร่ตรอง หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการเผชิญปัญหาตามสัญชาตญาณของมนุษย์เพื่อให้อุปสรรคยุติลงโดยเร็วที่สุด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **สังข์ทอง** พระสังข์ไม่ยอมถอดรูป พระอินทร์ส่งสารนางรจนานางที่ต้องตกทุกข์ได้ยาก เป็นเวลานานจึงแปลงเป็นกษัตริย์ต่างเมืองมาทำท้าวสามนต์ตีคัลลี ท้าวสามนต์วันเกรงและกลัวจะเสียบ้านเมืองหากตนตีคัลลีแพ้ ท้าวสามนต์แสดงพฤติกรรมการเผชิญปัญหา ดังนี้

จึงตรัสแก่เขยขวัญทันใด

จนใจด้วยบิดาชราแล้ว

ถ้ากำลังยังหนุ่มเหมือนแต่ก่อน

พ่อไม่ให้ร้อนถึงลูกแก้ว

เมื่อกระนั้นหากอีกมันหนักแคล้ว

ไม่อาจมาครองแครงโดยยาเกรง

เดี๋ยวนี้เห็นบิดาชราลง

จึงทะนงอวดกล้ามาข่มเหง

ขัดใจจะใคร่ออกตีเอง

แต่กริ่งเกรงตาหูไม่สู้ไฉ

เจ้าหนุ่มแน่นแทนพ่อกตีคัลลี

แก้กู้บุรีไว้ให้ได้

เหมือนช่วยยกหน้าพ่อตาไว้

อย่าให้อภัยศอดอาย

(บทละครนอก : ๑๔๙)

เมื่อเขยทั้งหกไม่สามารถตีคัลลีป้องกันบ้านเมืองได้ ปัญหาจึงยังไม่หมดไป ท้าวสามนต์ได้เผชิญปัญหาดังกล่าวอีกครั้ง ดังในบทพระราชนิพนธ์ว่า

เจ้าเตื่อนสติพี่เมื่อกี่นั้น

จริงอยู่หาทันคิดไม่

อันเจ้าเงาะลูกเขยของเราไซ้

เห็นจะกู้เวียงชัยได้ดังคิด

เจ้าอุตสำหรับแข็งใจออกไปหา

บอกว่าพี่เฒ่านี้รับผิด

ให้เจ้าเงาะปราณีช่วยชีวิต

มาต่อฤทธิ์ตีคัลลีแทนบิดา

(บทละครนอก : ๑๕๕-๑๕๖)

จากบทพระราชนิพนธ์ ท้าวสามนต์ประสบปัญหาเพราะมีกษัตริย์ต่างเมืองหรือพระอินทร์แปลงมาทำดีคลี ท้าวสามนต์เผชิญปัญหาด้วยการลงมือแก้ปัญหที่เกิดขึ้นนั้นทันที โดยตระหนักว่าตนไม่สามารถออกดีคลีเองได้ จึงสั่งให้หกเขยและพระสังข์ออกดีคลีแทนตนทันที

การเผชิญปัญหาด้วยการลงมือแก้ปัญหาก็เป็นวิธีการที่ตัวละครใช้แก้ปัญหามากที่สุด เพราะเป็นวิธีการที่ลงมือกระทำในทันที แต่ผลสำเร็จของการแก้ปัญหาก็มักต้องมีการคิดและสรรหาวิธีการแก้ปัญหามากหลายและมากกว่าหนึ่งวิธีเพราะไม่สามารถแก้ปัญหาให้หมดสิ้นไปได้ เนื่องจากตัวละครไม่เข้าใจสถานการณ์ของปัญหา แต่เป็นการเผชิญปัญหาไปตามสัญชาตญาณ การป้องกันตัวที่เกิดขึ้นชั่วขณะ อย่างไรก็ตามการเผชิญปัญหาด้วยการลงมือแก้ก็เป็นวิธีการที่ทำให้เรื่องสนุกสนานและดำเนินไปอย่างรวดเร็วกว่าการเผชิญปัญหาด้วยวิธีอื่นๆ

๑.๒.๒.๔ การชะลอปัญหา การเผชิญปัญหาด้วยวิธีชะลอปัญหา ตัวละครจะหาหนทางหรือวิธีการที่ทำให้ตัวละครไม่ต้องแก้ปัญหานั้นทันที เป็นการเลื่อนเวลาในการแก้ปัญหาลงไป หรือเป็นการหยุดปัญหาไว้ชั่วขณะโดยการเอาตัวเองออกจากปัญหาเพื่อตนจะได้มีเวลาจัดการกับปัญหามากขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **พระอภัยมณี** ท้าวอุเทนมีหนังสือมาให้ท้าวทศวงศ์ส่งนางเกษราให้ตน ท้าวทศวงศ์ไม่ต้องการยกพระธิดาของตนให้เป็นคู่ครองกับแขกต่างชาติต่างภาษา แต่ท้าวทศวงศ์ไม่รู้จะหาหนทางใดที่จะทำให้น้องไม่ต้องส่งนางเกษราให้ท้าวอุเทน ท้าวทศวงศ์จึงเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้นดังนี้

.....
จงปล่อยทูตผู้ถือหนังสือสาร
ซึ่งให้คิดผิดชอบเราขอบใจ

มีโองการสั่งมหาเสนาใน
ไปแจ้งการบอกกับแม่ทัพใหญ่
ขอตรึกไตรตรองความสักสามวัน

(พระอภัยมณี : ๗๙)

จากบทประพันธ์ ท้าวทศวงศ์ไม่ต้องการส่งตัวนางเกษราให้ท้าวอุเทนแต่ไม่สามารถปฏิเสธได้ ท้าวทศวงศ์เผชิญปัญหาด้วยการชะลอปัญหาขอผิดเวลาเพื่อตรึกตรองก่อน ๓ วัน เพื่อตนจะได้มีเวลาคิดหาวิธีที่ไม่ต้องส่งตัวนางเกษรา

การเผชิญปัญหาด้วยวิธีชะลอปัญหา วิธีนี้ทำให้ตัวละครมีเวลาที่จะหาวิธีการแก้ไขปัญหานั้น นานขึ้น และสุดท้ายทำให้การแก้ปัญหาประสบความสำเร็จเพราะตัวละครมีเวลาไตร่ตรอง ทั้งยังมีเวลาศึกษาและปรึกษาเพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหากับผู้อื่นด้วย อย่างไรก็ตามการเผชิญปัญหาด้วยการชะลอปัญหามีปรากฏน้อยที่สุดและมีปรากฏในวรรณคดีเพียงไม่กี่เรื่อง เช่น เรื่อง พระอภัยมณี ดังตัวอย่าง เรื่องสังข์ทอง ท้าวสามนต์ชะลอปัญหาที่ไม่พอใจเจ้าเงาะออกไป โดยให้ เจ้าเงาะและนางรจนาไปอยู่กระท่อมปลายนา และเรื่องอุณรุท อุณรุทไม่สามารถสังหารท้าวกรุงพานได้ ทั้งยังเหน็ดเหนื่อยจากการสู้รบ อุณรุทจึงเสกพระขรรค์ขึ้นสู้รบแทนตน ส่วนตนเองพานางอุษาหลบไปพักผ่อน ทั้งนี้ที่การเผชิญปัญหาลักษณะนี้ปรากฏน้อยน่าจะเป็นเพราะทำให้เรื่องดำเนินไปช้า ไม่ตื่นเต้นและไม่น่าติดตาม หากมีมากอาจทำให้เรื่องไม่สนุกสนานเท่าที่ควร

การเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาวิธีต่างๆ คือ การแสวงหาข้อมูล การสร้างทางเลือก การลงมือแก้ปัญหา และการชะลอปัญหา ดังกล่าวมาข้างต้น การเผชิญปัญหาด้วยวิธีลงมือแก้ปัญหาปรากฏมากที่สุด ผลของการแก้ปัญหาจะประสบความสำเร็จน้อยกว่าการเผชิญปัญหาด้วยวิธีอื่นๆ แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นวิธีเผชิญปัญหาที่ทำให้เรื่องสนุกสนาน ตื่นเต้น และเร้าใจที่สุด

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนนิเทศน์

๑.๒.๓ การเผชิญปัญหาของตัวละครแบบมุ่งปรับอารมณ์ คือ เมื่อตัวละครตระหนักว่าเกิดปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นกับตน ตัวละครจะมีวิธีการแสดงออกต่อปัญหานั้น ด้วยการแก้ไขที่ตัวของตัวละครเองโดยพยายามปรับเปลี่ยนอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตนให้ยอมรับกับปัญหาที่เกิดขึ้นให้ได้มากที่สุดด้วยวิธีการต่างๆ ในลักษณะของการควบคุมอารมณ์ ยอมรับยอมจำนนต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ระบายและบรรเทาอารมณ์ เพื่อจะสามารถรับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยรู้สึกผ่อนคลายและลดความตึงเครียดเกี่ยวกับปัญหาลงได้บ้างเพราะถึงอย่างไรก็ไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงไปจากสถานการณ์ที่เป็นปัญหานั้นไปได้ การเผชิญปัญหาแบบมุ่งปรับอารมณ์ในลักษณะต่างๆ ดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

๑.๒.๓.๑ การควบคุมอารมณ์ การเผชิญปัญหาด้วยการควบคุมอารมณ์ ตัวละครจะไม่แสดงอารมณ์ความรู้สึกของตนออกมาให้ผู้ใดทราบเพื่อมิให้ผู้อื่นล่วงรู้ความรู้สึกและความคิดของตนที่มีต่อปัญหานั้นๆ ตัวอย่างเช่น

ในเรื่อง กากิ นางกากิหายตัวไป ท้าวพรหมทัตสงสัยว่าพระยาครุฑจะเป็นผู้ลักพานางไป ส่วนพระยาครุฑก็พยายามไม่ให้ท้าวพรหมทัตสงสัยตน ทั้งสองจึงเกิดความทุกข์กังวลเพราะเกรงว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะล่วงรู้ความลับของตน ทั้งสองจึงเผชิญปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

ครุฑพั่งทรงธรรมก็มีหัวนหวาด	เชิงฉลาดทำฝันให้ขึ้นหน้า
สนองสารซึ่งช้านานเวลามา	เพราะวิญญานไม่สบายข้างภายใน
พรหมทัตพั่งอรธสุบรรณบอก	ตั้งเสี้ยนยอกเสียบทรวงยิ่งสงสัย
พระแสงซึ่งขึ้นฝันพัคตร์ประภาษาไป	ตรัสให้ยกสภานั้นมาทรง
ต่างทอดต่างเดินไม่เพลนจิต	ต่างคิดต่างคะเนิงตะลึงหลง
จนบ่าชายแสงพระสุริยง	ครุฑพะวงพิศวาสถึงงากี้
ก็อำลารินทรจจรวัล	ฝ่ายคนธรรพ์แจ้งใจในปักษี
ด้อมสะกดโดยบทสฤณี	ครั้นถึงที่พระไท่รก็แปลงตน

(กาเกี : ๑๗)

จากบทประพันธ์ ทั้งพระยาครุฑและท้าวพรหมทัตต่างมีความทุกข์ใจเรื่องนางกาเกีซ่อนอยู่ภายในใจ แต่ทั้งสองฝ่ายต่างก็เผชิญปัญหาด้วยการพยายามควบคุมอารมณ์ของตนให้เป็นปกติโดยการแสดงความเมกบานและเล่นสกาด้วยกันตามปกติเพื่อไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามรู้ความรู้สึกของตน

การเผชิญปัญหาด้วยการควบคุมอารมณ์นี้ ถ้าหากตัวละครสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ตัวละครก็จะสามารถหาวิธีการแก้ปัญหาได้ โดยที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ทันตั้งตัวและทราบความเคลื่อนไหว แต่หากตัวละครไม่สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตนได้ ไม่ว่าจะมึนวิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีใดฝ่ายตรงข้ามก็จะรู้และหาทางป้องกันได้ทัน

๑.๒.๓.๒ การระบายอารมณ์ การเผชิญปัญหาด้วยการระบายอารมณ์ ตัวละครจะแสดงออกต่อปัญหานั้นด้วยการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อระบายอารมณ์ตึงเครียดที่เกิดจากปัญหาออกมา การกระทำที่ตัวละครแสดงออกมานั้นเป็นการกระทำที่รุนแรงเนื่องจากตัวละครประสบกับภาวะที่ไม่ต้องการ แต่กลับไม่สามารถแก้ไขได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **ไกรทอง** เมื่อนางตะเภาแก้วและนางตะเภาทองทราบว่าไกรทองสามีของตนไปพาผู้หญิงคนหนึ่งมาอยู่ที่สวน นางตะเภาแก้วและนางตะเภาทองรู้สึกว่าคุณแก่ความรักและอำนาจสิทธิ์ขาดในการครอบครองสามีของตนถูกลดลง นางทั้งสองจึงแสดงพฤติกรรมกรรมการเผชิญปัญหาต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ดังนี้

เมื่อนั้น	โหมนางตะเภาทองผองใส
ทั้งนางตะเภาแก้วแววไว	ครั้นได้ข่าวผัวตัวเป็นเกลียว

จึงว่าดูเอาหรือเจ้าไกร
 มีรู้ช่างไปปดลดเลี้ยว
 น้อยหรือทำได้เป็นไรมี
 อีคนโรูปงามที่ตามมา
 ว่าพลางทางเรียกหาข้าไท
 ลงจากเรือนพลันทันที

.....

เมื่อนั้น

เรียกหาข้าไทให้ช่วยกัน
 ลีนสลักหักโค่นไม่ทนได้
 ชี้หน้าว่าชะเจ้าไกรทอง
 ไหนว่าจะไปหาพระอาจารย์
 คือเธอองค์นี้แล้วหรือไร
 เป็นไรไม่เอาเครื่องบริขาร
 จะพลอยพกโมโหโมทนา
 หม่อมลูกศิษย์คิดอ่านไปหาพล
 มานั่งซึ่งเขินคางอยู่อย่างนี้
 ว่าแล้วนวนนางตะเภาทอง
 อีคนนี้มันชื่อวิมาลา

.....

เมื่อนั้น

ได้ฟังวาจาสามี
 ยิ่งคิดยิ่งแค้นถึงความหลัง
 จึงตอบไปด้วยใจราม่า
 ถ้าเป็นคนอื่นไกลน่องไม่ว่า
 นี่มันชาติทรชนคนไพร่
 ว่าแล้วพี่น้องจึงร้องถาม
 ทำเจ้อเจ้อสะเออะหน้าหม่อมไกร
 เอาผิวกูไปไว้ถึงเจ็ดคืน
 หรือว่าซาลวันที่อันตราย
 แต่ผิวกูมกิลแล้วมีหน้า
 ใสหัวลงไปเสียท้องคล่อง

ว่าจะไปหาครูลักประเดี้ยว
 ไปเที่ยวเกี่ยวขู้แล้วพามา
 แม้นมีอึ่งคะนึ่งก็จึงว่า
 จะออกไปดูหน้ามันกล้าดี
 ไม่ทันใจโกรธซึ่งอึ่งมี
 ทาสีพี่เลี้ยงก็ตามไป

.....

สองนางโกรธผัวจนตัวสิ้น

เข้าผลัดกันประตูดูลอง
 สองนางวางเข้าไปในห้อง
 ช่างปดเล่นคล่องคล่องสบายใจ
 เป็นที่นมัสการอันโตใหญ่
 ซึ่งนิมนต์มาไว้ในศาลา
 มาถวายอาจารย์ให้นักหนา
 สาธุศรัทธาเต็มที
 ยกประเคนให้จันเสียดิน
 เป็นไรมีสการทานครุบา
 บอกน้องตะเภาแก้วเสนาหา
 เป็นเมียซาลวันที่บรรลัย

.....

นวนนางพี่น้องสองศรี

ชำเลืองแลดูทีวิมาลา
 มิได้ฟังเจ้าไกรทองว่า
 เจ้าช่างไปคบหาแต่ที่ดี
 จะร่วมเรียงเคียงหน้าก็ควรที่
 เห็นดีหรือเจ้าเอามาไว้
 ชะนางรูปร่างได้ผิวใหม่
 ช่างติดตามมาได้ไม่มีอาย
 ยังไม่หายรอยรึนหรือโฉมฉาย
 แยกกายไม่เหมือนเจ้าไกรทอง
 ยังแถมข้ามมนุษย์เข้าเป็นสอง
 เดียรฉานจงหองไม่เจียมตัว

จากบทพระราชนิพนธ์ ไกรทองมีผู้หญิงคนใหม่ทำให้นางตะเภาแก้วและนางตะเภาทอง ตระหนักว่าเกิดปัญหาขึ้นกับตน คือ การถูกผู้หญิงอื่นแย่งสามี แต่นางทั้งสองก็ไม่สามารถที่จะทำ สิ่งใดได้เพราะไกรทองได้พาผู้หญิงคนนั้นมาร่วมอยู่ด้วยแล้ว นางตะเภาแก้วตะเภาทองจึงเผชิญ ปัญหาด้วยการระบายอารมณ์ในเหตุการณ์ โดยนางได้ต่อว่าไกรทองและนางวิมาลา

การเผชิญปัญหาด้วยการระบายอารมณ์ส่งผลให้การแก้ปัญหาวิธีใดก็ตามที่จะเกิดขึ้น ประสบผลสำเร็จเพราะตัวละครตระหนักว่าไม่สามารถกระทำการใดเพื่อแก้ปัญหาได้ ตัวละครจึง มุ่งหวังเพียงเพื่อตนได้ระบายความทุกข์คับข้องใจออกมาเท่านั้น เมื่อตัวละครได้ระบายอารมณ์ ของตนออกไปส่วนหนึ่ง ทำให้ความตึงเครียดได้ผ่อนคลายลง

๒.๒.๓.๓ การบรรเทาอารมณ์ การเผชิญปัญหาด้วยการบรรเทา อารมณ์ คือ เมื่อตัวละครประสบปัญหาแล้วตัวละครไม่สามารถแก้ไขหรือกระทำการใดๆกับปัญหา ที่เกิดขึ้นได้ ตัวละครจึงหาที่ยึดเหนี่ยวหรือกระทำการสิ่งอื่นใดเพื่อให้ความตึงเครียด ความทุกข์กังวล อันเกิดจากปัญหาลดลง โดยการกระทำที่แสดงออกมานั้นมิได้ใช้ความรุนแรงขจัดความตึงเครียด เหมือนการระบายอารมณ์ แต่เป็นการกระทำที่แสวงหาความสงบให้เกิดขึ้นในใจของตัวละคร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** เมื่อขุนแผนไปเข้าเฝ้ารับราชการ นางลาวทองอยู่กับนางทองประศรี และเกิดล้มป่วย นางทองประศรีพยายามหาหมอหายามารักษาเท่าใดนางลาวทองก็ไม่หายป่วย เมื่อนางทองประศรีไม่สามารถหาทางรักษานางลาวทองได้ นางทองประศรีได้แสดงพฤติกรรม เผชิญปัญหาต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ดังในบทเสภาว่า

จะกล่าวถึงลาวทองผ่องใสภา	อยู่กับมารดาของผัวขวัญ
ล้มไข้เจียนตายมาหลายวัน	มดหมอหากันมาวางยา
ไม่หายท่านยายก็ร้อนรน	บวงบนเซ่นวักเป็นหนักหนา
แต่ประทั่งยังรอไม่มรณา	ทองประศรีรักษาที่สุดใจ

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๒๖๙)

จากบทเสภา นางทองประศรีไม่สามารถหาวิธีการใดมาช่วยรักษาพยาบาลนางลาวทองให้ หายจากการป่วยไข้ นางเกิดความกังวลจึงเผชิญปัญหาด้วยวิธีบรรเทาความเครียดของตนด้วยการ

ฟังสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพราะการฟังสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นอีกวิธีเดียวที่จะช่วยให้ตนมีทางออกไม่ต้องเป็นทุกข์กับอาการป่วยของนางลาวทองจนเกินไป

การเผชิญปัญหาด้วยการบรรเทาอารมณ์ความตึงเครียดจะทำให้ตัวละครแก้ปัญหาได้ในที่สุดเช่นเดียวกับการเผชิญปัญหาด้วยการระบายเพราะตัวละครมีจุดมุ่งหมายที่จะขจัดหรือบรรเทาความวิตกกังวลของตนลง เป็นการเผชิญปัญหาเพื่อแก้ไขปัญหาที่ตนเอง ดังนั้นวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่ตัวละครยึดถือ ฟังพาและเชื่อว่าสามารถช่วยเหลือตนได้ เช่น การไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

๑.๒.๓.๔ การยอมจำนน การเผชิญปัญหาด้วยการยอมจำนนต่อปัญหา คือ การที่เมื่อตัวละครประสบปัญหาตัวละครไม่สามารถทำอะไรได้ตามที่ตนต้องการหรือไม่สามารถทำอะไรได้ด้วยตนเอง ต้องปล่อยให้เหตุการณ์ต่าง ๆ ดำเนินต่อไป โดยที่ตัวละครก็ไม่สามารถขัดขืนได้ ต้องทำตามสิ่งที่ถูกกำหนดไว้แต่แรก เป็นลักษณะของการทำตามๆกันไปแม้ตนเองจะไม่ต้องการก็ตาม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **อิเหนา** ท้าวดาหาลูกประกาศยกราชบุษบาให้ชายใดก็ได้ที่มาสู่ขอนางหลังจากที่อิเหนาบอกยกเลิกการแต่งงานกับนางบุษบา เมื่อจรรยาไปสู่ขอนางบุษบา ท้าวดาหาไม่ต้องการยกนางให้จรรยาเพราะจรรยาไม่คู่ควรกับนาง ท้าวดาหาจึงเผชิญปัญหา ดังนี้

ทั้งมานะกษัตริย์ตัดขาด
แล้วตรัสปราศรัยเสนาใน

จึงอวยอนุญาตประสาทให้
ถามไถ่ถึงระตุสองบุรี

(อิเหนา : ๒๒๗)

จากบทพระราชนิพนธ์ ท้าวดาหาประสบปัญหาที่ตนต้องยกนางบุษบาให้จรรยาทั้งที่ไม่ต้องการเพราะจรรยาไม่มีสิ่งใดคู่ควรกับนางบุษบาธิดาของตนไม่ว่าจะเป็นฐานะหรือรูปร่างหน้าตา แต่ท้าวดาหาก็ต้องแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นท้าวดาหาจึงเผชิญปัญหาด้วยการยอมจำนน คือ ต้องยกนางบุษบาให้แก่จรรยาตามคำพูดของตนที่ได้ประกาศไว้ก่อนหน้านี้

ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** เมื่อสมเด็จพระพันวษาชำระคดีความที่นางสร้อยฟ้าทำเสน่ห์จมน้ำวโยฯ เนื่องจากไม่มีพยานและหลักฐานจะเอาผิดฝ่ายใดได้ นางศรีมาลาจึงขอขลุ่ยไฟเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง นางสร้อยฟ้าจึงต้องเผชิญปัญหาที่นางศรีมาลาจะขลุ่ยไฟ ดังนี้

ครานั้นพระองค์ได้ทรงฟัง	ทรงพระสรวลดังอยู่เรียงว่า
ได้ยินฤาไม้อีสร้อยฟ้า	อีศรีมาลาชั้นรับจะลุยไฟ
ถ้าจริงของมึงมึงจึงสู้	เท็จแล้วบอกกูจะผ่อนให้
มึงอย่ากั่มหน้าอยู่ว่าไร	จะสู้มันฤาไม่ให้ว่ามา
นางสร้อยฟ้าฟังพระโองการ	สะทกสะท้านหัวฟองสยงฉ่า
จะรับผิดชอบคิดกลัวพระอาญา	แข็งใจเงยหน้าขึ้นทูลไป
ซึ่งว่าทำเสน่ห์เหล่าเหล่า	มนตร์ดลจนผัวนั้นหลงไหล
คบเถรเถรทำเอาพระไว	จะลุยไฟให้เห็นเป็นสัจจา

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๒ : ๓๖๓)

จากบทเสภา การที่นางศรีมาลาขอมรับจะพิสูจน์ลุยไฟเป็นปัญหาสำหรับนางสร้อยฟ้า เพราะจะทำให้ผู้อื่นเชื่อและเห็นว่านางศรีมาลาบริสุทธิ์ นางสร้อยฟ้าจึงเผชิญปัญหาด้วยการยอมจำนนรับทำตามนางศรีมาลาเพื่อไม่ให้ผู้อื่นสงสัยตน

การเผชิญปัญหาด้วยการยอมจำนนเป็นวิธีการเผชิญปัญหาที่ตัวละครต้องฝืนความต้องการของตนเอง แต่ในที่สุดตัวละครก็หาเหตุผลเพื่อที่จะยอมรับและกระทำตามที่ตัวละครอื่นต้องการได้ทั้งหมด

การเผชิญปัญหาด้วยการมุ่งปรับอารมณ์ โดยวิธีการควบคุมอารมณ์ ระบายอารมณ์ บรรเทาความตึงเครียด หรือยอมจำนน ล้วนเป็นการเผชิญปัญหาที่นำไปสู่ความสำเร็จของการแก้ปัญหาทั้งสิ้น เพราะเป็นการเผชิญปัญหาที่มุ่งแก้ไขที่อารมณ์ความรู้สึกของตัวเอง เป็นการปลดปล่อยความตึงเครียดที่ตัวละครมีต่อปัญหาให้น้อยลงมากกว่าที่จะมุ่งแก้ไขปัญหาที่สาเหตุหรือปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ เมื่อตัวละครได้ระบายหรือบรรเทาอารมณ์ของตนออกมาแล้ว ความตึงเครียดของตัวละครก็บรรเทาลงด้วยทำให้ตัวละครยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นหรือหาแนวทางแก้ไขปัญหาด้วยวิธีอื่นได้ต่อไป

การเผชิญปัญหาทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นทั้งการเผชิญปัญหาแบบมุ่งประเมินสถานการณ์ แบบมุ่งแก้ปัญหา และแบบมุ่งปรับอารมณ์นั้น มีวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ทั้งเหมือนและแตกต่างกันออกไป ดังจะได้กล่าวถึงต่อไป

๒. การแก้ปัญหาของตัวละครในวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๒.๑ ความหมายและวิธีการแก้ปัญหาของตัวละคร

เมื่อตัวละครมีการเผชิญปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ตัวละครจะมีพฤติกรรมต่อเนื่องไป คือ การแก้ปัญหาด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใด การแก้ปัญหาหนึ่งวิธีอาจเกิดจากการเผชิญปัญหาที่แตกต่างกันหลายวิธี เช่น การแก้ปัญหาด้วยการใช้วาจา เกิดจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล หรือวิธีลงมือแก้ปัญหา หรือวิธีระบายอารมณ์ ก็ได้ ความหมายและวิธีการแก้ปัญหามีผู้กล่าวไว้ ดังนี้

บอร์น, เอกสเตรน และโดมิโนสกี (Bourne, Ekstran and Dominoski) ได้ให้ความหมายของการแก้ปัญหาว่า เป็นกิจกรรมที่เป็นทั้งการแสดงความรู้ ความคิดจากประสบการณ์เดิม และส่วนประกอบของสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในปัจจุบันนำมาจัดเรียงลำดับใหม่เพื่อผลของความสำเร็จในจุดมุ่งหมายเฉพาะอย่าง^{๑๑}

คลีนและฮิล (Klein and Hill) ได้อธิบายว่า การแก้ปัญหาเป็นพฤติกรรมที่พยายามต่อสู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ซูซีฟ อ่อนโคกสูง ได้กล่าวถึงการแก้ปัญหาว่า

เมื่อบุคคลมีจุดมุ่งหมาย แต่มีอุปสรรคขัดขวางไม่ให้ไปถึงหรือได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องประสงค์จะทำให้เกิดปัญหาขึ้น หรือปัญหาอาจเกิดจากการไม่ทราบจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่าคืออะไร บุคคลจึงพยายามจะขจัดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้หมดไปเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ การแก้ปัญหาก็เป็นการคิดที่มีจุดมุ่งหมาย^{๑๒}

วีระพล สุวรรณนันทน์ ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาว่า

การแก้ปัญหา คือ การแก้ที่สาเหตุแห่งปัญหา หนึ่งสาเหตุมีการแก้ได้หลายทาง ทางแก้ปัญหาแต่ละทางอาจจะแก้ปัญหาหลายสาเหตุ การแก้ปัญหาคควรหาชุดทางเลือกให้

^{๑๑}Bourne, L.E. Jr., Bruce R. Ekstran and Roger L. Dominoski, *The Psychology of Thinking*. (New Jersey : Prentice – Hall) , 1971, อ้างถึงใน ปิยรัตน์ ศิริผลสมสุข, “การศึกษาปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของนักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานคร”, (ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๓), ๒๔.

^{๑๒}ซูซีฟ อ่อนโคกสูง, *จิตวิทยาการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), ๑๒๐.

มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ควรคำนึงถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติด้วย อย่าหลง
ประสบการณ์ อย่าหลงวิชาการ อย่าพอใจทางเลือกสองสามทาง ถ้าในกรณีที่มีปัจจัยจำกัด
จงเลือกแก้ไขเฉพาะสาเหตุที่มีพลังที่ก่อให้เกิดปัญหามากที่สุดก่อน โดยเรียงตามลำดับของ
สาเหตุลงมา และในแต่ละชุดของทางเลือกให้หาแนวทางแก้ไขที่ครบเป็นระบบ โดยยึด
วัตถุประสงค์และการประหยัด^{๑๓}

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปได้ว่า การแก้ปัญหา หมายถึง วิธีการที่ตัวละครเลือก
การกระทำอย่างมีเป้าหมายเพื่อให้หลุดพ้นออกจากปัญหาที่เกิดขึ้น โดยอาจใช้ความรู้
ประสบการณ์ในอดีต และการเรียนรู้ใหม่เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

ในด้านรูปแบบวิธีการแก้ปัญหา มีการแบ่งทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันออกไป แต่โดยมาก
มักมีลักษณะการแบ่งรูปแบบวิธีการแก้ปัญหา ดังนี้

คอร์เนลลุส และแคสปี (Cornelius and Caspi) แบ่งวิธีการแก้ปัญหาออกเป็น ๔ แบบ ดังนี้

๑. การจัดการกับปัญหาโดยตรง มีลักษณะ ดังนี้
 - ๑.๑ เป็นการแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาโดยตรง โดยจัดการกับปัญหาที่
เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเพื่อให้ปัญหานั้นเสร็จสิ้น
 - ๑.๒ ไม่คำนึงถึงความเป็นเหตุเป็นผลหรือความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาหลายๆ
ทาง
 - ๑.๓ ไม่มีการไตร่ตรองหรือทบทวนมาก่อน เมื่อเผชิญสถานการณ์อย่างไรก็แก้ไป
อย่างนั้น
๒. การแก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลเป็นการใช้ความคิดอย่างเป็นกระบวนการเพื่อพยายามจัดการกับ
ปัญหา เพื่อที่จะแก้ปัญหาตามหลักความเป็นเหตุเป็นผล (ตรรกะ) ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้
 - ๒.๑ ไม่ได้จัดการกับปัญหาทันทีเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหา แต่ทอเวลาเพื่อ
หาทางแก้ไขปัญหาในหลายๆ ทิศทาง
 - ๒.๒ มีการประเมินลักษณะของปัญหา ค้นหาสาเหตุ มีการวางแผนไตร่ตรองและคิด
ทบทวนก่อนมีการแก้ปัญหา
 - ๒.๓ มีการรวบรวมความคิด ระดมสมองจากหลายๆ แนวคิด
 - ๒.๔ คิดถึงผลดีผลเสีย ความเป็นไปได้ก่อนทำการแก้ปัญหา

^{๑๓}วีระพล สุวรรณนันต์, **หลักกระบวนการแก้ปัญหา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพฯ : บริษัทประจักษ์, ๒๕๒๗), ๒.

- ๒.๕ มีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา นำข้อมูลมาวิเคราะห์ก่อนสรุปออกมา เป็นวิธีการแก้ปัญหา
๓. การยอมทำตามโดยปราศจากข้อโต้แย้ง เป็นการแก้ปัญหาที่ไม่มีการริเริ่มแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ไม่พยายามที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งมีพฤติกรรมที่แสดงถึงการพึ่งพาและทำตามผู้อื่นในการแก้ปัญหา การแก้ปัญหามีลักษณะ ดังนี้
- ๓.๑ ทำตามที่คนส่วนใหญ่เห็นชอบหรือทำตามข้อตกลงโดยปราศจากข้อโต้แย้งใดๆ
- ๓.๒ ไม่พยายามแก้ไขเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นการทำตามกลุ่ม
๔. การใช้ความคิดหลักเลียงและปฏิเสธปัญหา
- ๔.๑ พยายามเก็บกดอารมณ์และพฤติกรรมทางลบที่ต้องการแสดงออกเมื่อมีความรู้สึกโกรธ โมโห ไม่พอใจ แต่แสดงพฤติกรรมและอารมณ์ทางบวกแทน
- ๔.๒ พยายามคิดถึงด้านบวกของปัญหาเพื่อทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจ ไม่รู้สึกวิตกกังวลใจ
- ๔.๓ สร้างความคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ใช่เรื่องใหญ่โตเพื่อปลอบใจทำให้ตนเองสบายใจ^{๑๔}

พนัส หันนาคินทร์ ได้สรุปวิธีการแก้ปัญหาของมนุษย์ไว้ ดังนี้

๑. การหาเหตุผลเข้าข้างตัวเองเป็นการหาทางอธิบายเหตุผลของการกระทำให้สอดคล้องกับความเชื่อที่มีอยู่โดยใช้ข้อเท็จจริงมาช่วยเพียงบางส่วนและเป็นการหาทางอธิบายให้คนอื่นเห็นเหตุผลคล้ายตามความเห็นของตน
๒. การอ้างสิ่งที่มีอำนาจ เช่น ผู้รู้หรือตำราเอกสารต่างๆ ที่มีความคิดเห็นตรงกันเพื่อเพิ่มน้ำหนักให้แก่เหตุผลที่อ้าง
๓. การใช้เหตุผล
๔. การหยั่งรู้เองเป็นการแก้ปัญหาที่ผู้แก้มีข้อมูลไม่เพียงพอจึงต้องใช้การหยั่งรู้เองเป็นเครื่องให้เหตุผล
๕. การใช้สามัญสำนึกเป็นการพยายามหาความสัมพันธ์ระหว่างสองสิ่งในรูปของเหตุและผล โดยไม่ได้พิจารณาให้แน่ชัดด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์หรือการหาเหตุผลที่ดีพอ ทำให้เกิดความผิดพลาดได้ง่าย

^{๑๔}Comelius,S.W.,& Caspi,A., "Everyday problem solving in adulthood and old age," in *Psychology and Aging* (n.p.,1987), 144-153, อ้างถึงใน สลักจิต บุญยะรังสรรค์, "การเลือกวิธีแก้ปัญหาในสถานการณ์ในชีวิตประจำวันที่มีระดับความเกี่ยวข้องทางอารมณ์แตกต่างกันของผู้ใหญ่ตอนต้น", (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), ๒๒-๒๓.

๖. วิธีการแก้ปัญหาตามแบบวิทยาศาสตร์ เป็นการคิดที่มีลักษณะเป็นตัว พิจารณาด้วยความรอบครอบ โดยมีลำดับขั้น คือ การกำหนดปัญหาให้ แนชัด การตั้งสมมุติฐาน การขยายสมมุติฐานเพื่อนำไปสู่การทดลอง การทดลองสมมุติฐาน และการสรุปผล^{๕๕}

ซูดา จิตพิทักษ์ ซึ่งกล่าวถึงวิธีการแก้ปัญหาไว้ในพฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้นว่า การแก้ปัญหาอาจทำได้อย่างน้อย ๗ วิธี ได้แก่ การแก้ปัญหาโดยวิธีทางไสยศาสตร์ การแก้ปัญหาโดยสัญชาตญาณ การแก้ปัญหาโดยการอ้างคำกล่าวของผู้รู้ การแก้ปัญหาจากสามัญสำนึก การแก้ปัญหาจากข้อมูลทางผัสสะ การแก้ปัญหาโดยตรรกวิธี และการแก้ปัญหาโดยวิธีวิทยาศาสตร์^{๕๖}

รศนา อชชะกิจ ได้กล่าวถึงวิธีการแก้ปัญหว่าอาจมีลักษณะดังนี้คือ อาศัยความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ ทำตามสามัญสำนึกและสัญชาตญาณ ปฏิบัติตามแนวทางเดิมที่เคยประสบผลมาบ้างพอสมควร จดจำแบบอย่างของผู้อื่นเคยปฏิบัติ ปฏิบัติตามอารมณ์ที่รู้สึกในขณะนั้น ปฏิบัติตามคำทำนายของหมอดูหรือตามลางสังหรณ์ ปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้อื่น ยอมรับสภาพโดยไม่ดำเนินกรอื่นใดทั้งสิ้น และหันเหความสนใจไปเรื่องอื่นเพื่อลดความตึงเครียด^{๕๗}

เนื่องจากวิธีการแก้ปัญหามีความหลากหลายซึ่งมีผู้แบ่งเหมือนและแตกต่างกันไป ดังนั้น เพื่อให้การพิจารณาการแก้ปัญหาของตัวละครครอบคลุม ผู้ศึกษาจึงมิได้ยึดถือวิธีการแก้ปัญหาจากทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งเป็นหลัก หากแต่รวมวิธีการแก้ปัญหาจากทฤษฎีต่างๆเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหาของตัวละครที่ปรากฏในวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

๒.๒ วิธีการแก้ปัญหาของตัวละคร

วิธีการแก้ปัญหาของตัวละครในวรรณคดีสำเรื่องอารมณ์สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เรียงตามลำดับความยากง่ายของการกระทำ มีดังนี้

^{๕๕}พนัส หันนาคินทร์, การสอนคำนิยาม (พิษณุโลก : โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, ๒๕๒๐), ๗๓-๗๔.

^{๕๖}ซูดา จิตพิทักษ์, พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น, ๖.

^{๕๗}รศนา อชชะกิจ, กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจเชิงวิทยาศาสตร์, ๑๒-๑๓.

๒.๒.๑ การร้องไห้ การแก้ปัญหาด้วยการร้องไห้เป็นผลจากการเลือกเผชิญปัญหาด้วยวิธีระบายความเครียด คือ เมื่อตัวละครเลือกเผชิญปัญหาด้วยวิธีดังกล่าวเพราะไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้แล้ว ตัวละครจึงแก้ไขปัญหด้วยการร้องไห้ คร่ำครวญ เพื่อให้ความทุกข์ ความกังวล และความเครียดที่เกิดจากปัญหาลดลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **สังข์ทอง** เมื่อนางจันทวีรู้ว่าโอรสของตนเป็นคนและแอบอยู่ในหอยสังข์ วันหนึ่งนางแก้มออกไปไรรู้เหมือนเช่นปกติเพื่อให้พระสังข์ออกมาจากหอยสังข์ เมื่อนางจันทวีเห็นโอรสของตนออกมาจากหอยสังข์ นางจึงเข้าตีหอยสังข์ให้แตกเพื่อไม่ให้พระสังข์กลับเข้าไปซ่อนตัวได้อีก พระสังข์เห็นมารดาตีหอยสังข์ของตนแตกจึงร้องไห้คร่ำครวญระบายความเสียใจ ดังในบทพระราชนิพนธ์ ดังนี้

สวมสอดกอดบาทพระมารดา	ชบเศศพลางทางร้องไห้
แม่ต่อยสังข์แตกแหลกไป	รำไรเสียดายไม่วายคิด
เหมือนแม่ฆ่าลูกให้ม้วยมรณ	มารดรไม่รักแต่สักนิด
พระแม่ต่อยสังข์ดังชีวิต	จะชมชิตลูกนี้สักกี่วัน

มหาวิทยาลัทยศิลปากร สงวนสิขสิทธิ์ (บทละครนอก : ๒๕)

จากบทพระราชนิพนธ์ พระสังข์ไม่ต้องการให้นางจันทวีทำลายสังข์ที่กำบังกายของตน แต่เมื่อนางจันทวีตีหอยสังข์แหลกไปแล้ว พระสังข์ก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาก็ได้จึงระบายความเศร้าเสียใจออกมาด้วยการร้องไห้ คร่ำครวญเพื่อปลดเปลื้องความทุกข์ของตน

ในเรื่อง **รามเกียรติ์** เมื่อพระรามทำศึกกับทศกัณฐ์ ทศกัณฐ์รบครั้งใดก็แพ้ฝ่ายพระราม ทศกัณฐ์จึงคิดจะตัดศึกโดยการให้นางเบญยกายแปลงเป็นนางสีดาตายลอยน้ำมา เมื่อพระรามและพระลักษมณ์เห็นนางสีดาแปลงก็นึกว่านางสีดาเสียชีวิต พระรามและพระลักษมณ์จึงร้องไห้คร่ำครวญที่ตมสูญเสียนางสีดา ดังในบทพระราชนิพนธ์ ดังนี้

ครั้นถึงลดองคังแนบน้อง	สองกรซ้อนเกศขึ้นไผ่ดัก
พินิจพิศดูดวงพักตร์	กายกรนรลัษณ์วินิตา
มิได้ผิดเพี้ยนทั้งผิวพรรณ	สำคัญว่าสีดาเส่นหา
ให้อัดอั้นหวนทั่วทั้งกายา	ผ่านฟ้าฟางเพียงจะขาดใจ
สะอื้นพลางพลางเรียกพระลักษมณ์	น้องรักพี่ยอดพิสมัย
บัดนี้สีดามาบรรลัย	อยู่ในกระแสดวาร

เมื่อนั้น
 พินิจพิศเพ่งทั้งอินทรีย์
 ความรักความเสียดายนั้นสุดคิด
 ชบพักตร์ลงทรงโคกกา
 เมื่อนั้น
 แสนโคกโคกกาอวารณ์
 ใ้ออนิจจาเสียดาเอ๋ย
 พี่ก็ได้ให้ข่าวเป็นสำคัญ
 จะสุดแค้นแสนเทวษเป็นไฉน
 หรือไ้อ้ทศเศียรอัมปรีย์
 ว่าวายุบุตรไปสังหาร
 แล้วเผาบุรีลงกา
 นิจจาเอ๋ยเจ้าเคยเป็นเพื่อนยาก
 พี่กับอนุชาพยายาม
 ฆ่าเสียให้สิ้นพงศ์พันธุ์
 เมื่อเจ้ามาม้วยชีวี
 ครั้นว่าจะคืนพารา
 จะสู้เสียชีवालย์
 สองกษัตริย์แสนเทวษแสนโคก
 ต่างสลับชบลงไม่เมยพักตร์

พระลักษมณ์ทรงสวัสดิ์ศรีศรี
 สำคัญว่าพี่น้องนางมรณา
 ร้อนจิตเพียงต้องฟ้าผ่า
 ดั่งหนึ่งชีวาจะจากจร
 พระกฤษณ์ผู้รักทรงศร
 ภูธรครวญคร่ำรำพัน
 ไฉนเลยมาม้วยอาสัณ
 ว่าจะยกพลขึ้นตีไปราว
 จึงไม่ครองชีวาไว้เท่าพี่
 อสุรีมันกริ้วโกรธา
 สหัสกุมารรักษา
 มันจึงฆ่าน้องให้ตายตาม
 ลำบากด้วยกันทั้งสาม
 หวังจะทำสงครามด้วยไฟรี
 พวกไ้อ้ทศกัณฐ์ยักษ์
 สุดที่จะทำศึกไป
 ทั้งไตรโลกาจะหมั่นได้
 ร่วมในกองกู่ณฑ์ด้วยน้องรัก
 แสนวิโยคฟางเพียงอกหัก
 ป้มจักสิ้นชีพชีวี

(รามเกียรติ์ เล่ม ๒ : ๒๐๒-๒๐๓)

จากบทพระราชานิพนธ์ พระรามาธิบดีว่านางสีดาเสียชีวี พระรามาธิบดีไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ พระรามจึงแก้ปัญหาด้วยการร้องไห้คร่ำครวญ ผลของการแก้ปัญหาทำให้พระรามได้ระบายความทุกข์ ความเศร้าใจของตนเอง ซึ่งในบทพรรณนาความเศร้าเสียใจนี้ จัดเป็นรสนวรรคที่สำคัญมากรสหนึ่ง คือ สัลลาบังคพิสัย

การแก้ปัญหาด้วยการร้องไห้ปรากฏในวรรณคดีเกือบทุกเรื่อง ตัวละครที่แก้ปัญหาด้วยวิธีนี้ โดยมากจะเป็นตัวละครหญิงและเด็ก ยกเว้นในเรื่องรามเกียรติ์ ลักษณะวงศ์ และขุนช้างขุนแผน ในเรื่องรามเกียรติ์ ตัวละครที่ร้องไห้คร่ำครวญ คือ พระรามาธิบดีกับพระลักษมณ์ ในตอนนางสีดาหาย และตอนนางเบญจกายแปลงเป็นนางสีดาตายลอยน้ำมา ในเรื่องลักษณะวงศ์ ตัวละครที่ร้องไห้คร่ำครวญ คือ ท้าวพรหมทัต เมื่อทัพของลักษณะวงศ์มาประชิดเมืองของท้าวพรหมทัต ท้าว

พรหมทัตก็ระบายความกลัวของตนด้วยการร้องไห้ สุดท้ายในเรื่องขุนช้างขุนแผน จมี่ไวยฯ ร้องให้คร่ำครวญเมื่อนางวันทองถูกประหารชีวิต การแก้ปัญหาด้วยการร้องไห้ทำให้ตัวละครสามารถลดความตึงเครียดของตนได้

๒.๒.๒ การใช้วาจา การแก้ปัญหาด้วยการใช้วาจาเป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การหลีกเลี่ยง การลงมือแก้ปัญหา และการระบายอารมณ์ การแก้ปัญหาวิธีนี้ตัวละครจะแก้ปัญหาด้วยการพูดลักษณะต่างๆ เพื่อมุ่งผลแตกต่างกันไป เช่น การพูดอ่อนง้อเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็นใจ หรือพูดให้เหตุผล แสดงความคิดเห็นของตนเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับ หรือโกหกป้ายเบี่ยงเพื่อให้ตนพ้นความผิด และรวมถึงการเยาะเย้ยเสียดสีฝ่ายตรงข้ามเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามรู้สึกผิดหรืออายและยอมยกเลิกสิ่งที่จะกระทำไปเอง เป็นต้น ดังตัวอย่างการแก้ปัญหาด้วยวิธีการพูดแบบต่างๆ ดังนี้

การขออภัย อ้อนวอน งอนง้อ หรือกล่าวด้วยวาจาที่อ่อนหวาน เป็นการแก้ปัญหาที่ตัวละครผู้ประสบปัญหาคิดว่าวิธีนี้สามารถช่วยเหลือตนให้ประสบความสำเร็จตามที่ต้องการได้ เพราะอย่างน้อยก็ทำให้มีผู้ช่วยเหลือตนในการแก้ปัญหา ตนมิได้เป็นผู้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงลำพัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การอ้อนวอนต่อผู้ที่น่าจะช่วยแก้ปัญหาได้ เพราะบุคคลนั้นเป็นคนใกล้ชิดกับตัวละครที่เป็นปัญหา เช่น ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** เมื่อพลายแก้วได้พบนางพิมในงานเทศน์มหาชาติ เณรแก้วเกิดความรักใคร่นางพิม หลังจากที่เณรแก้วรู้จักบ้านของนางพิมแล้วจึงได้ขอให้นางสายทองพี่เลี้ยงของนางพิมช่วยเป็นแม่สื่อให้ตน ดังในบทเสภาว่า

เณรแก้วยิ้มแล้วจึงปราศรัย	ขอภัยเกิดอย่าว่าข้าหักหาญ
เณรน้องปองปวนมิควรการ	แต่ทนทุกข์ทรมานมาหลายวัน
แสนยากที่จะพากจะเพียรผ่อน	ให้หยุดหย่อนร้อนรนเป็นพันล้าน
มาพบพี่ก็เป็นที่สำคัญครั้น	ข้าหมายมั่นที่จะมอบชีवालย์
อันเณรน้องเหมือนกระต่ายหมายชมจันทร์	อยู่ดินฤจะดันขึ้นไปได้
แต่ตรอมตรอมผอมร่างก็บางไป	ด้วยทางไกลกลางหาวเมื่อคราวปอง
ได้องค์จันทร์แลจะสิ้นสำเร็จตรม	จะได้ชมกระต่ายสวรรค์จันทร์ผยอง
อินทราอุปมาเหมือนสายทอง	พิมน้องเหมือนกระต่ายในวงจันทร์
มาฟังฟังถ้าไม่ทิ้งธุระน้อง	คงเป็นสองกระต่ายชมสมสวรรค์
จะขอบคุณที่การุณให้ครามครัน	กว่าชีวิตฉันจะรอดชีवालย์
พี่เอ็ดดูช่วยชูให้น้องขึ้น	ให้คล้ายคืนโศกแสนนั้นเสื่อมหาย

เหมือนขุบซีพอย่าให้รีบถึงเรือนตาย
แต่วันนี้จันพี่สายทองตาย
พูดไว้ฉันใดจงจดจำ

.....
นิจจาไมเวทนาสีกาพี่
รักพี่มิได้มีอารมณ์คลาย
เด็ดปลียังมีซึ่งใยเยื่อ
ได้พิมเซยๆจะเลยทิ้งพี่นาง
ถึงน้ำท่าฟ้าฝนจะแห้งแล้ง
แต่ชั้นชั่วถึงว่าตัวมิได้กิน
ถ้าหม่อมพี่มีคุณแก่ฉันเล่า
คงจะแทนคุณพี่มิได้นาน
เงินทองของกินสิ้นทั้งนั้น
ปรานีน้องสายทองช่วยชักชวน

ถ้วนซังตั้งให้พี่สายทอง
ค้ำลงพียงสนทนา

ณรพลายนี้ไม่พั้งไม่แพลงคำ
น้องนี้หมายจะโอบอุ้มอุปถัมภ์
กำหนดแน้อยู่ไม่พั้งไม่พั้งเลย

.....
ทุกวันนี้ณรน้องคะเนิงหมาย
พี่สายทองทิ้งน้องเสียกลางทาง
ได้มาพียงแล้วก็เผื่อฉันไว้บ้าง
ก็เหมือนอย่างหว่านข้าวลงในดิน
อย่างนี้กแหงนว่าจะสูญเสียหมดสิ้น
นกหกผกผินได้เป็นทาน
เห็นจะเปล่าเจียวฤกษ์น้องมาอยู่บ้าน
ให้สमानเสมอพิมผู้นี้มวลด
จะแบ่งปันคนละครึ่งพอกึ่งส่วน
พอได้พิมจะประมวลดสินบนมา

แต่สักเพื่องหนึ่งน้องไม่ขอว่า
ถึงเวลาบิณฑบาตจะคอยพียง
(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๕๙-๖๐)

จากบทเสภา ณรแก้วตระหนักรว่านางสายทองจะเป็นผู้ช่วยเหลือให้ตนได้สมหวังในความ
รักกับนางพิมเพราะนางสายทองเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดนางพิม การแก้ปัญหาด้วยวิธีนี้ทำให้ณรแก้วได้
ใกล้ชิดกับนางพิมตามที่ต้องการ การแก้ปัญหาด้วยวิธีนี้จะทำให้เห็นความสามารถของตัวละคร
ในด้านวาทศิลป์ได้เป็นอย่างดี

การแก้ปัญหาด้วยวิธีอันชวนต่อผู้ที่น่าจะช่วยตนได้ โดยตัวละครนั้นเป็นผู้ที่มีอำนาจ
เช่น เรื่อง **ไชยเชษฐ** เมื่อไชยเชษฐติดตามมาขอคืนดีกับนางสุวิญชาถึงเมืองสิงหล แต่นางสุวิญชา
กลับไม่ยอมคืนดีกับไชยเชษฐเพราะยังคงโกรธเคืองที่ไชยเชษฐกล่าวหาว่านางคลอดลูกเป็น
ท่อนไม้และสั่งประหารชีวิตนาง ประกอบกับนางเกรงท้าวสิงหลจะตำหนิว่ารักสามีจนลืมความ
เจ็บแค้น นารายณ์เบศร์โอรสของนางสุวิญชากับไชยเชษฐจึงเข้าขอร้องและอ้อนวอนขอให้ท้าว
สิงหลผู้เป็นตายกโทษให้บิดาตนและขอให้ช่วยพูดกับนางสุวิญชาให้คืนดีกับไชยเชษฐ ดังในบท
พระราชนิพนธ์ว่า

เมื่อนั้น	พระนารายณ์เบศรีไม่บอกแจ้ง
เห็นพ่อตาโกรธหนักพระพักตร์แดง	ก็กันแสงศอกาจาบัลย์
กอดบาทาไว้พิไรวอน	ประทานโทษโปรดก่อนอย่าหุนหัน
จะเป็นเวรด้วยฆ่าฟัน	จงอดกลิ่นโทษาเสียเอาบุญ
เขาจะได้น้ำพระทัยดี	ผิดที่สองที่ไม่เคืองขุน
ขอพระพ่อตาจงการุญ	ให้ลูกได้แทนคุณพระบิดา
ถ้าแม่นพ่อฆ่าตายวายชนม์	ไม่ขออยู่ให้คนเห็นหน้า
เขาจะลวงดูถูกลูกกำพร้า	ทูลพลางศอกาสะอื้นฮัก

(บทละครนอก : ๒๗๗)

ทูลพลางทางทรงศอกา	พระเจ้าตากอะไรเลยช่างเฉยได้
เอ็นดูด้วยช่วยว่าบ้างเป็นไร	พลางกันแสงให้วิงวอน

(บทละครนอก : ๒๗๘)

จากบทพระราชนิพนธ์ นารายณ์เบศรีต้องการให้นางสุวิญชาคืนดีกับไชยเชษฐา แต่เหตุการณ์กลับไม่เป็นไปตามที่ต้องการ นารายณ์เบศรีจึงเข้าทูลขอท้าวสิงหนครพระราชาบิดาเลี้ยงของนางสุวิญชาซึ่งมีอำนาจสามารถที่จะสั่งให้นางสุวิญชากลับโทษและคืนดีกับไชยเชษฐาได้ เพราะนางสุวิญชาเกรงท้าวสิงหนคร ผลของการแก้ปัญหาของนารายณ์เบศรีไม่ได้ช่วยให้นางสุวิญชาคืนดีกับไชยเชษฐาเพราะท้าวสิงหนครไม่บังคับหรือสั่งนางสุวิญชา แต่ปล่อยให้นางสุวิญชาได้ตัดสินใจเอง

การแก้ปัญหาด้วยการพูดอ่อนวอน ขอร้อง ตัวละครที่แก้ปัญหา มักเป็นผู้ที่ไม่มีอำนาจ เข้าอ่อนวอนผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าตนเพื่อหวังให้ผู้นั้นช่วยเหลือ แม้การแก้ปัญหาด้วยการพูดอ่อนวอนจะเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่แก้ปัญหาไม่สำคัญ แต่ก็จุดเปลี่ยนแปลงสำคัญของชีวิตตัวละคร กล่าวจากตัวอย่างคือ ในเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ทำให้เณรแก้วได้คบหาและต่อมาได้แต่งงานกับนางพิมในที่สุด หรือในเรื่อง ไชยเชษฐา ก็เป็นการเปลี่ยนแปลงชีวิตของ ไชยเชษฐา นางสุวิญชา และนารายณ์เบศรีให้ได้กลับมาอยู่ร่วมกัน

การผัดผ่อน การพูดผัดผ่อน การขอผัดผ่อน รวมไปถึงการบ่ายเบี่ยงเป็นวิธีการแก้ปัญหา เพื่อให้ปัญหาที่เกิดขึ้นเบาบางหรือคลี่คลายไป และเป็นไปตามที่ตนต้องการมากที่สุด หรือเป็นการเปิดโอกาสให้ตนได้แก้ปัญหามากขึ้น เช่น ในเรื่อง พระอภัยมณี เมื่อนางสุวรรณมาลีและสินสมุทร

ตัวละครมักจะรับฟังเหตุผล เช่น เรื่องดาหลัง พี่เลี้ยงห้ามไม่ให้อิเหนาแอบเข้าหานางบุษบา อิเหนาก็ยอมเชื่อฟัง เป็นต้น

การสั่งสอนตักเตือน แสดงเหตุผล เตือนสติหรือให้คำแนะนำ การแก้ปัญหาด้วยการพูดที่มีจุดประสงค์ดังกล่าวเพราะตัวละครหนึ่งเห็นว่าตัวละครอื่นมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามที่ตนต้องการ และต้องการให้ตัวละครนั้นมีพฤติกรรมเป็นไปตามที่ตนคาดหวัง เช่น ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** เมื่อจมีนไวยฯ ขึ้นเรือนขุนช้างเพื่อจะนำตัวนางวันทองมารดาของตนกลับมาอยู่กับขุนแผน นางวันทองไม่เห็นด้วยกับการกระทำของจมีนไวยฯ นางจึงได้ให้เหตุผลและเสนอทางปฏิบัติที่เหมาะสมให้แก่จมีนไวยฯ ดังในบทเสภาว่า

ครานั้นจึงโถมเจ้าวันทอง	เศร้าหมองด้วยลูกเป็นหนักหนา
พ่อพลายงามทรมาสวาทิของแม่อา	แม่โคกาเกือบเจียนจะบรรลัย
ใช้จะอิมเอิบอาบด้วยเงินทอง	มิใช่ของตัวทำมาแต่ไหน
ทั้งผู้คนช่างม้าแลเข้าไท	ไม่รักใคร่เหมือนกับพ่อพลายงาม
ทุกวันนี้ใช้แม่จะผาสุก	มีแต่ทุกข์ใจเจ็บดังเห็นบนาม
ต้องจำจวนทรมานที่ติดตาม	จะขึ้นความคิดไปก็ไซ้ที่
เมื่อพ่อเจ้าเข้าคุกแม่ท้องแก่	เขาจุดแม่ไซ้จะแก้งแห่งหนนี้
ถึงพ่อเจ้าเล่าไม่รู้ว้าร้ายดี	เป็นหลายปีแม่มาอยู่กับขุนช้าง
เมื่อพ่อเจ้ากลับมาแต่เชิงใหม่	ไม่เพ็ดทูลสิ่งไรแต่สักอย่าง
เมื่อคราวตัวแม่เป็นคนกลาง	ท่านก็วางบทคืนให้บิดา
เจ้าเป็นถึงหัวหมื่นมหาเด็กลัก	มิใช่เด็กดอกจงฟังคำแม่ว่า
จงเร่งกลับไปคิดกับบิดา	ฟ้องหากราบทูลพระทรงธรรม์
พระองค์คงจะโปรดประทานให้	จะปรากฏยศไกรเจ็ดชั้น
อันจะมาลักพาไม่ว่ากัน	เช่นนั้นใจแม่มิเต็มใจ

(ขุนช้างขุนแผนเล่ม ๒ : ๒๒๐)

จากบทเสภา นางวันทองไม่เห็นด้วยกับการกระทำของจมีนไวยฯ นางจึงแก้ปัญหาด้วยการพูดแสดงเหตุผลเตือนสติจมีนไวยฯ โดยให้เหตุผลถึงความไม่เหมาะสมของการกระทำและนางได้เสนอแนะทางแก้ไขที่นางเห็นว่าเหมาะสมด้วย แต่การพูดตักเตือนของนางวันทองไม่สามารถทำให้จมีนไวยฯ ทำตามได้เพราะจมีนไวยฯ ไม่ยอมเชื่อฟัง

การแก้ปัญหาด้วยการพูดสั่งสอนตักเตือน ตัวละครที่ใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยการตักเตือนมักเป็นตัวละครที่มีอาวุโสกว่าทางวัยวุฒิ คุณวุฒิ แต่ตัวละครที่ถูกตักเตือนส่วนใหญ่มักไม่เชื่อฟังและไม่ปฏิบัติตาม ซึ่งผลที่ตามมาก็คือ ตัวละครนั้นได้รับความเดือดร้อนตามมา เช่น จมื่นไวยยศเมื่อไม่ฟังคำตักเตือนของนางวันทอง ในที่สุดก็ทำให้เกิดคดีความระหว่างจมื่นไวยยศกับขุนช้าง และทำให้จมื่นไวยยศต้องสูญเสียนางวันทอง มีเพียงเรื่องเดียวที่ตักละครไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนแล้วไม่เกิดผลร้ายขึ้นกับตนเอง คือ เรื่อง สิงหนโกรท พระไชยสุริยาไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนตักเตือนของพรหมณจินดาและนางรัชฎาสูริยาตามารดาของตนเรื่องที่ต้องการนางเหมวรรณมาเป็นภรรยา

การประชดประชัน การแก้ปัญหาด้วยการพูดประชดประชันเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดความเจ็บแค้นที่ถูกต่อว่า และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ เช่น ในเรื่อง ไกรทอง เมื่อไกรทองได้นางวิมาลาเป็นภรรยาอีกคนหนึ่งและต้องการให้นางวิมาลาขึ้นไปอยู่กับตนบนบกด้วย แต่นางวิมาลาปฏิเสธโดยให้เหตุผลว่านางเป็นจระเข้ไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกับไกรทองตามที่ไกรทองต้องการได้ ไกรทองจึงแก้ปัญหาด้วยการประชดประชันนางวิมาลา ดังในบทพระราช

นิพนธ์ ดังนี้

มหาวทยาลัยศิลาปากกร สงวนลิขสิทธิ์

น้องเอยน้องรัก

เห็นแล้วว่าสมักรักพี่ชาย

น้อยหรือนั้นชั้นเชิงมิดชิด

แสนงอนอ่อนคอกทำท้อแท้

ถ้าเจ้าจะเอออวยไปด้วยพี่

เสมือนหนึ่งรักพี่เสียดายน้อง

ด้วยกุ่มกิล้หนุ่มนุ่มประชุมพร้อม

แต่ลั่วนรูปนิมิตบิดเบือนกาย

เจ้าอย่าพักก้าวเฉียงเบี่ยงบาย

จึงอุบายบิดเบือนเชือนแซ

ป้องปิดมิดแมนไม่เห็นแผล

เรรวนปรวนแปรไม่ปรองดอง

จะเสียที่ไม่ถนัดขัดข้อง

ถ้าทองเป็นสุขสนุกสบาย

บริวารแวดล้อมเหลือหลาย

จึงเสียดายเต็มที่อยู่มีไป

(บทละครนอก : ๓๐๙)

จากบทพระราชนิพนธ์ นางวิมาลาปฏิเสธไม่ขึ้นไปบนบกกับไกรทองทำให้ไกรทองไม่พอใจ ไกรทองจึงกล่าววจาประชดประชันนางวิมาลาว่านางต้องการอยู่ถ้าได้น้ำเพราะมีจระเข้หนุ่มอยู่ใกล้ชิดนางมากมาย สุดท้ายเมื่อทั้งสองกล่าววจาประชดประชันกันไปมา ถึงที่สุดแล้วนางวิมาลา ก็ยอมไปอยู่กับไกรทอง

ในเรื่อง ขุนช้างขุนแผน เมื่อขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้าง ขุนแผนและนางวันทองต่างพูด
ประศดประชันโต้ตอบกัน ดังตัวอย่างในบทเสภา ดังนี้

วันทองหมองคำที่ค่อนข้างแค้น	เหลือแสนเจ็บแสบสมองหัว
ว่าได้ว่าไปให้ใครกลัว	ตกว่าชั่วเจ้าจึงกระหน่ำเน้น
นี่เส้นผมกลมน้อยเสียนักอีก	ซีกเดียวเจ้ายังจักได้เจ็ดเส้น
แสนงอนก่อนว่านัยน์ตาเป็น	เช่นนี้เกิดมาไม่เคยพบ
มาขึ้นหน้าดำข้าว่าไรฤฯ	มาขึ้นไม้ขึ้นมืออยู่หรบหรบ
ความหลังข้ายังจำไว้ได้ครบ	เจ้าเรียกให้เมียตบไม่เกรงใจ
ทั้งแขวนหนังสือตำสารพัด	ตัดรอนก่อนว่าหาเลี้ยงไม่
จะฉีกเชือดอีเฒ่าแม่แกล่อกใจ	ว่าไม่เลี้ยงแล้วเหมือนนกกี
แสนแค้นที่เจ้าแขวนหนังสือตำ	ค่อนข้างสั้ประคนป็นี่
ในตัวล้วนแต่ชั่วไม่มีดี	จี๋ไซ้ไค้คะแคะเลือดปู
ห้ามหวงขุนช้างมิให้รัก	อัปลักษณ์ขายหน้ามิให้อยู่
มารดาน้ำตาลงพुरुพुरु	จึงสู้ส่งให้เขาข้างนี้
เขาจึงได้ทำระยาเย็น	เมื่อได้กินแล้วอยากกลับมาสู้จี
ได้เสียตัวเพราะผิวไม่ไยดี	ถ้ามีเมตตาบ้างมิเป็นไร
ยามโปรดเจ้าโลดดังจะเหาะ	ได้เมียเหมาะแล้วอย่าว่าไรไม่
สอนให้เมียตำว่าวุ่นไป	ลูปไล่โลมเล่นตละว่า
นี่ลาวทองจากห้องไปแล้วฤฯ	จึงตั้งตื้อเตือตมาเวลาค่ำ
ไม่ตามใจซัดใจจึงเพื่อทำ	นี่อดน้ำแล้วสิเลียวกินนม
เพราะคำร่ำค่อนข้างอนสะบัด	แม่ผลัดซื้อให้ก็เห็นสม
ชื่อว่าวันทองต้องนิยม	นานไปแก้มกับนมจะเป็นทอง
เออกระนั้นสิเจ้าอย่าให้ว่า	ให้หลับตาชมเชอะอยู่ในห้อง
ตามใจให้เจ้าทำตามลำพอง	ครั้นว่าบ้างแล้วก็ร้องไม่เคยพบ
แต่กระนั้นยังไม่ได้กับใจนาง	ปลอยหางแล้วก็เบรื่องกระเดื่องจบ
รื้อเรื่องความหลังตั้งสมทบ	ข้าเรียกให้ใครตบจึงเจรจา
แค้นขุนวุ่นฉาวกับลาวทอง	โดดจากเรื่องร้องทำพยายามหน้า
แปรดแปร้นแค้นซัดสะบัดมา	เหลือว่าอยู่แล้วแต่วันนั้น
เป็นใจใครมั่งจะไม่แค้น	ผิดเจ้าจะแล่นไปไหนนั้น
เพราะยังเมตตาไม่ฆ่าฟัน	โกรธกันจริงแต่ยังไม่ตัดรอน

จากไปสองคืนคืนมาเรื่อน
 แค้นใจตละไฟมาไหม้พอน

เจ้าข้างเถื่อนกอดประทับไว้กับหมอน
 แต่วันนอนอยู่วันนั้นก็เจียนตาย

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๓๒๓-๓๒๔)

จากบทเสภา ขุนแผนและนางวันทองต่างกล่าววาทะจาประชดประชันเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งเจ็บแค้น นอกจากนี้ในตอนที่ยกตัวอย่างแล้ว ขุนแผนและนางวันทองได้ปะทะคารมกันหลายครั้ง เช่น ตอนพลายแก้วเข้าหานางพิม ขุนแผนพานางวันทองเดินป่า และจมีนไวยะพานางวันทองมาอยู่ที่บ้าน เป็นต้น การปะทะคารมกันแต่ละครั้ง ทำให้ทั้งสองได้ระบายอารมณ์ความรู้สึกของตนออกมา

ตัวละครที่แก้ปัญหาด้วยการพูดประชดประชัน ส่วนมากมักเป็นตัวละครที่มีฐานะเป็นสามีภรรยาและอยู่ในสถานการณ์ที่ทะเลาะโต้เถียงกันด้วยเรื่องความหึงหวง และมักเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสามารถทางการพูดหรือวาทีของตัวละครได้เป็นอย่างดี

ในส่วนผลของการแก้ปัญหาด้วยการพูดประชดประชัน วิธีนี้ทำให้ตัวละครสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ส่วนหนึ่งเพราะตัวละครได้ระบายอารมณ์ความคับแค้นใจของตนออกมา ในขณะที่ตัวละครฝ่ายตรงข้ามอาจมีพฤติกรรมเป็นไปตามที่ตนต้องการหรือไม่ก็ตาม

การต่อว่า การแก้ปัญหาด้วยการต่อว่า ตำนาน ตีเตียน เพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามรู้สึกถึงความผิดพลาดของตนเองและยินยอมทำตามที่ตนต้องการ เช่น ในเรื่อง **รามเกียรติ์** เมื่อสุครีพได้พบพระรามและทราบข่าวพระราม คือ องค์นารายณ์อวตารจึงขอร้องให้พระรามแฉงศรฆ่าพาลีเพื่อแก้แค้นที่พาลีไล่ตนออกจากวังโดยไม่ฟังเหตุผลและเพื่อให้เป็นไปตามคำสาปของพระอิศวร เมื่อสุครีพล่อลวงพาลีออกมาจากตำหนักเพื่อให้พระรามแฉงศรตามที่ตกลงไว้ พระรามกลับไม่แฉงศรฆ่าพาลี สุครีพจึงเหาะกลับมาหาพระรามและต่อว่าพระราม ดังในบทพระราชนิพนธ์ว่า

เมื่อนั้น
 ตกถูกจักรวาลบรรพดา
 ด้วยอำนาจพระพระหวิงศ์
 กริ้วโกรธพิโรธตั้งไฟพอน

ครั้นถึงยื่นร้องหยาบหยาม
 ท่านนี้เป็นคนไม่ดี

สุครีพฤทธิไกรใจกล้า
 ไม่เจ็บช้ำกายาวานร
 กับทั้งน้ำสงพระแสงศร
 ก็เขจรกลับมาทันที
 ดูกรพระรามฤาษี
 แก่ล้งมาพาที่ลวงกัน

ให้เราไปต่อด้วยเซษฐา
เป็นซีไม่มีสัจธรรม

ปี่ว่าชีวาจะอาศัย
โมหันธชิวซ่าสามานย์

(รามเกียรติ์ เล่ม ๒ : ๒๕)

จากบทพระราชนิพนธ์ พระราชมโนแผลงศรฆ่าพาลีตามที่ตกลงกับสุครีพ สุครีพจึงต่อว่าพระรามเพื่อให้พระรามทำตามความต้องการของตน การแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่อว่าของสุครีพทำให้พระรามรับที่จะแผลงศรฆ่าพาลีอีกครั้ง

การแก้ปัญหาด้วยการต่อว่าเป็นการแก้ปัญหาด้วยอารมณ์โกรธ ทำให้เห็นลักษณะนิสัยของตัวละครได้ชัดเจน และทำให้ตัวละครมีลักษณะสมจริงมากขึ้น แต่การแก้ปัญหาวิธีนี้ ปัญหาอาจไม่ได้รับการแก้ไขให้สำเร็จ แต่เป็นวิธีที่ทำให้ตัวละครได้ระบายอารมณ์ เช่น นางพิมต่อว่าพลายแก้วและนางสายทองที่ลอบเป็นชู้กัน นางพิมก็ถือว่าตนได้แก้ไขปัญหาคความคับแค้นใจของตนที่มีต่อตัวละครทั้งสองแล้ว

การพูดความจริง การแก้ปัญหาด้วยการพูดความจริง คือ การยอมรับสารภาพ พูดความจริง หรืออธิบายเหตุผลของการกระทำของตนเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามได้รับทราบข้อเท็จจริงซึ่งจะช่วยให้ปัญหาหรือผลกระทบที่ตนจะได้รับเบาบางลง เช่น ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** ขุนแผนลักพานางวันทองไปจากขุนช้าง เมื่อขุนช้างไม่สามารถต่อสู้และชิงนางวันทองกลับมาได้ ขุนช้างจึงเข้ากราบทูลสมเด็จพระพันวษาโดยกล่าวหาว่าขุนแผนเป็นกบฏซ่องสุมผู้คน สมเด็จพระพันวษาจึงให้จมื่นศรีพร้อมด้วยทหารติดตามไปสืบความจริงและนำตัวขุนแผนกลับมา เมื่อจมื่นศรีพบขุนแผนจึงเล่าข้อกล่าวหาของขุนช้างให้ขุนแผนฟังและขอให้ขุนแผนยอมกลับไปเฝ้าสมเด็จพระพันวษากับตนโดยดี ขุนแผนจึงแก้ปัญหาที่ถูกขุนช้างกล่าวหาด้วยการเล่าความจริงให้จมื่นศรีทราบ ดังในบทเสภาว่า

ขุนแผนตอบคำพระหมื่นศรี
จะว่าไปไยเล่าไม่เข้ายา
ขออภัยเกิดหนอเกลอกันหมด
เกิดความใหญ่หลวงเพราะช่วงชิง
ขุนช้างยกมาถึงป่าใหญ่
ว่ากันดีดีมีฝนตาม
จนอยู่ไม่สู้ก็ทำตาย

ความหลังยังมีอยู่หน้าหน้า
นี่เมียข้าฤาเมียขุนช้างจริง
ใครคดก็เห็นอยู่ทุกสิ่ง
หญิงเดียวเท่านั้นจึงมีความ
สิ่งไพร่พริ้งพร้อมให้ล้อมหลาม
ไสช้างงุ่มง่ามเข้าไล่แทง
ชาติชายฤาจะวิ่งทิ้งแหล่ง

ขับม้าฝ่าพลจนสุดแรง	แทงข้าหอหักสักเจ็ดคัน
เดชบุญหลังจึ่งปลั่งพลาด	พวกขุนช้างชี้ขลาดก็หวาดหวั่น
แตกหนีมีไปในไพรวัน	ข้าเจ้าได้ไล่ฟันเมื่อไรมี
กลับไปทูลเออว่าเราดี	ถ้อยที่ถ้อยพันกันทั้งทัพ
ดีฉันพูดตามจริงทุกสิ่งไป	สิ่งไรก็ได้จะกลอกกลับ
ซึ่งว่ามีรับสั่งมาบังคับ	ให้ข้าพเจ้ากับวันทองไป
จวนตัวด้วยกลัวพระอาญา	เพราะหาว่ามีใครจะช่วยไม่
เชิญพระนายยกทัพกลับไป	เปิดทูลแก้ไขให้ตามทาง
ตัวดีฉันจะไปต่อภายหลัง	ยังพอคลายกริ้วลงเสียบ้าง
จงเมตตากับดีฉันช่วยกันทาง	เปิดทูลตามทางที่จริงมา

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๓๗๒-๓๗๓)

จากบทเสภา จมื่นศรีติดตามมาจนพบขุนแผน ขุนแผนจึงแก้ปัญหาด้วยการอธิบายและเล่าความจริงให้ฟังเพื่อให้นำไปกราบบังคมทูลพระพันวษา แต่จมื่นศรีให้ขุนแผนกลับไปสู้อดี ขุนแผนไม่ยอมทำตามจึงเกิดสู้รบกันขึ้น การเล่าความจริงให้จมื่นศรีฟังไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาก็ ขุนแผนเพราะจมื่นศรีไม่มีอำนาจเพียงพอ

บทวิจารณ์เรื่องพิชิตพญายักษ์ สงวนลิขสิทธิ์

การเล่าความจริงจะต้องเล่าให้ผู้มีอำนาจฟังและมักไม่ใช่การแก้ปัญหาล่าสุดท้ายเพราะคนอื่นไม่เชื่อจึงจะต้องมีการพิสูจน์ต่อไป เช่น พลายงามกับขุนช้างฟ้องร้องคดี เมื่อพลายงามเล่าความจริง แต่ก็ต้องมีการพิสูจน์เพื่อยืนยันคำพูดของตน หรือนางสร้อยฟ้ากับศรีมาลา เมื่อมีการได้สวนความ แต่ไม่สามารถพิจารณาได้ว่าฝ่ายใดพูดจริงฝ่ายใดพูดเท็จ ทั้งสองจึงต้องลุยไฟเพื่อพิสูจน์คำพูดของตน

การไม่พูดความจริง การแก้ปัญหาล่าสุดท้ายคือการกล่าววาทะที่ตรงกันข้ามกับความเป็นจริง โกหก หลอกลวง เพื่อให้ปัญหายุติเพราะฝ่ายตรงข้ามหลงเชื่อในสิ่งที่ตนพูดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **สังข์ศิลป์ชัย** เมื่อท้าวเสนากฎได้พบสังข์ศิลป์ชัยและพากลับวัง ท้าวเสนากฎได้ให้หกกุมารและสังข์ศิลป์ชัยแผลงศรทดสอบความสามารถเพื่อพิสูจน์ความจริงที่ต่างฝ่ายต่างกล่าวอ้างว่าเป็นผู้ช่วยนางเกษรสุมณฑาและนางศรีสุพรรณจากเมืองยักษ์ หกกุมารไม่ได้มีความสามารถตามที่ตนกล่าวอ้างจึงโกหกกว่าธนูของตนเสื่อมฤทธิ์หลังจากที่ไปช่วยนางทั้งสองจึง

นำไปฝากอาจารย์ไว้ ในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงการแก้ปัญหของหกกุมารด้วยการกล่าวเท็จ
ดังนี้

เมื่อนั้น
จึงเตือนทั้งหกว่าข้าอยู่ไย
ศรเจ้าอยู่ไหนไม่เห็นถือ
ให้เป็นดาวเดือนหงายพวยแพรว

เมื่อนั้น
ตรองตริกปรึกษากันซุบซิบ
เจ้าศรีสันที่นั่นพาลจะใจกล้า
พระบิดาอย่าเพื่อตัดพ้อ
แม้ข้าแผลงอิทธิฤทธิ์ไกร
หากลูกโหดเฉาเบาความ
ข้าฝากศรศรีไว้ที่ครู
จะขอทูลลาสักห้าวัน

พระบิดารินดีจะมีไหน
พระสังข์ศิลป์ชัยเขาลงแล้ว
หรือจะแผลงด้วยมือของลูกแก้ว
อย่าทำตบบ้างเบาเข้างูบจับ
ทั้งหกฟังว่าทำตาปริบ
แต่อดเอื้อนอุบอับอยู่ในคอ
ทำเรื่องว่าไม่กลัวแกลั้งหัวร่อ
ลูกมิได้ย่อท้อครั้นคร้าม
กลัวแต่ภูวไนยจะร้องห้าม
ไม่รู้ว่าจะغامถึงสอบกัน
ท่านอยู่กลางป่าพนาสันต์
ไปเอามาแผลงกันให้คนลือ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์ (บทละครนอก : ๕๖๒)

จากบทพระราชนิพนธ์ หกกุมารไม่ต้องการให้ท้าวเสนากฎทราบว่าพวกตนไม่มี
ความสามารถใด ๆ ทั้งยังมีได้เป็นผู้ช่วยออกจากเมืองยักษ์ตามที่กราบทูล กุมารทั้งหกจึงแก้ปัญห
ด้วยการกล่าวเท็จว่าศรของตนฝากไว้กับครูเพื่อที่จะไม่ทดสอบยิงศรตามคำสั่งของท้าวเสนากฎ
และหนีความผิดที่จะได้รับ การกล่าวเท็จของทั้งหกกุมารไม่สามารถทำให้ท้าวเสนากฎเชื่อได้
เพราะไม่มีหลักฐานเหมือนฝ่ายสังข์ศิลป์ชัยที่สามารถแผลงศรได้

การแก้ปัญหด้วยการไม่พูดความจริง ผลของการแก้ปัญหอาจสรุปได้ ๒ แบบ ประการ
แรก ตัวละครที่พูดโกหก มีเจตนาไม่ดีและต้องการจะปิดบังความผิดของตน ตัวละครนั้นจะไม่
สามารถแก้ปัญหได้ตลอดเพราะในที่สุดตัวละครอื่นก็ทราบความจริง หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็น
การแก้ปัญหได้ในระยะแรกเท่านั้น เช่น ศรีสันที่โกหกว่าตนเป็นผู้ช่วยนางเกสรสุมณฑาและนาง
ศรีสุพรรณจากเมืองยักษ์ สุดท้ายท้าวเสนากฎก็ทราบความจริง ซึ่งต่างจากการแก้ปัญหด้วยการ
พูดความจริง ในระยะแรกจะแก้ปัญหไม่ได้ แต่ต่อมาในตอนท้ายเมื่อความจริงปรากฏและมีการ
พิสูจน์ ตัวละครจะสามารถแก้ปัญหได้ ประการที่สอง หากการโกหกนั้นมีเจตนาดี ไม่ต้องการให้

ผู้อื่นเกิดความกังวลใจ ตัวละครนั้นจะสามารถแก้ปัญหาได้ เช่น การทำนายฝันให้เป็นไปในทางดี แทนการกล่าวความจริง เป็นต้น

การข่มขู่ การกล่าววาจาข่มขู่หรือสร้างความหวาดกลัว หรือสร้างความไม่มั่นคงปลอดภัย ให้เกิดขึ้นกับฝ่ายตรงข้ามเพื่อให้ฝ่ายตรงข้ามเกรงกลัวและยอมปฏิบัติตามสิ่งที่ตนต้องการ เช่น ในเรื่อง *ขุนช้างขุนแผน* เมื่อพลายงามได้ตำแหน่งเป็นจมื่นไวยฯ และขุนแผนได้เป็นพระกาญจนบุรีอยู่สุขสบายพร้อมด้วยนางลาวทองและนางแก้วกิริยา จมื่นไวยฯ ได้คิดคำนึงถึงนางวันทองมารดาของตนที่ตกไปอยู่กับขุนช้างและต้องการให้นางวันทองได้กลับมาอยู่กับขุนแผน จมื่นไวยฯ จึงบุกขึ้นเรือนขุนช้างเพื่อนำตัวนางวันทองกลับมา แต่นางวันทองเห็นว่าการกระทำของจมื่นไวยฯ ไม่ถูกต้องและเกรงจะได้รับบาดเจ็บในภายหลัง นางวันทองจึงขัดขืนและไม่ยอมมากับจมื่นไวยฯ จมื่นไวยฯ จึงข่มขู่จะเอาชีวิตนางหากไม่ยอมมาด้วยโดยดี ดังในบทเสภาว่า

ครานั้นจึงโถมเจ้าพลายงาม

คิดบายเบี่ยงเลี้ยวเลี้ยวเบี้ยวบิดไป

จึงว่าอนิจจาลูกมารับ

เหมือนไม่มีรักใคร่ในลูกยา

เสียแรงเป็นลูกผู้ชายไม่อายเพื่อน

แม้มีไปให้งามก็ตามใจ

จะตัดเอาศีรษะของแม่ไป

แม่อย่าเจรจาให้ซ้ำไป

ฟังความเห็นแม่หาไปไม่

เพราะรักได้ขุนช้างกว่าบิดา

แมียังกลับทักทวนเป็นหนักหนา

อุตสาห์มารับแล้วยังมิไป

จะพาแม่ไปเรือนให้จงได้

จะบาปกรรมอย่างไรก็ตามที่

ทิ้งแต่ตัวไว้ให้อยู่นี้

จวนแจ้งแสงศรีจะรีบไป

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๒ : ๒๓๐-๒๓๑)

จากบทเสภา เมื่อนางวันทองมีพฤติกรรมที่ขัดกับความต้องการของจมื่นไวยฯ คือ ไม่ยอมไปกับจมื่นไวยฯ แต่โดยดี จมื่นไวยฯ จึงแก้ปัญหาด้วยการข่มขู่เอาชีวิตนางวันทอง เพื่อให้นางยอมไปกับตน ซึ่งผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีมุ่งแก้ปัญหาโดยมีวิธีแก้ปัญหาคือ ข่มขู่ ทำให้จมื่นไวยฯ สามารถพานางวันทองไปกับตนได้ตามความต้องการ

การแก้ปัญหาด้วยการข่มขู่ ตัวละครที่แก้ด้วยวิธีนี้มักมีอำนาจและต้องการให้ตัวละครอื่นกระทำในสิ่งที่ตนต้องการ แต่กลับถูกปฏิเสธ ตัวละครนั้นจึงใช้อำนาจที่เหนือกว่าไม่ว่าจะเป็นทางด้านวัยวุฒิ คุณวุฒิ ชาติวุฒิ หรือความสามารถของตนที่เหนือกว่าข่มขู่ผู้อื่นให้ปฏิบัติตามความ

ต้องการของตน การแก้ปัญหาด้วยวิธีนี้มักจะประสบผลสำเร็จเพราะฝ่ายตรงข้ามเกิดความเกรงกลัวว่าตนจะได้รับอันตรายถึงชีวิตจึงยอมปฏิบัติตาม

๒.๒.๓ การรักษาคำมั่นสัญญา การแก้ปัญหาด้วยวิธีรักษาคำมั่นสัญญาเป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีวิเคราะห์หามีเหตุผล ตัวละครจะแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่ด้วยการทำตามคำพูดของตนเองเป็นทางออกของปัญหา แทนการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหาวิธีอื่นและยุติปัญหาที่เกิดขึ้น

ในเรื่อง **รามเกียรติ์** พระรามต้องออกเดินป่า ๑๔ ปี เพื่อรักษาคำสัตย์ของท้าวทศรถ พระราชบิดาที่ให้ไว้แก่นางไภยเกษี พระพรตและพระสัสตรุดซึ่งไม่ต้องการให้พระรามออกเดินป่าแต่ไม่สามารถขัดพระประสงค์ของพระรามได้จึงขอคำสัญญาจากพระรามว่าเมื่อครบกำหนด ๑๔ ปี พระรามจะต้องเสด็จกลับมา หากพระรามไม่เสด็จกลับมาเมื่อครบกำหนดสัญญาพระพรตและพระสัสตรุดจะฆ่าตัวตาย เมื่อเวลาผ่านไป ๑๔ ปี ครบตามกำหนดที่พระรามจะต้องเสด็จกลับมา พระรามยังไม่กลับมา พระพรตและพระสัสตรุดจึงตัดสินพระทัยจะฆ่าตัวตายตามที่ได้ให้สัตย์สัญญาไว้กับพระรามดังในบทพระราชนิพนธ์แสดงการตัดสินใจแก้ปัญหาของพระพรตและพระสัสตรุด ดังนี้

มาจะกล่าวทไป	ถึงพระพรตพระสัสตรุดเรื่องศรี
ครั้นครบกำหนดสิบสี่ปี	ไม่เห็นพระจักรีศรีกร
เสด็จกลับคืนเข้ามา	ให้เราร้อนอร่าดั่งต้องคร
ต่างแสนโศกาอาวรณ์	ภุทธแต่ปรับทุกข์กัน
บัดนี้ก็ครบกำหนดแล้ว	องค์พระจักรแก้วรังสรรค์
กับพระลักษมณ์นางสีดาวิลาวัณย์	ไม่คืนเขตขันธ์ตั้งสัญญา
ตัวเราจะเข้ากองไฟ	สิ้นชีवालัยเสียดีกว่า
อย่าให้ไตรโลกวงนินทา	ว่าเสียซึ่งสัจปฏิญาณ
คิดแล้วก็พากันยุรยาตร	ลงจากปราสาทฉายฉาน
เสด็จด้วยสนมบริวาร	มาสถานนิเวศน์พระชนนี

(รามเกียรติ์ เล่ม ๓ : ๔๘๘-๔๘๙)

จากบทพระราชนิพนธ์ พระพรตและพระสัสตรุดตระหนักว่าการที่พระรามไม่เสด็จกลับมาตามสัญญาเป็นปัญหา พระพรตและพระสัสตรุดเกรงว่าตนอาจจะได้รับคำตินนินทาว่าเสียสัตย์ปฏิญาณ ทั้งสองพระองค์จึงแก้ปัญหาด้วยการรักษาคำมั่นสัญญาของตนที่จะฆ่าตัวตายหากครบ

กำหนด ๑๔ ปี แล้วพระรามไม่เสด็จกลับเมืองเพื่อหนีคำตีดินนินทา อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาของพระพรตและพระสัตรุดด้วยวิธีดังกล่าวถูกมารดาทั้งสามขัดขวางไว้และเสนอการแก้ปัญหาด้วยวิธีอื่น การรักษาคำมั่นสัญญาปรากฏในเรื่องรามเกียรติ์มากที่สุด และปรากฏเป็นตอนสำคัญของเรื่อง คือ ท้าวทศรถรักษาคำมั่นสัญญาที่เคยให้ไว้กับนางไภยเกษี และพระรามก็รับจะทำตามที่นางไภยเกษีร้องขอเพื่อรักษาคำสัตย์ของท้าวทศรถ เรื่องรามเกียรติ์จึงเป็นเรื่องที่เน้นถึงคุณธรรมเรื่องการรักษาคำมั่นสัญญา ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ผู้ปกครองจะต้องยึดถือ แสดงให้เห็นว่าผู้พระราชนิพนธ์ต้องการแสดงถึงคุณธรรมข้อหนึ่งที่พระองค์ทรงยึดถือก็คือ การรักษาสัตย์สัญญา ทั้งนี้อาจจะเป็นเพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในองค์พระมหากษัตริย์

๒.๒.๔ การใช้สติปัญญา การแก้ปัญหาด้วยการใช้สติปัญญาเป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และวิธีชะลอปัญหา ตัวละครจะแก้ปัญหานั้นที่ประสบอยู่ด้วยการใช้สติปัญญา ไหวพริบ ความรู้ความสามารถ การออกไปศึกษาแสวงหาความรู้ รวมไปถึงการใช้เล่ห์กลต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาด้วย

การแก้ปัญหาด้วยการออกไปแสวงหาความรู้เพื่อกลับมาแก้ปัญหานั้น เช่น ในเรื่อง **ดาหลัง** ท้าวดาหลังจะให้นางบุษบาภาโละอภิเษกกับระตูประตาดาน แต่นางบุษบาไม่ต้องการจะแต่งงานด้วยจึงไปขอความช่วยเหลือจากดาหลังให้ช่วยพาตนหนี เมื่อดาหลังทราบความประสงค์ของนางบุษบาจึงเกิดความวิตกกังวลเพราะตนไม่มีความรู้ความสามารถใดๆที่จะช่วยพานางบุษบาหนีได้ ดาหลังจึงแก้ปัญหาด้วยการเข้าไปเสาะแสวงหาอาจารย์เพื่อศึกษาหาความรู้และจะได้กลับมาช่วยนางบุษบาได้ ในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงการวิเคราะห์และแก้ปัญหานั้นของดาหลัง ดังนี้

เมื่อนั้น	พระผู้ฟังคือสัญญา
ได้ฟังพี่เลี้ยงทูลมา	จึงตอบวาจาไปทันใด
พี่จะคิดจะนั้นก็ผิดที่	แต่เพียงนี้จะคิดเองไม่ได้
จะไปให้ยากลำบากใจ	อนึ่งไซ้รักก็จวนจะตั้งงาน
น้องจะลาไปหาฤๅษี	อันทรงฤทธิในไพร่สาณท์
จะขอเรียนวิทยานันชีวะชาญ	ได้การแล้วน้องจะรีบมา
จะไปอยู่แต่สักสองสามวัน	กลับมาให้ทันชนิษฐา
ที่อยู่หลังคอรระวังพระบัญชา	แม้จะได้ถามว่าประการใด
พี่จงแก้ไขให้ปลดเปลื้อง	อย่าให้เคืองบาทของสุ์พระองค์ได้
กว่าข้าจะกลับมาแต่ไพร	พี่อย่าให้ใครแจ้งกิจจา

(ดาหลัง เล่ม ๑ : ๔๐๓)

จากบทพระราชนิพนธ์ เมื่อนางบุษบาขอความช่วยเหลือจากดาหลังให้ช่วยพานางหนี ดาหลังเผชิญปัญหาด้วยการวิเคราะห์แล้วเห็นว่า ตนไม่สามารถจะช่วยเหลือนางบุษบาเพราะตน ยังไม่มีความรู้ ดาหลังจึงแก้ปัญหากับการออกไปแสวงหาความรู้ก่อนสัก ๒-๓ วัน ผลของการ แก้ปัญหาทำให้ดาหลังมีความรู้ที่จะสามารถมาช่วยนางบุษบาได้ คือ ดาหลังสามารถชำระตุ ประตาหนทำให้นางบุษบาไม่ต้องอภิเษกกับระตุประตาหน

การแก้ปัญหากับการใช้ความรู้ ความสามารถ ปรากฏในวรรณคดีหลายเรื่อง ตัวละครที่ แก้ปัญหาด้วยวิธีนี้มักเป็นตัวละครเอกหรือแม้ไม่ใช่ตัวละครเอกก็มักจะเป็นตัวละครที่มีคุณธรรม หรือเป็นตัวละครที่มีเจตนาดีต่อผู้อื่นทำให้สามารถแก้ปัญหาคความขัดแย้งต่างๆที่เกิดขึ้นได้ เช่น ใน เรื่องสิงห์ไกรภพ นางแก้วกนิษฐาตกเป็นชายาของสิงห์ไกรภพเพราะทำวสัทธิสาสูรรบแพ้ สิงห์ไกรภพและหนีออกจากเมือง สิงห์ไกรภพจะออกไปเที่ยวชมสวนและต้องการให้นางแก้วกนิษฐา ออกไปกับตนด้วย ทำให้นางแก้วกนิษฐาเกิดความกังวลใจเกี่ยวกับเรื่องการวางตัวและแต่งตัวว่าจะ ยินดีด้วยกับสิงห์ไกรภพสามีใหม่ หรือเศร้าโศกเสียใจที่ต้องสูญเสียทำวสัทธิสาสูร นางจึงคิดถึงการ วางตัวที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้ผู้อื่นตำหนิตนได้ การใช้สติปัญญาไตร่ตรองของนางแก้วกนิษฐาทำให้นางสามารถหาทางออกให้แก่ตัวเองได้ด้วยการแต่งตัวแบบกลางๆ เป็นต้น

การใช้เล่ห์กล เช่น ในเรื่อง **คาวี** ทำวสันนุราชได้ผมหอมของนางจันท์สุดาจึงประกาศให้ รางวัลสำหรับผู้รู้จักและนำตัวเจ้าของผมหอมมาถวายตนได้ เมื่อเฒ่าทศประสาทรู้ข่าวก็ทราบว่ เจ้าของผมหอมนั้นคือนางจันท์สุดาเจ้านายของตน เฒ่าทศประสาทรจึงเข้ารับอาสาจะพานางมา ถวายทำวสันนุราช แต่เมื่อเฒ่าทศประสาทรไปที่เมืองของตนกลับเห็นนางจันท์สุดาอยู่กับคาวีทำให้ ความหวังและความปรารถนาที่จะได้รางวัลไม่สมตามที่คาดหมาย เฒ่าทศประสาทรจึงวางแผน กำจัดคาวีเพื่อนำนางจันท์สุดาไปถวายทำวสันนุราช ในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงการวิเคราะห์ และการวางแผนเพื่อแก้ปัญหามาของเฒ่าทศประสาทร ดังนี้

บัดนั้น	ยายเฒ่าเพ่งพิศคิดองน
ชายนี้ที่ท้วงขอบกล	เห็นจะไม่ใช่คนต่ำช้า
ใส่เครื่องประดับองค์ทรงพระขรรค์	รูปโฉมโนมพรรณงามนักหนา
ต่อจะเป็นลูกเต้าทำพระยา	จันท์สุดาจึงปลงลงใจ
กุคิดไว้ไม่สมอารมณ์คิด	จะลวงล้างชีวิตเสียให้ได้
แต่องค์ก็ลยาจะพาไป	ทูลถวายทำวไทเอารางวัล

คิดพลางทางคลานเข้าไปหา
ก้มกราบบาทาสุดาจันทร์

ทำทีกริยาโคศคัลย์
แล้วตือองกงันรำไร

(บทละครนอก : ๔๐๒)

จากบทพระราชนิพนธ์ เมื่อเฒ่าทศประสาธเห็นนางจันทร์สุดาอยู่กับควาวิ นางเห็นว่าชายที่อยู่กับนางนั้นคงจะเป็นสวามีของนางจันทร์สุดาเพราะเห็นนางอยู่ใกล้ชิดด้วย เฒ่าทศประสาธจึงแก้ปัญหาด้วยการใช้เล่ห์กลวางแผนฆ่าควาวิ ผลของการแก้ปัญหาคือทำให้เฒ่าทศประสาธนำตัวนางจันทร์สุดาไปถวายท้าวสันนุราชได้สำเร็จ

ในเรื่อง **สังข์ทอง** เมื่อนางรจนาเลือกเงาะป่าเป็นคู่ครอง ท้าวสามนต์ไม่พอใจและโกรธเคืองนางรจนาที่ทำให้ตนอับอาย ท้าวสามนต์จึงแก้ปัญหาด้วยการคิดกลอุบายให้เขยทั้ง ๗ คนของตนออกหาเงาะป่าเพื่อจะได้กำจัดเจ้าเงาะ ในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงการแก้ปัญหาคือของท้าวสามนต์ ดังนี้

มหาวิทยาลัยศิลปากร

เมื่อนั้น
ตั้งแตเงาะพาดิคาไป
รจนาเจ้ากรรมมันทำชั่ว
จำจะคิดอ่านด้วยมารยา
คิดพลางทางสังเสนาใน
กูจะให้แต่งตั้งสังเวญ
พรั่งนี้หาปลาคนละร้อย
ทั้งอ้ายเงาะชี้ครอกจงบอกมัน

ท้าวสามนต์เป็นใหญ่
ให้แค้นชดถุทัยทุกเวลา
มีฝวเงาะร้ายให้ชายหน้า
พาลฆ่าเสียให้ได้ไม่วไฉย
จงรีบไปบอกบรรดาลูกเขย
ตามเคยบวงสรวงเทวี
ใครได้น้อยจะฆ่าให้อาสัญ
มิได้ปลามาทันจะบรรลย์

(บทละครนอก : ๑๑๒)

เมื่อนั้น
แกลั้งให้หาปลาจะฆ่าฟัน
ยังคิดยิงแค้นแนใจ
จึงตรัสสร้างเสพทูบาย
ทั้งหกลามาแก้ตัวใหม่
เสนาไปบอกอ้ายเงาะนั้น

ท้าวสามนต์เคืองชดัดอัน
อ้ายเงาะมันกลับได้มากมา
แม้มีฆ่ามันได้ก็ไม่หาย
จะต้องการเนื้อทรายมาเลี้ยงกัน
แม้มีได้ชีวาจะออสัญ
หาเนื้อให้ทันวันพรั่งนี้

(บทละครนอก : ๑๒๙)

จากบทพระราชนิพนธ์ ท้าวสามนต์ไม่ต้องการได้เงาะป่าเป็นลูกเขย ภายหลังจากที่ท้าวสามนต์เผชิญปัญหาด้วยวิธีชะลอปัญหา คือ ชับไล่นางรจนาและเจ้าเงาะออกไปอยู่กระท่อมปลายนาเพื่อตนจะได้มีเวลาคิดหาวิธีแก้ปัญหาคือ ท้าวสามนต์ก็แก้ปัญหาคือวิธีวางแผนให้ลูกเขยของตนออกหาเนื้อหาปลาเพื่อกำจัดเจ้าเงาะ แต่วิธีการแก้ปัญหาคือวิธีนี้ไม่สามารถกำจัดเจ้าเงาะได้สำเร็จ

การใช้กลอุบายปรากฏในวรรณคดีเกือบทุกเรื่อง ตัวละครที่แก้ปัญหาคือความขัดแย้งด้วยวิธีนี้ส่วนมากจะเป็นตัวละครฝ่ายปรปักษ์ อย่างไรก็ตามตัวละครเอกก็มีการแก้ปัญหาคือวิธีนี้เช่นกัน โดยตัวละครเอกจะสามารถแก้ปัญหาคือให้จบสิ้นได้ในทันที เช่น ในเรื่องคาวี พระหลวิชัยใช้กลอุบายล่อลวงท้าวสันนุราชให้ขูตัวและสามารถกำจัดท้าวสันนุราชได้ตามต้องการ ในขณะที่ตัวละครฝ่ายปรปักษ์แม้จะสามารถแก้ปัญหาคือได้ในตอนแรก แต่ในที่สุดตัวละครฝ่ายปรปักษ์ก็จะเป็นผู้พ่ายแพ้ เช่น ในเรื่องคาวี ในตอนแรกนางเฒ่าทศประสาทสามารถวางแผนล่อลวงท้าวคาวีและลักพานางจันท์สุดตามาถวายท้าวสันนุราชได้ แต่ในตอนสุดท้ายนางก็ได้รับอันตรายถึงชีวิต ทั้งนี้เพราะนางต้องการรางวัลมากกว่าจะยึดถือเรื่องความซื่อสัตย์ เป็นต้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลงวนลิขสิทธิ์

๒.๒.๕ การแสวงหาข้อมูล การแก้ปัญหาคือด้วยการแสวงหาข้อมูลเป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีวิเคราะห์หรืออย่างมีเหตุผล และโดยเฉพาะการเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหาคือด้วยวิธีแสวงหาข้อมูล การแก้ปัญหาคือด้วยวิธีนี้ตัวละครจะเสาะแสวงหาข้อมูลหรือคำแนะนำต่างๆจากผู้อื่น เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาคือ นอกจากนี้การติดตามและสังเกตสิ่งรอบตัวก็ถือเป็นการแสวงหาข้อมูลทางหนึ่งด้วย

การแก้ปัญหาคือด้วยการถามผู้อื่น การสอบถามข้อมูลจากผู้อื่นอาจเป็นผู้รู้เฉพาะทาง เช่น ครูอาจารย์ ฤๅษี โหราจารย์ และเสนาข้าราชการ หรืออาจสอบถามข้อมูลจากบุคคลทั่วไปที่ใกล้ชิดกับตน เช่น สามี ภรรยา บุตร พี่น้อง หรือมิตรสหาย เป็นต้น รวมทั้งถามบุคคลที่ตัวละครเกิดความขัดแย้งด้วยโดยตรง

การแก้ปัญหาคือด้วยวิธีการถามผู้รู้เฉพาะทาง เช่น ในเรื่อง **พระอภัยมณี** เมื่อนางมณฑาทิฐีข่าวว่าเรือของท้าวสิลราชหลง นางเกิดความทุกข์กังวลเพราะไม่รู้ในชะตาร้ายดีของท้าวสิลราช พระสวามีและนางสุวรรณมาลีพระธิดา นางจึงให้โหราจารย์ทำนายดวงชะตาของทั้งสอง ดังในบทประพันธ์กล่าวว่

ฝ่ายนางนาฏมณฑลพระยาหญิง แล้วว่ากรรมเอ๋ยกรรมทำฉันใด หรือเสียเรือเมื่อยังกำลังคลื่น ให้ร้อนเร่าเศร้าหมองถึงสององค์	อนาถนึ่งนึ่งพริ้นประหวั้นไหว จึงจะได้รู้ความตามพระองค์ จึงไม่คืนเข้าวังดังประสงค์ กันแสงทรงโคกชบสลับไป
ฝ่ายแสนสาวท้าวนางในปรางค์มาศ ค่อยรู้สึกนึกโคกแสนอาลัย จงพิเน็จพิศดูพระภูวนาถ จะม้วยมอดมรณาในสาคร	ร้องหวีดหวาดว้างแซ่เข้าแก้ไข จึงสั่งให้โหราพยากรณ์ กับองค์ราชบุตรีศรีสมร หรือจะจรถลับมายังธานี
โหรค่านับจับยามตามสังเกต ต้องตำราว่าชายวายชีวี จะทูลความตามเรื่องที่เคยแค้น จะทายที่ตีไว้ให้สำราญ	วันศุกร์เศษเสาร์สถิตถึงดิถี แต่สตรีจะได้มาแต่ช้านาน นางจะแสนโคกาน่าสงสาร โหราจารย์จึงประนมบังคมทูล
พระบุตรมีบุญดั่งจุลจักร สองปีก็ถึงจะมาอย่าอาดูร นางฟังโหรเฒ่าทายค่อยคลายโคก จึงตรัสถามเสนาผู้ปรีชา	จะสูงศักดิ์สืบสายไม่หายสูญ แก่งเทียบทูลผ่อนผันด้วยปัญญา ยามวิโยคยังไม่สิ้นถวิลหา จะตรึกตราคิดอ่านประการใด

(พระอภัยมณี : ๑๖๖-๑๖๗)

จากบทประพันธ์ ความทุกข์กังวลใจของนางมณฑลเกิดขึ้นเพราะนางไม่รู้ว่าเรือของท้าวสิลราชหลงไปทิศทางใด และท้าวสิลราชและนางสุวรรณมาลีจะปลอดภัยหรือได้รับอันตรายประการใด นางจึงฟังโหราศาสตร์โดยให้โหรมาทำนายชะตาของท้าวสิลราชและนางสุวรรณมาลี เมื่อนางมณฑลรู้ความเป็นไปที่เกิดขึ้นกับทั้งสองพระองค์นางจึงคลายความกังวลลงได้

การแก้ปัญหาด้วยการถามบุคคลใกล้ชิด เช่น ในเรื่อง **อุณรุท** เมื่ออุณรุทและนางอุษาได้อยู่ด้วยกันเพราะความช่วยเหลือของนางศุภลักษณ์ วันหนึ่งเมื่อนางอุษาตื่นขึ้นไม่พบอุณรุทจึงเรียกพี่เลี้ยงเข้ามาถาม ดังในบทพระราชนิพนธ์ว่า

เมื่อนั้น ตื่นขึ้นไม่เห็นพระภัสดา ความตระหนกตกใจเป็นสุดคิด แสนทุกข์แสนทเวษอาวรณ์	ฝ่ายโฉมนวนนางอุษา ในแท่นไสยาอลงกรณ์ ร้อนจิตตั้งต้องแสงศร ข้อนทรวงเข้าโคกาลัย
---	---

นิจจาเอ๋ยพระทูลกระหม่อมแก้ว	ทิ้งเมียเสียแล้วหรือไฉน
ให้ห้องทนต์ทุกซึ่ล่าปากใจ	ร่ำพาลางสะอื่นให้ไปมา
.....
ซึกมานสองไขให้สว่าง	เรียกนางพี่เลี้ยงสายสมร
เห็นแต่สีนางบังอร	จึงมีสุนทรวาจา
หลากใจด้วยพี่ศุภลักษณ์	ไปไหนน้องรักไม่เห็นหน้า
ทั้งพระโสมเจ็ดเลิศฟ้า	ก็หายไปในราตรีกาล

(อุณรุท : ๒๔๕)

จากบทพระราชนิพนธ์ นางอุษาตระหนักว่าการที่อุณรุทหายตัวไปเป็นปัญหาของตนที่จะต้องแก้ไข คือ ต้องติดตามให้อุณรุทกลับมาหาตน นางอุษาจึงเผชิญปัญหาด้วยการแสวงหาข้อมูลและแก้ปัญหาด้วยวิธีการสอบถามจากบุคคลที่ใกล้ชิด คือ พี่เลี้ยงของนาง ผลของการแก้ปัญหาด้วยวิธีดังกล่าวทำให้นางได้รับความช่วยเหลือจากพี่เลี้ยงในการติดตามหาอุณรุท และทราบว่าอุณรุทถูกทำวกรุงพาดจับตัวไป

การแก้ปัญหาด้วยวิธีการถามบุคคลที่ตัวละครเกิดความขัดแย้งด้วยโดยตรง เช่น ในเรื่อง **รามเกียรติ์** เมื่อกุมภกรรณมาช่วยฝ่ายทศกัณฐ์รบกับพระราม กุมภกรรณได้ตั้งปริศนาให้ฝ่ายพระรามตอบ ฝ่ายพระรามไม่สามารถตอบปริศนาของกุมภกรรณได้จึงให้องคตไปลงถามปริศนาจากกุมภกรรณ ดังในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงการแก้ปัญหาของฝ่ายพระราม ดังนี้

เมื่อนั้น	พระกฤษณนุรักษ์เรื่องศรี
ฟังคำทูลตอบเห็นชอบที่	ภูมีจึ่งตรัสแก่องคต
อันซึ่งข้อความปริศนา	เราพิจารณาทั้งสี่บท
เห็นเป็นโวหารเลี้ยวลัด	กำหนดแต่งว่าประสาใจ
ที่จะทั่วไปแก่หมู่ปราชญ์	อันชาญฉลาดนั้นหาไม่
ตัวท่านผู้ปรีชาไว	จงรีบออกไปเจรจา
กับกุมภกรรณขุนมาร	ให้วิตถารในข้อปริศนา
อย่าให้มันรู้มารยา	ฟังดูจะว่าประการใด

(รามเกียรติ์ เล่ม ๒ : ๓๕๔)

จากบทพระราชนิพนธ์ พระรามไม่สามารถแก้ปริศนาของกุมภกรรณได้ทำให้เกิดความสงสัย พระรามจึงเผชิญปัญหาด้วยการวิเคราะห์โดยเห็นว่าปริศนาที่กุมภกรรณถามนั้นเป็นแต่

โหราที่แต่งขึ้นเอง มิได้เป็นความรู้ของปราชญ์โดยทั่วไป พระรามจึงแก้ปัญหาโดยให้องคตไปลง
ถามกุมภกรรณ ซึ่งการแก้ปัญหาด้วยวิธีดังกล่าวทำให้พระรามได้ข้อเฉลยของปริศนาและคลาย
ความสงสัยใคร่รู้ไปได้

การแก้ปัญหาด้วยการถามผู้อื่นปรากฏในวรรณคดีเกือบทุกเรื่อง โดยตัวละครที่ถูกสอบถาม
มากที่สุดเรียงตามลำดับได้แก่ โหร ตัวละครที่เป็นผู้แก้ปัญหา และบุคคลใกล้ชิดกับผู้ที่ประสบปัญหา
เช่น สามี ภรรยา บุตร หรือข้า เป็นต้น โดยตัวละครที่ไปสอบถามข้อมูลจะได้รับความช่วยเหลือ
และร่วมมือในการตอบคำถามจากตัวละครอื่นเสมอๆ ทำให้ตัวละครสามารถแก้ปัญหาความ
ขัดแย้งที่เกิดจากความสงสัยไปได้ การแก้ปัญหาด้วยการแสวงหาข้อมูลโดยเฉพาะจากการถาม
โหรสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ในสังคมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เพราะใน
วรรณคดีเกือบทุกเรื่องจะมีโหรประจำราชสำนักที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือในการแก้ปัญหาเสมอ

การสังเกต เฝ้าและติดตามดู เช่น ในเรื่อง **อิเหนา** สังคามาระตาสงสัยว่าอุณากรรณคือ
นางบุษบาเพราะอุณากรรณมีรูปร่างหน้าตาคล้ายกับนางบุษบา สังคามาระตาจึงไปคอยสังเกตดู
อุณากรรณ ดังในบทพระราชนิพนธ์ว่า

เมื่อนั้น	ฝ่ายสังคามาระตาเจ็ดชั้น
แต่ให้สอดแนมดูอุณากรรณ	หลายวันแล้วมิได้แยบคาย
.....
พระนึ่งนี้กตริกไทรอยู่เป็นครู	แล้วปริศนากายาหูกิดาหยัน
บัดนี้มีสาอุณากรรณ	เขาจะไปประมอดันเวียงชัย
ทำไฉนจะแจ้งประจักษ์จริง	ว่าเป็นชายฤๅหญิงยังสงสัย
จงคิดอ่านปลอมแปลงแก้งค์เข้าไป	ดูให้ถึงที่สรงคงคา

(อิเหนา : ๗๔๔-๗๔๕)

จากบทพระราชนิพนธ์ ความสงสัยใคร่รู้ของสังคามาระตาว่าอุณากรรณกับนางบุษบา
เป็นคน ๑ เดียวกันหรือไม่ ทำให้สังคามาระตาแก้ปัญหาด้วยการเฝ้าติดตามและสังเกตพฤติกรรม
ของอุณากรรณ การแก้ปัญหาของสังคามาระตาทำให้สังคามาระตาแน่ใจว่าอุณากรรณคือนาง
บุษบา และเป็นผู้ออกให้อิเหนาส่งเกตอุณากรรณกระทั่งอิเหนาทราบความจริงในที่สุด

๒.๒.๖ การออกติดตาม การแก้ปัญหาด้วยวิธีการตามหาเป็นผลจากตัวละคร เลือกเผชิญปัญหาด้วยวิธีลงมือแก้ปัญหาลแล้ว ตัวละครจะแก้ปัญหที่ตนประสบอยู่ คือ บุคคล ไกล่ชิดหรือสิ่งของอันเป็นที่รักสูญหายไปด้วยการติดตามหาเพื่อให้บุคคลหรือสิ่งของที่หายไป กลับคืนมา

ในเรื่อง **อิเหนา** เมื่อนางบุษบาถูกลมหอบไปตามอำนาจขององค์ประตาระกาหลา อิเหนา จึงออกเดินทางไปยังเมืองต่าง ๆ เพื่อติดตามหานางบุษบา ดังในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงตอนที่ อิเหนาทราบว่านางบุษบาหายไปและออกติดตามหา ดังนี้

พระองค์จรงจับดับไศกี

จะได้คิดติดตามนางทราวม้วย

เมื่อนั้น

ฟังอนุชาทูลโลมเล้า

จึงว่าน้องรักผู้ร่วมจิต

.....

จะได้ตั้งใจหาไปหน้าเดียว

แม้จะมีพบดวงยี่หวายาใจ

อย่าเพื่อตีตนตายไปก่อนไข้

กว่าจะได้พบองค์นางเยาว์

พระโคมยงทรงโคกสร้อยเศรำ

ทรงธรรม์บรรเทาโคกา

เจ้าคิดนี้ชอบหนักหนา

.....

ท่องเที่ยวไปตามอัชฌาสัย

จะสู้มี้วยบรรลัยไม่กลับมา

(อิเหนา : ๕๔๖-๕๔๗)

จากบทพระราชนิพนธ์ อิเหนาสัญญเสียนางบุษบา โดยที่ไม่รู้ว่านางหายไปทีใด อิเหนาจึง แก้ปัญหาด้วยการออกติดตามหานางบุษบา การแก้ปัญหของอิเหนาตอนนี้เป็นกรดำเนินเรื่อง ทำให้อิเหนาได้ออกผจญภัย ได้แสดงความสามารถและขยายอำนาจของตนเอง และในที่สุด ตอนท้ายเรื่องอิเหนาจึงได้พบกับนางบุษบา

การแก้ปัญหาด้วยวิธีตามหาปรากฏในวรรณคดีเกือบทุกเรื่อง เป็นวิธีการแก้ปัญหที่ทำให้ ตัวละครสามารถคลี่คลายและบรรเทาปัญหาให้น้อยลงได้ การแก้ปัญหาด้วยการตามหา ส่วนหนึ่ง เป็นการแก้ปัญหของการดำเนินเรื่องเพราะทำให้ตัวละครเอกได้ผจญภัย และแสดงความสามารถ ต่าง ๆ เพื่อแสดงความเป็นวีรบุรุษของตัวละคร เมื่อตัวละครต้องฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ แล้ว ตัวละครก็จะได้พบกัน เช่น อิเหนากับนางบุษบา เป็นต้น

๒.๒.๗ การแสวงหาสิ่งอื่นช่วยเหลือหรือใช้สิ่งอื่นแทน การแก้ปัญหาด้วย การแสวงหาสิ่งอื่นช่วยเหลือหรือใช้สิ่งอื่นแทนเป็นการแก้ปัญหภายหลังจากที่ตัวละครเผชิญ

ปัญหาด้วยวิธีการสร้างทางเลือกและการเผชิญปัญหาด้วยวิธีลงมือแก้ปัญหา การแก้ปัญหาวิธีนี้ ตัวละครจะแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่ด้วยการหาสิ่งอื่นมาช่วยให้ตนแก้ปัญหาได้สำเร็จ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการหาเครื่องมือหรือตัวช่วยอื่นเข้ามาแก้ไขปัญหา โดยสิ่งที่นำมาช่วยเหลือนั้นอาจเป็นได้ทั้งบุคคลและสิ่งของ หรือตัวละครจะแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่ด้วยการใช้สิ่งอื่นแทนหรือใช้แคลงที่มี เพื่อให้ได้สิ่งที่ใกล้เคียงกับความต้องการหรือเพื่อลดความรุนแรงของปัญหาให้น้อยลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การแก้ปัญหาด้วยวิธีการแสวงหาสิ่งอื่นช่วยเหลือโดยสิ่งนั้นเป็นบุคคล เช่น ในเรื่อง **ดาหลัง** ท้าวปัทมาหงันได้ข่าวทัพปันทิ ท้าวปัทมาหงันจึงยกธิดาให้ปันทิเพื่อป้องกันศึกสงคราม ความเดือดร้อนและความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชนและบ้านเมือง ดังในบทพระราชนิพนธ์ว่า

เมื่อนั้น	ท่านท้าวเจ้าเมืองปัทมาหงัน
ไต่ยินข่าวปันทิชาญฉกรรจ์	ว่าเข้มข้นเรื่องเดชเดชา
เหล่าระตุยอท้อไม่ตอดิด	ครั้นคร้ามขามฤทธิเป็นหนักหนา
บัดนี้กรีธาพลมา	เป็นทัพหน้าระตูบันจะร่ากัน
ท้าวปัทมาหงันรีบดี	จึงกล่าวคดีแก่เมียขวัญ
อันธิดานงเยาว์ของเรานั้น	จะเกี่ยวกันไว้ไยมี
กับเครื่องบรรณาการทั้งหลาย	จะถวายองค์มิสาระปันทิ
จะได้เป็นมิตรไมตรี	ฝากชีวาธานีสืบไป

(ดาหลัง : ๑๕๙)

จากบทพระราชนิพนธ์ ท้าวปัทมาหงันตระหนักว่าการยกทัพมาของปันทิเป็นปัญหา เพราะทำให้ชีวิตและบ้านเมืองของตนตกอยู่ในภาวะที่ไม่มั่นคงปลอดภัย ท้าวปัทมาหงันจึงแก้ปัญหาด้วยการนำธิดาของตนไปมอบให้ปันทิเพื่อให้ปันทิพอใจ บ้านเมืองจะได้รอดปลอดภัย และผลของการแก้ปัญหาด้วยวิธีดังกล่าวทำให้ท้าวปัทมาหงันสามารถรักษาบ้านเมืองไว้ได้

การแก้ปัญหาด้วยการใช้บุคคลเป็นสิ่งช่วยแก้ปัญหา โดยมากปรากฏในเรื่องอิเหนาและดาหลัง คือ กษัตริย์เมืองต่างๆที่ได้ข่าวการเดินทางไปของอิเหนามักจะถวายบุตรและธิดาของตนให้อิเหนาเพื่อให้บ้านเมืองปลอดภัย การแก้ปัญหานี้เป็นการแสดงให้เห็นอำนาจ ความสามารถ และอำนาจของอิเหนา

การแก้ปัญหาด้วยวิธีการแสวงหาสิ่งอื่นช่วยเหลือโดยสิ่งนั้นเป็นวัตถุ เช่น ในเรื่อง **รามเกียรติ์** เมื่อพระพรตไปทำสงครามกับบรรลัยจักร บรรลัยจักรไม่สามารถต่อสู้และเอาชนะ

พระพรตได้จึงไปทำพิธีชุบศรเหราพรตเพื่อนำศรที่มีฤทธาานุภาพมาใช้เป็นอาวุธต่อสู้กับพระพรต
ดังในบทพระราชนิพนธ์ว่า

เมื่อนั้น	บรรลัษจักรสุริย์วงศ์ยักษี
ได้ฟังพระราชาวาที	ชูลีกรสนองพระบัญชา
ตัวลูกนี้ยกออกไป	ได้รบพุ่งชิงชัยกันหนักหนา
อันมนุษย์พี่น้องสองรา	ศรสิทธิ์ฤทธาามันเพริศพราย
แม่นมาตรแผลงมาแต่ละครั้ง	กำลังดั่งฟ้าฟาดสาย
ตัวลูกเจ็บช้ำไปทั้งกาย	ตั้งว่าจะวายชีวัน
ทั้งพลสวาวานร	ล้วนมีฤทธิ์รอนแรงขัน
แต่ฆ่าตายยับนับพัน	แล้วมันกลับเป็นขึ้นชิงชัย
อันสงครามครั้งนี้สามารถ	จะประมาทหมิ่นมันเห็นไม่ได้
ลูกขอบังคมลาไป	ชุบศรในเนินจักรวาล
ขอให้ผู้ใดไปขัดทัพ	ตั้งรับต่อซึ่งกำลังหาญ
สามวันจะยกมารอนราญ	ผลาญเสียให้สิ้นชีวา

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนพิชัยสิทธิ์ (รามเกียรติ์ เล่ม ๔ : ๑๒๗)

จากบทพระราชนิพนธ์ บรรลัษจักรตระหนักรู้ว่าการที่ตนไม่สามารถสู้ชนะพระพรตได้เป็น
ปัญหา ทั้งยังทำให้ตนต้องได้รับความอับอายและเสื่อมเสียศักดิ์ศรีที่สู้รบกับมนุษย์แต่กลับแพ้
ดังนั้น บรรลัษจักรจึงแก้ปัญหาด้วยการหาสิ่งของที่มีอานุภาพ คือ การไปทำพิธีชุบศรมาช่วยให้ตน
ทำสิ่งที่ปรารถนาสำเร็จ อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาของบรรลัษจักรด้วยวิธีดังกล่าวไม่สามารถ
ช่วยให้บรรลัษจักรแก้ปัญหาได้เพราะพิธีชุบศรถูกทำลายลงก่อนพิธีจะสำเร็จ

การแก้ปัญหาด้วยการหาวัตถุต่างๆเป็นสิ่งอื่นช่วยเหลือปรากฏมากที่สุด โดยเฉพาะใน
เรื่องรามเกียรติ์ ฝ่ายทศกัณฐ์ที่ไม่สามารถต่อสู้กับฝ่ายพระรามได้จึงพยายามแสวงหาสิ่งอื่นมา
เป็นกำลังเพื่อช่วยเหลือในการสู้รบกับฝ่ายศัตรู ทั้งนี้การที่ทศกัณฐ์ต้องหาสิ่งอื่นมาช่วยเหลือแสดง
ให้เห็นว่าฝ่ายพระรามซึ่งเป็นฝ่ายรักษาคุณธรรมมีความสามารถเหนือกว่าทศกัณฐ์

๒.๒.๘ การขอความช่วยเหลือ การแก้ปัญหาด้วยการขอความช่วยเหลือ รวม
ไปถึงการใช้ผู้อื่นด้วยนั้นเป็นการแก้ปัญหาภายหลังจากที่ตัวละครเผชิญปัญหาด้วยการวิเคราะห์
อย่างมีเหตุผลแล้ว การแก้ปัญหาด้วยวิธีนี้ตัวละครจะแจ้งเรื่องของตนไปให้ผู้อื่นทราบเพื่อให้ผู้อื่น

มาช่วยเหลือตนแก้ไขสถานการณ์ปัญหาเพราะตัวละครเห็นว่าตนเองไม่สามารถแก้ปัญหาได้ตาม
ลำพัง โดยมากตัวละครจะไปขอความช่วยเหลือหรือใช้ตัวละครที่ใกล้ชิดกับตนทางใดทางหนึ่ง ซึ่ง
อาจเป็น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง มิตรสหาย เจ้านาย ข้าราชการ และอาจารย์ เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การขอความช่วยเหลือจากญาติ เช่น ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** เมื่อขุนแผนแต่งงานกับนาง
บัวคลี่แล้ว ขุนแผนก็ได้ช่วยการงานใดๆในครอบครัวได้แต่นั่งนอนไปวันๆ หมิ่นหาญเห็นดังนั้นจึง
สั่งสอนตักเตือน แต่ขุนแผนกลับกล่าววาจาอวดอ้างตัวว่าจะเป็นผู้ดูแลคนต่างๆในบ้านเมื่อมีภัย
ทำให้หมิ่นหาญไม่พอใจ และนำไปสู่การประลองฤทธิ์กันระหว่างหมิ่นหาญกับขุนแผน ภายหลัง
จากการลองฤทธิ์ความสามารถกันแล้วทำให้หมิ่นหาญรู้ว่าขุนแผนเป็นคนที่มีความสามารถคนหนึ่ง หาก
ปล่อยไว้ตนอาจได้รับอันตรายและลูกน้องจะหันไปนับถือขุนแผนกันหมด หมิ่นหาญจึงแก้ปัญหา
ด้วยการขอให้นางบัวคลี่บุตรสาวช่วยเหลือวางยาในอาหารเพื่อฆ่าขุนแผน ดังในบทเสภาว่า

หมิ่นหาญว่าเราไม่ฆ่าด้วยอาวุธ

จะอุตุลุดแทงฟันกันอึงมี

มันก็คงมนตรีเวทพิเศษดี

เราทำให้สนิทคิดวางยา

ว่าพลางทางใช้ให้ทาสี

ไปเรียกตัวบัวคลี่เข้ามาหา

ค่อยโลมเล้าเอาใจลูกยา

พ่อจะตามแก้วตาแต่จริงใจ

ด้วยพ่อแม่เลี้ยงเชษฐมาเป็นตัว

ส่วนผิวพืงมาพบเมื่อเติบโตใหญ่

พ่อจะขอลาเนื้อความใน

จะรักใคร่มากกว่าจะให้จริง

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๒๙๒)

จากบทเสภา ความรู้ความสามารถของขุนแผนทำให้หมิ่นหาญไม่พอใจและเป็นทุกข์
กังวล หมิ่นหาญวิเคราะห์แล้วเห็นว่าถ้าการจะมีผู้แก่งกล้าอยู่ร่วมชายคาด้วยกันไม่ส่งผลดีต่อตนเอง
เพราะขุนแผนไม่ได้แสดงความเคารพนับถือตนตั้งแต่ก่อน ทั้งยังอาจทำอันตรายตนได้ และเมื่อ
ความสามารถของขุนแผนเป็นที่ประจักษ์ลูกน้องที่เคยเชื่อฟังตนอาจแข็งข้อและไปนับถือขุนแผน
แทน หมิ่นหาญจึงแก้ปัญหาภายหลังจากวิเคราะห์แล้วด้วยการขอความช่วยเหลือจากนางบัวคลี่
ซึ่งเป็นบุตรสาวของตนและเป็นภรรยาของขุนแผนให้ช่วยวางยาในอาหาร แต่การวางยาในอาหาร
ของนางบัวคลี่ก็ไม่สามารถฆ่าขุนแผนได้เพราะพรายของขุนแผนกระซิบบอก ขุนแผนจึงไม่กิน
อาหารนั้น

ส่วนการขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ๆ เช่น การขอความช่วยเหลือจากมิตร เช่น เรื่อง
รามเกียรติ์ ทศกัณฐ์รบแพ้พระรามจึงไปขอความช่วยเหลือจากมุลพลัม สหัสเดชะ สัตถุ และ

ลัทธาสูร การขอความช่วยเหลือจากเจ้านาย เช่น หิรันตย์กษัตริย์แผ่นดิน เทวดานางฟ้าต่าง ๆ จึงไปขอความช่วยเหลือจากพระอิศวร การขอความช่วยเหลือจากข้ารับใช้ เช่น นางพิมพิลาไลยขอความช่วยเหลือจากนางสายทองให้ไปตามหาพลาญแก้วที่หายไปหลายวัน การขอความช่วยเหลือจากอาจารย์ เช่น ทศกัณฐ์ถูกพาลีซึ่งนางมณโฑจึงไปขอความช่วยเหลือจากฤๅษีโคบุตร และการขอความช่วยเหลือจากผู้มีฤทธิ์ เช่น หกเขยหาเนื้อหาปลาไม่ได้จึงขอความช่วยเหลือจากเทวดา (พระสังข์ถอดรูป) เป็นต้น

การแก้ปัญหาด้วยการขอความช่วยเหลือมักปรากฏในเรื่องรามเกียรติ์ เมื่อทศกัณฐ์ไม่สามารถสู้รบกับพระรามได้จึงไปขอความช่วยเหลือจากญาติพี่น้องและมิตรสหายให้มาช่วยเหลือตน การเผชิญปัญหาด้วยการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลโดยแก้ปัญหาด้วยการขอความช่วยเหลือตัวละครมักไปขอความช่วยเหลือจากตัวละครที่มีความสัมพันธ์ทางใดทางหนึ่งกับตน เช่น บิดามารดา บุตร ญาติพี่น้อง เจ้านายหรือข้ารับใช้ เป็นต้น ซึ่งจะได้รับ的帮助เสมอเพราะตัวละครที่ถูกขอร้องเห็นแก่ความสัมพันธ์ที่ตนมีกับตัวละครที่มาขอความช่วยเหลือทำให้ปัญหาคลี่คลายหรือหมดสิ้นไปได้ โดยการแก้ปัญหาด้วยการขอความช่วยเหลือและมีผู้ให้ความช่วยเหลือนี้แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันของบุคคลในสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อถูกผู้อื่นรุกราน เป็นสิ่งที่วิธต้องการปลุกฝังให้เกิดขึ้นในสังคมเพื่อให้บุคคลในสังคมมีความรักและสามัคคีในหมู่พวกพ้องเพราะบ้านเมืองยังมีศึกสงครามเกิดขึ้นและยังต้องก่อสร้างสร้างเมืองใหม่หลังจากสูญเสียกรุงศรีอยุธยา

๒.๒.๙ การเสี่ยงทาย การแก้ปัญหาด้วยการเสี่ยงทายเป็นผลจากตัวละครเลือกเผชิญปัญหาด้วยการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและการเผชิญปัญหาด้วยวิธีบรรเทาความเครียด การแก้ปัญหาด้วยวิธีนี้ตัวละครจะแก้ปัญหาความสงสัยใคร่รู้ของตนด้วยการเสี่ยงทายเพื่อพิสูจน์ให้เห็นจริง ปัญหาของตนจะได้คลี่คลายลง หรือเพื่อเป็นการสร้างความหวังและกำลังใจให้กับตนเอง ซึ่งหากผลไม่ออกมาตามที่ตนคาดหมายก็จะได้เตรียมใจสำหรับที่จะรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นหรืออาจให้เหตุผลว่าการเสี่ยงทายนั่นก็ยังเป็นแค่การเสี่ยงทายไม่อาจเป็นจริงก็ได้ ซึ่งทำให้ตัวละครลดความกังวลลงได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **รามเกียรติ์** นางสวาหะน้อยใจโคดมฤๅษีบิดาของตนที่อุ้มน้องต่างบิดาแทนที่จะอุ้มตน นางจึงแกล้งพูดประชดให้โคดมฤๅษีรู้ว่าลูกที่โคดมฤๅษีอุ้มนั้นไม่ใช่ลูกของตน เมื่อโคดมฤๅษีได้ฟังนางสวาหะพูดก็เกิดความสงสัยและใคร่รู้ว่าสิ่งที่นางพูดนั้นเป็นจริงหรือไม่

โคดมฤๅษีจึงแก้ปัญหาด้วยการเสี่ยงทายลูก หากเป็นลูกของตนเมื่อโยนลงน้ำแล้วขอให้ว่ายกลับมาหาตน แต่หากไม่ใช่ขอให้กลายเป็นลิงเป็นค่างเข้าป่าไป ดังในบทพระราชนิพนธ์ว่า

เมื่อนั้น	องค์พระอาจารย์มานกล้า
ได้ฟังมีดกุ่มในวิญญาน์	ตั้งเอาไฟฟ้ามาจ่อใจ
ทั้งรักทั้งแค้นแน่นจิต	พระนักสิทธิ์ปี่มเล็ดตาไหล
มันคบชู้ดูคูไม่กลัวภัย	เสียแรงรักใคร่แต่เดิมมา
อันว่ากุมารทั้งคู่	ถึงกูจะเลี้ยงรักษา
ถ้าลูกชู้ก็ดูเวทนา	โลกาจะพลอยอัประมาณ
คิดแล้วยกกรขึ้นประณต	พระดาบสตั้งสัตย์อธิฐาน
เดชะข้าได้นำเพ็ญมาน	ขอให้บันดาลประจักษ์ตา
แม้ว่าสามเจ้านี้เป็นเนื้อ	เชื้อสายโลหิตแห่งข้า
จะทิ้งออกไปกลางคงคา	จงว่ายกลับมาทันใด
แม้ว่าเป็นลูกชายอื่น	อย่าได้ว่ายคืนเข้ามาได้
จงเป็นสวาวานรไพร	เสี่ยงแล้วขว้างไปทันที

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์ (รามเกียรติ์ เล่ม ๑ : ๖๓)

จากบทพระราชนิพนธ์ โคดมฤๅษีเกิดความสงสัยในคำพูดของนางสวาวะ โคดมฤๅษีจึงใช้การเสี่ยงทายแก้ปัญหาของตน ผลของการเสี่ยงทายทำให้โคดมฤๅษีทราบความจริงเรื่องลูกตน และลูกชู้

การเสี่ยงทายเพื่อแก้ปัญหาคงสงสัยที่เกิดขึ้นมีเพียงเรื่องรามเกียรติ์เรื่องเดียว แต่มี ๒ ตอน คือ ตอนโคดมฤๅษีเสี่ยงลูก และตอนพระรามเสี่ยงศรเพื่อให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างตนกับพระมงกุฎและพระลบ ส่วนการเสี่ยงทายในวรรณคดีเรื่องอื่น ๆ เป็นการเสี่ยงทายให้ทราบอนาคต เพื่อสร้างความหวังและกำลังใจแก่ผู้เสี่ยงทายในการจะออกไปทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น แสนตรีเพชรกล้าเสี่ยงน้ำก่อนไปสู้รบกับขุนแผน หรือมะเดหวีพานางบุษบาไปไหว้พระปฏิมาเสี่ยงเทียนเพื่อเสี่ยงทายว่าบุษบาจะได้ครองคู่กับอโหเนนาหรือจรรกา เป็นต้น

๒.๒.๑๐ การใช้ไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถา การแก้ปัญหาด้วยการใช้ไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถาเป็นผลจากตัวละครเลือกเผชิญปัญหาด้วยวิธีวิเคราะห้อย่างมีเหตุผลและวิธีลงมือแก้ปัญหา การแก้ปัญหารีวิธีนี้ตัวละครใช้ไสยศาสตร์ เวทมนตร์คาถา รวมไปถึงอำนาจ

เหนือธรรมชาติต่างๆเข้าควบคุมบุคคลและเหตุการณ์ปัญหาเพื่อให้สิ่งต่างๆเป็นไปตามความต้องการของตน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **คาวี** เมื่อท้าวสันนุราชได้ตัวนางจันท์สุดามาแล้ว แต่นางจันท์สุดากลับไม่ยอมเป็นชายาของท้าวสันนุราช ท้าวสันนุราชจึงแก้ปัญหาด้วยการใช้เวทมนตร์ทำเสน่ห์ให้นางจันท์สุดาหลงรักตน ดังในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงการแก้ปัญหาด้วยการใช้ไสยศาสตร์ของท้าวสันนุราช ดังนี้

พระกอดเข้าเจ้าจุกทุกขีรอน	นั่งนอนไม่หลับกระสับกระส่าย
คิดถึงนางเยาวศร่าเสียดาย	มุ่งหมายจะชมไม่สมคะเน
จำจะคิดแยบคายสายสน	หาหมอรู้เวทมนตร์ทำเสน่ห์
แก้ไขใช้ทางอุปเท่ห์	มิได้ด้วยเสน่ห์เอาด้วยกล
ที่นี้โฉมยงคงรักใคร่	เห็นจะไม่โกรธาบ่าบน
ด้วยเดชฤทธิ์เดชเวทมนตร์	อันจะพันมือพือยาสงกา

(บทละครนอก : ๔๑๔)

บทาวิทยาลักษณ์ศิลปากร ส่วนลิขสิทธิ์

จากบทพระราชนิพนธ์ ท้าวสันนุราชยังไม่ได้นางจันท์สุดาเป็นชายาสมตามที่คิด ท้าว สันนุราชเผชิญปัญหาด้วยการคิดวิเคราะห์ผลที่จะได้รับแล้วจึงแก้ปัญหาด้วยการทำเสน่ห์อันเป็นวิธีการหนึ่งของการใช้ไสยศาสตร์ ผลของการแก้ปัญหาไม่สามารถทำให้นางจันท์สุดารักท้าว สันนุราชและทำให้ท้าวสันนุราชต้องแก้ปัญหาต่อไป กระทั่งถูกลวงให้ซบตัวใหม่และถูกฆ่าในที่สุด

ในเรื่อง **โคบุตร** หลังจากที่โคบุตรพานางอำพันมาลากลับเมืองพาราณสี พระอาทิตย์ พระราชบิดาของโคบุตรได้จัดให้มีงานอภิเษกระหว่างโคบุตรกับนางอำพันมาลาและนางมณีสาคร พร้อมทั้งสร้างเมืองให้โคบุตรปกครอง เมื่อโคบุตรได้นางมณีสาครเป็นชายาอีกคนหนึ่งแล้ว โคบุตรมิได้รัก เอาใจใส่ และไปมาหาสู่ นางอำพันมาลาเหมือนเช่นเดิม นางอำพันมาลาน้อยใจโคบุตรและ อิจฉานางมณีสาคร นางอำพันมาลาจึงให้หาคนมาทำเสน่ห์เพื่อให้โคบุตรหันมารักตนเหมือนเช่นเดิม ในบทประพันธ์กล่าวถึงการแก้ปัญหานางอำพันมาลา ดังนี้

พระโคบุตรสุริยยอดสงสาร	ครองปราการบรรพตบุรีศรี
พระนามเลื่องเมืองขึ้นหมื่นบุรี	ดุจดดีน้อมกายถวายกร
บ้างก็แต่งธิดามาประณต	ก็ปรากฏตรีภพสยบสยอน
พระครอบครองนคราสถาวร	ด้วยบังอรอัคเรศทั้งสองนาง

โหมมณีสาครบรรลัษณ์	พระทรงศักดิ์รักใคร่ไม่อาจขวาง
อำพันนั้นรักก็เป็นปานกลาง	ทั้งสองนางก็เป็นที่รักกัน
นางอำพันทรงครรรค์อยู่อ่อนอ่อน	พระภุชชะเมินอยู่เห็นเห็น
เฝ้าเกล้าคลึงฝ้ายขวาไม่ราวัน	โหมอำพันคิดแค้นแสนระกำ
ด้วยไถลวงศัพทศาคณาญาติ	ไอ้อนาถหนอใครจะอุปถัมภ์
ไม่มีขึ้นกลิ่นเข้าไม่เต็มคำ	นางปั้นปวนครวญคร่ำระกำนาน
ธรรมดานารีสามีร้าง	เพราะจืดจางความรักสมัครสมาน
จะหาผู้รู้เวทพิเศษมาน	มาแก้การพิสมัยมิให้วาง

(รวมนิทานสุภาสิตและบทเห่กล่อมของสุนทรภู่ : ๖๔)

จากบทประพันธ์ นางอำพันมาลาตระหนักว่าการที่โคบุตรไม่รักและไม่มาหาตนเช่นเดิม เป็นปัญหาเพราะภรรยาต้องการความรักและการดูแลจากสามีและไม่ต้องการให้ใครมาแย่งความรักของสามีไปจากตน นางจึงเผชิญปัญหาด้วยการลงมือแก้ปัญหาและแก้ปัญหาด้วยการใช้ไสยศาสตร์ การแก้ปัญหาของนางอำพันมาลาทำให้โคบุตรรักนาง แต่เพียงชั่วคราวเท่านั้น

ในที่สุดเมื่อโคบุตรทราบว่านางอำพันมาลาทำเสน่ห์ตน นางจึงถูกโคบุตรลงโทษประหารชีวิต

การแก้ปัญหาด้วยการใช้ไสยศาสตร์ปรากฏในวรรณคดีหลายเรื่อง โดยมากตัวละครปรบักษโดยเฉพาะฝ่ายหญิงจะเป็นผู้แก้ปัญหาด้วยวิธีใช้ไสยศาสตร์ทำเสน่ห์เพื่อให้สามีหลงรักตน มากกว่าภรรยาอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น นางสร้อยฟ้าทำเสน่ห์จมน้ำไวษย นางอำพันมาลาทำเสน่ห์โคบุตร และนางแก้วกนิษฐาทำเสน่ห์สิ่งหึงกรภ เป็นต้น การแก้ปัญหาของตัวละครหญิงฝ่ายปรบักษด้วยวิธีนี้เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้มีอำนาจในครอบครัวคือ ผู้ชาย ดังนั้นเมื่อผู้หญิงต้องการอำนาจจึงต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้สามีรักตนมากกว่าภรรยาอีกฝ่ายหนึ่ง และภรรยาก็มักเกิดปัญหาทะเลาะวิวาทกัน ในส่วนของตัวละครชายก็มีการแก้ปัญหาด้วยการใช้ไสยศาสตร์เช่นกัน แต่โดยมากเป็นการใช้ไสยศาสตร์ในการต่อสู้กับศัตรู เช่น เรื่อง รามเกียรติ์ อินทรชิตแปลงเป็นพระอินทร์เพื่อให้ฝ่ายพระรามหลงกล เรื่องขุนช้างขุนแผน ขุนแผนใช้ไสยศาสตร์เสกใบไม้ให้เป็นต่อแตนเมื่อต่อสู้กับท้าวกรงกาฬ เป็นต้น

ผลของการแก้ปัญหาโดยใช้ไสยศาสตร์ของตัวละครฝ่ายหญิง ตัวละครจะสามารถแก้ปัญหาได้เพียงในระยะแรก แต่ต่อมากลับส่งผลร้ายต่อชีวิตของตนเอง เช่น นางสร้อยฟ้าสามารถทำให้จมน้ำไวษยรักและหลงใหลตนได้ แต่ในที่สุดตัวละครอื่นก็ทราบว่านางทำเสน่ห์จมน้ำไวษย นางจึงถูกลงโทษเนรเทศออกจากเมือง เป็นต้น ส่วนผลการแก้ปัญหาของตัวละครชาย หากเป็นตัวละครเอก ตัวละครจะสามารถแก้ปัญหาได้ผลสำเร็จ เช่น ขุนแผน พลายงาม สามารถ

ใช้ไสยศาสตร์ต่อสู้กับศัตรูได้ชัยชนะ แต่หากเป็นตัวละครฝ่ายปรปักษ์ โดยมากตัวละครมักแก้ปัญหาไม่สำเร็จ เช่น ท้าวสันนุราชไม่สามารถทำเสน่ห์ให้นางจันทสุดารักตนได้ หรือฝ่ายทศกัณฐ์เมื่อใช้ไสยศาสตร์ต่อสู้กับฝ่ายพระรามครั้งใดก็ไม่สามารถรบชนะฝ่ายพระรามได้ การแก้ปัญหาของตัวละครด้วยการใช้วิธีต่างๆทางไสยศาสตร์ที่ปรากฏในวรรณคดีหลายๆเรื่องสะท้อนถึงความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ของสังคมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น แต่ในขณะเดียวกัน สังคมก็ไม่ต้องการให้บุคคลแก้ปัญหาด้วยการใช้ไสยศาสตร์โดยสะท้อนผ่านการให้ตัวละครฝ่ายปรปักษ์เป็นผู้แก้ปัญหาด้วยวิธีนี้และสุดท้ายตัวละครเหล่านั้นต้องได้รับผลร้ายจากการใช้ไสยศาสตร์แก้ปัญหาด้วย

๒.๒.๑๑ การวางตัวเป็นกลาง การแก้ปัญหาด้วยวิธีวางตัวเป็นกลางเป็นผลจากตัวละครเลือกเผชิญปัญหาด้วยวิธีสร้างทางเลือกที่ดีที่สุดแล้ว วิธีนี้ตัวละครจะแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่ด้วยการทำตัวเป็นกลาง ไม่เข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือไม่ตัดสินใจชัดเจนเด็ดขาดว่าจะจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **พระอภัยมณี** เมื่ออุศเรนรู้ว่านางสุวรรณมาลีคู่หมั้นของตนอยู่กับสินสมุทรโอรสของพระอภัยมณีซึ่งเป็นมิตรและตนได้ช่วยเหลือให้โดยสารเรือมาด้วย อุศเรนขอให้สินสมุทรส่งนางสุวรรณมาลีคืนแก่ตน แต่สินสมุทรกลับไม่ส่งนางให้ และพระอภัยมณีก็ได้ช่วยว่ากล่าวให้สินสมุทรคืนนางสุวรรณมาลีแก่อุศเรน ทำให้อุศเรนโกรธและประกาศจะทำศึกกับสินสมุทรเพื่อแย่งชิงนางสุวรรณมาลี พระอภัยมณีห้ามปรามไม่ให้อุศเรนทำศึกกับสินสมุทรเพราะเห็นว่าอุศเรนคงจะไม่สามารถสู้สินสมุทรได้ อุศเรนกลับไม่เชื่อและกล่าวหาว่าพระอภัยมณีเข้าด้วยกับโอรสเพราะต้องการนางสุวรรณมาลีไว้เอง พระอภัยมณีจึงประกาศวางตัวเป็นกลางว่าจะไม่ช่วยผู้ใดรบดังในคำประพันธ์ว่า

พระอภัยใจอ่อนถอนสะอื้น	อุตสาห์กลิ่นชลงาน่าสงสาร
แล้วห้ามปรามตามใจอาลัยลาน	คุณของท่านเลิศลบบภไตร
แต่สุดที่พี่จะคิดให้มิดมีด	เหมือนใจจิตเจ้าก็คงจะสงสัย
เพราะลูกเต้าเขาไม่ชั่วไม่กลัวใคร	จึงจนใจจำนั่งทุกสิ่งอัน
แม้รบสู้ผู้ใดก็ไม่ช่วย	จะอยู่ด้วยอนุชาประสาฉัน
ถ้าลูกยาฆ่าน้องจะป้องกัน	แม้ท่านฟันลูกยาไม่ว่าไร

(พระอภัยมณี : ๓๐๐)

จากบทประพันธ์ พระอภัยมณีตระหนักรู้ว่าการที่อุศเรนและสินสมุทรจะสู้รบกันเป็นปัญหา เพราะฝ่ายหนึ่งคือ ผู้มีบุญคุณและเป็นมิตรของตน ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งคือ โอรส พระอภัยมณีไม่สามารถตัดสินใจเข้าด้วยกับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้ เพราะยอมเกิดผลเสียและได้รับคำติฉินนินทา ดังนั้นพระอภัยมณีจึงเผชิญปัญหาดังกล่าวด้วยการสร้างทางเลือกที่ดีให้แก่ตนเอง ด้วยวิธีการแก้ปัญหาที่ทำตัวเป็นกลางและปล่อยให้ทั้งสองฝ่ายต่อสู้กันเอง ซึ่งผลของการเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาด้วยวิธีดังกล่าวทำให้พระอภัยมณีสามารถขจัดปัญหานั้นได้

การแก้ปัญหาด้วยวิธีวางตัวเป็นกลางเป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งภายในใจของตัวละคร มีเพียง ๒ เรื่อง คือ เรื่องพระอภัยมณีและเรื่องขุนช้างขุนแผน โดยตัวละครที่แก้ปัญหาด้วยวิธีนี้ได้รับผลร้ายทั้ง ๒ เรื่องโดยอาจได้รับการตำหนิหรือการลงโทษที่รุนแรง เช่น อุศเรนเข้าใจผิดคิดว่าพระอภัยมณีเข้าข้างสินสมุทร หรือพระพันวษาเข้าใจว่านางวันทองเป็นคนโลเลที่ทุกเป็นกลางไม่เลือกขุนช้างและไม่เลือกขุนแผน จึงทำให้พระพันวษาโกรธและสั่งประหารชีวิตนางวันทอง ทั้งนี้การวางตัวเป็นกลางไม่เป็นไปตามที่อีกฝ่ายหนึ่งคาดคิดเพราะแต่ละฝ่ายต้องการให้เลือกฝ่ายที่ชัดเจน จึงทำให้ตีความหมายและเจตนาผิดโดยเข้าใจว่าจะไปเข้าด้วยกับอีกฝ่ายหนึ่งหรือละมับความต้องการทั้งสองฝ่าย

๒.๒.๑๒ การให้รางวัลหรือให้สินบน การแก้ปัญหาด้วยการให้สินบนเป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีวิเคราะห์หรืออย่างมีเหตุผลและวิธีลงมือแก้ปัญหา การแก้ปัญหาวิธีนี้ตัวละครจะนำรางวัลมาล่อ หรือให้สิ่งของแลกเปลี่ยนเพื่อให้บุคคลที่ช่วยแก้ปัญหามาได้ ยินยอมกระทำการต่างๆตามที่ตนต้องการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **สังข์ทอง** เมื่อนางจันทราทราบว่านางจันทวีมีเหตุตั้งครุฑขึ้นพร้อมกับตน นางจันทราต้องการให้ลูกของตนได้ขึ้นปกครองเมือง แต่การที่นางจันทวีตั้งครุฑทำให้สิ่งที่นางคิดไม่เป็นไปตามที่คาดหมาย นางจันทราต้องการกำจัดนางจันทวีและลูก นางจึงบนโหรเพื่อให้ทำนายว่าลูกที่เกิดจากนางจันทวีเป็นกาลีณี ดังในบทประพันธ์กล่าวถึงการแก้ปัญหาของนางจันทรา ดังนี้

สาวศรีเจ้าจงเอ็นดูเรา
จงช่วยปิดจำอำไว้
เขียนหนังสือลับกำขับสั่ง
ถอดแหวนส่งให้มิได้ซ้ำ

เบี้ยข้าวเงินทองจะกองให้
เอาทองไปให้แก้โหร
เราหวังไว้ใจเจ้าหนักหนา
นี่ข้าถึงใจให้พลง

(บทละครนอก : ๑๑)

จากบทพระราชนิพนธ์ นางจันทวีตั้งครุภักดิ์ นางจันทวีโคระห์แล้วเห็นว่านางจันทวีและลูกที่จะเกิดมานั้นเป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้ลูกของตนได้ครองเมือง นางจันทวีจึงแก้ปัญหาด้วยการติดสินบนโหรเพื่อให้โหรทำนายใส่ความฝ่ายนางจันทวีว่าเป็นกาลกิณีตามที่ตนต้องการ ผลของการแก้ปัญหานางจันทวีสามารถกำจัดนางจันทวีและโอรสออกจากวังได้

ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** เมื่อเกิดคดีความแย่งชิงนางวันทองระหว่างขุนช้างกับขุนแผน ขุนแผนให้นายสอนไปเรียกตัวนางเทพทองมารดาของขุนช้างมาถาม เมื่อนายสอนมาถึงบ้านนางเทพทองและแจ้งเรื่องราวพร้อมทั้งความประสงค์ของขุนแผนที่จะให้นางเทพทองไปบ้านของขุนช้าง นางเทพทองตกลงที่จะไปกับนายสอน แต่แล้วกลับเกิดความกลัวว่าขุนแผนจะทำอันตรายตน นางเทพทองจึงร้องขอให้นายสอนช่วยไปมัดผ่อนขุนแผนว่าตนหนีไปแล้วโดยจะให้เงินเป็นค่าตอบแทนหากนายสอนช่วยเหลือตน ในบทเสภากล่าวถึงการแก้ปัญหาของนางเทพทอง ดังนี้

เทพทองว่าเป็นไรท่านยายสา

เจ็บขาม่อยเมินกระทงเหินหัก

สายแล้วไปเกิดเพียดพยัก

เบาหนักเป็นอย่างไรจะได้อู้

อวยคว่ำผ้าหมูปกนเมยาน

รีบไปให้การเกิดเหวยสู

ข้าไทตามหลังมาฝรั่งพู่

แลดูหน้ากัณงกัณมา

ยิ่งเดินยิ่งใกล้ใจยิ่งพรั่น

เทพทองผินผันหันมาว่า

เจ้าสอนเอ๋ยเอ็นดูเกิดตรา

ข้าไม่ไปแล้วอ้อพ่อคุณ

พ่อช่วยผ่อนปรนจะบนบาน

อย่าให้เกิดรำคาญขึ้นว่ารุ่น

เงินทองให้เจ้าพ่อเอาบุญ

บอกว่าแม่ออกขุนมันไปไกล

อพยพครอบครัวตัวก็หนี

ผู้คนที่หามีที่เรือนไม่

ทั้งยายกลอยยายสาพากันไป

ช่วยแก้ให้รอดตัวพ่อหัวพัน

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๒๕๓-๒๕๔)

จากบทเสภา นางเทพทองกลัวว่าตนจะได้รับอันตรายจึงไม่กล้าไปพบขุนแผน นางจึงเผชิญปัญหาด้วยการลงมือแก้ปัญหาทันทีและแก้ปัญหาด้วยการใช้เงินติดสินบนนายสอนเพื่อให้ นายสอนทำตามที่ต้องการ ผลของการแก้ปัญหานางเทพทองไม่สามารถแก้ปัญหาได้เพราะ นายสอนไม่ยอมรับเงินที่นางเทพทองเสนอให้ แต่ปฏิบัติหน้าที่อย่างซื่อสัตย์

การแก้ปัญหาด้วยการให้รางวัลหรือติดสินบน ตัวละครที่ใช้การแก้ปัญหานี้โดยมากคือ ตัวละครหญิงปรปักษ์ที่ติดสินบนโหรให้ทำนายตามที่ตนต้องการเพื่อกำจัดภรรยาอีกฝ่ายหนึ่ง และ

ตัวละครเอกชายที่มักจะติดสินบนพี่เลี้ยงหรือคนใกล้ชิดของตัวละครหญิงที่ตนพึงใจเพื่อให้ตนได้มีโอกาสใกล้ชิด การแก้ปัญหาด้วยการติดสินบนของตัวละครยังแสดงให้เห็นว่า การติดสินบนเป็นสิ่งที่ไม่ดี โดยสะท้อนจากตัวละครโหรที่รับสินบนแล้วยอมกล่าวเท็จใส่ร้ายตัวละครอื่น เป็นเหตุให้ตัวละครอื่นต้องเดือดร้อน แต่ในวรรณคดีก็ยังไม่ปรากฏว่ามีการลงโทษโหรที่รับสินบน อาจเป็นเพราะลักษณะการรับสินบนเป็นเรื่องที่ไม่มีผู้ใดรู้ว่าคำทำนายของโหรเป็นจริงหรือเท็จเพราะการรับสินบน จึงไม่สามารถกล่าวหาได้ ดังนั้นกวีหรือผู้ปกครองสังคมต้องการปลูกฝังให้บุคคลในสังคมยึดถือคุณงามความดี ความถูกต้องและความซื่อสัตย์มากกว่าลาภยศเงินทองที่ได้มาโดยมิชอบเพื่อควบคุมไม่ให้มีการกล่าวร้ายกันขึ้น โดยเฉพาะโหรเพราะเป็นผู้กุมชะตาชีวิตและบ้านเมือง

๒.๒.๑๓ การกระทำด้วยตนเอง การแก้ปัญหาด้วยการกระทำด้วยตนเองเป็นผลจากตัวละครเลือกเผชิญปัญหาด้วยการลงมือแก้ปัญหาแล้ว การแก้ปัญหาวิธีนี้ หมายถึงตัวละครจะแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่ด้วยการลงมือทำสิ่งต่างๆที่ต้องการด้วยตนเองภายหลังจากขอความร่วมมือจากผู้อื่นแล้วไม่มีผู้ใดยอมร่วมมือด้วย หรือภายหลังจากที่ตัวละครนั้นๆไม่มีผู้ช่วยเหลือและสนับสนุนตนอีก โดยไม่ได้หมายถึงการแก้ปัญหาที่ตัวละครลงมือกระทำด้วยตนเองโดยที่ยังไม่ได้ขอความช่วยเหลือจากผู้ใด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **รามเกียรติ์** ทศกัณฐ์ทำศึกกับพระรามกระทั่งญาติและมิตรเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก ทศกัณฐ์ไม่มีผู้ใดช่วยเหลือออกรบอีก ทศกัณฐ์จึงต้องออกไปรบเอง ดังในบทพระราชนิพนธ์ว่า

เมื่อนั้น	ทศเคียรสุริย์วงศ์รังสรรค์
แสนทเวษจรรุ่งสุริยัน	กุมภัณฑ์ก็คิดมานะใจ
อันจะย่อท้ออยู่มิออกรบ	สามภพจะหมิ่นนินทาได้
ว่ากูเป็นใหญ่ในแดนไตร	มีใจครั่นคร้ามแก่ไพร่
จำเป็นจะออกไปต่อฤทธิ์	ถึงจะสิ้นชีวิตให้รู้ที่
คิดแล้วอย่างเยื้องจรัล	ออกที่พระโรงจนา

(รามเกียรติ์ เล่ม ๓ : ๓๔๗)

จากบทพระราชนิพนธ์ ทศกัณฐ์ไม่มีผู้ใดช่วยเหลือเหมือนที่ผ่านมา ในที่สุดทศกัณฐ์ต้องออกไปรบด้วยตนเอง ผลของการแก้ปัญหาคั้งนี้ทำให้ทศกัณฐ์เสียชีวิต

การแก้ปัญหาด้วยการลงมือกระทำด้วยตนเองเป็นการแก้ปัญหาของตัวละครโดยทั่วไป โดยเฉพาะตัวละครเอกที่เมื่อเกิดปัญหาจะแก้ปัญหาด้วยตนเองทุกครั้ง แสดงให้เห็นถึงความสามารถของตัวละคร แต่การแก้ปัญหาด้วยการลงมือทำด้วยตนเองภายหลังจากที่ไม่มีผู้ช่วยเหลือ มีเพียง ๒ เรื่อง คือเรื่องขุนช้างขุนแผนและเรื่องรามเกียรติ์ เป็นการแก้ปัญหาของตัวละครฝ่ายปรปักษ์ คือ ขุนช้างและทศกัณฐ์ เพราะโดยมากตัวละครเอกจะเป็นผู้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองเกือบทั้งหมดเพื่อแสดงความสามารถและความเป็นวีรบุรุษ ยกเว้นพระราม ที่ให้ข้าทาสบริวารเป็นผู้ลงมือแก้ปัญหาแทนตน การแก้ปัญหาดังวิธีนี้ทำให้ตัวละครสามารถแก้ปัญหาที่ไม่มีผู้ช่วยเหลือได้ แต่ผลของการแก้ปัญหาที่ตนเองออกไปกระทำเองนั้นมีทั้งประสบผลสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จตามที่ต้องการ คือ เรื่องขุนช้างขุนแผน ขุนช้างสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จโดยนางศรีประจันยืนเคียงนางวันทองให้ขุนช้างเพราะขุนช้างรู้จักวิเคราะห์และใช้จุดอ่อนของบุคคลนั้นให้เป็นประโยชน์แก่ตน แต่ในเรื่องรามเกียรติ์ ทศกัณฐ์เมื่อออกไปสู้รบด้วยตนเองก็ไม่สามารถรบชนะพระรามได้

๒.๒.๑๔ การใช้กฎหมาย การแก้ปัญหาดังการใช้กฎหมายเป็นผลจากตัวละครเลือกเผชิญปัญหาด้วยการลงมือแก้ปัญหา ตัวละครจะแก้ปัญหาที่ตนประสบด้วยการนำกฎหมายมากล่าวอ้าง หรือบอกผู้ที่มีอำนาจมากกว่าในที่นี้คือ กษัตริย์เพราะเป็นผู้ที่เป็นเหมือนกฎหมายเพื่อให้ตนได้ในสิ่งที่ปรารถนาหรือเพื่อไม่ให้ตนได้รับความเดือดร้อน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การแก้ปัญหาดังการใช้กฎหมาย เช่น ในเรื่อง **สิงห์ไกรภพ** รามวงศ์เดินทางผ่านเข้าไปในเมืองของท้าวกาลเนตรและเห็นแท่งศิลาล้อมอยู่จึงยกตั้งให้เป็นดั่งเดิม เมื่อท้าวกาลเนตรทราบว่ามีผู้ยกศิลารื้อขึ้นได้จึงยินดีที่จะยกธิดาของตนให้เป็นคู่ครองเพื่อเป็นการตอบแทนตามที่ได้ประกาศไว้ เมื่อรามวงศ์เข้าไปท้าวกาลเนตร รามวงศ์ปฏิเสธที่จะอภิเษกกับพระธิดาของท้าวกาลเนตร ท้าวกาลเนตรจึงขู่ที่จะใช้กฎหมายของบ้านเมืองตนลงโทษหากรามวงศ์ไม่ยอมอภิเษกกับพระธิดาของตน ในบทประพันธ์กล่าวถึงการแก้ปัญหาดังกล่าวของท้าวกาลเนตร ดังนี้

พระพิงษ์กษัตริย์ถามที่หยามหยาบ	ไม่ไหวกราบตรัสฮึกให้สีกหา
จึงว่าเราเข้ามาปักหลักศิลา	ให้เป็นค่าของทางเดินกลางเมือง
จะมีเมื่อยเสียดทั้งยศศักดิ์	เราไม่รักเหมือนดังหนังสือเหลือง
จงไปบุญพูนสวัสดิ์อย่าขัดเคือง	ขอคืนเมืองมอบลูกสาวให้ท้าวไท
จะสู้ถือฤๅษีหนึ่งสงสาร	หวังนิพพานพันพิภพสมสมัย
พอขาดคำอำลาจะคลาไคล	เจ้ากรุงไกรกริ้วโกรธคาดโทษทัณฑ์

ให้หยุดยั้งนั่งอยู่กระทู้ถาม	จะหยิบความซื่อผิดพุดบิดมัน
มายกเสาชั้นได้ให้รางวัล	ไม่รับนั้นขัดเราเป็นเจ้านาย
แต่หนุ่มเยาว์เจ้าใจดกโทษไว้	จะทำให้สมรับสิ่งสิ้นทั้งหลาย
แม้ซัดอีกก็ปากให้ครากตาย	ตามกฎหมายข้อขัดกษัตรา

(รวมนิทานสุภาสิตและบทเห่กล่อมของสุนทรภู่ : ๓๔๔)

จากบทประพันธ์ รามวงศ์ไม่ยอมอภิเษกกับพระธิดาของท้าวกาลเนตร ท้าวกาลเนตรจึงใช้กฎหมายบ้านเมืองของตนมาบังคับและขู่ว่าจะฆ่ารามวงศ์เพื่อให้รามวงศ์กลัวและยินยอมทำตามที่ต้องการ อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาของท้าวกาลเนตรไม่ประสบผลสำเร็จเพราะรามวงศ์ยังคงยึดมั่นในความคิดและความต้องการของตนกระทั่งทำให้เกิดการต่อสู้กัน

การแก้ปัญหาด้วยการใช้กฎหมายปรากฏมากในเรื่องขุนช้างขุนแผน แต่จะไม่ปรากฏในวรรณคดีเรื่องอื่นๆ เพราะเรื่องอื่นๆเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับกษัตริย์และถือเป็นเรื่องสมมุติ แต่ในเรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นเรื่องเกี่ยวกับประชาชนและเป็นเรื่องแนวสัจนิยมจึงมีการกล่าวถึงการใช้อกฎหมายเพื่อควบคุมความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม เช่น การสอบสวนคดีความระหว่างขุนช้างกับจมื่นไวยฯ พระพันวษาก็ให้มีการไต่สวนและพิสูจน์ตามขั้นตอนและกระบวนการที่มีอยู่ในกฎหมาย

ส่วนการแก้ปัญหาด้วยการบอกกษัตริย์ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด เช่น เรื่อง **ลักษณวงศ์** ลักษณวงศ์แอบเข้าหาและอยู่กับนางยี่สุ่น เหล่านางสนมกำนัลเห็นนางยี่สุ่นอยู่กับผู้ชายจึงนำความไปกราบบังคมทูลท้าวกรดสุริกาลเพื่อไม่ให้ตนเองเดือดร้อนและถูกกล่าวหาว่ารู้เห็นเป็นใจกับนางยี่สุ่น ในบทประพันธ์กล่าวถึงการแก้ปัญหาของนางกำนัล ดังนี้

กำนัลนางต่างพื้นดินระงม	สาวสนมพระพี่เลี้ยงก็เมียงมอง
แหวกวิสูตรคูองค์นางทรงโฉม	เห็นชายโลมแนบชมประสมสอง
ก็ตีกตื้นตักประหม่อมอง	ขยับย่องยื่นชิงตะลึงลาน
เข้ากอดคอเพื่อนเคียงเข้าเรียงหู	มาไปดูพระธิดาช่างกล้าหาญ
แล้วพากันหมอบมองคอยย่องคลาน	เข้าแหวกม่านแล้วสะกิดให้กันดู
ใครที่ไทรรูปร่างอย่างพระลักษณ	มาร่วมรักพระธิดาน่าอดสู
เห็นรุ่นวายตายจริงแล้วอกุ	กระซิบซิบเอียงหูเข้าหากัน
ขยับถอยค้อยย่องมาห้องนอก	ทำมือบอกใบ้ห้ามเนื้อความซัน

คนโน้นเห็นคนนี่เห็นประหลาดครัน	พัลวันเข้ามาถามความอะไร
เสียงซุบซิบซุบซิบไม่หับปาก	อีเพื่อนยากแน่นแม่ข้าไหว
เจ้าครอกเราคบชายสบายใจ	เราไม่ได้ด้วยสักหน่อยจะพลอยตาย
เจ้าคนนั้นรูปร่างเหมือนอย่างเขียน	เข้าแนบเนียนนฤมลอยู่จนสาย
จริงหรือหากับผัวข้าที่ตาย	จะคล้ายคล้ายหรือจะดีสักเพียงไร
ไออะไรพูดเล่นไม่เห็นทุกข์	กว่าถั่วสุกงวน้อยก็พลอยไหม้
ที่อยากดูลูกพुरुจะเข้าไป	ก็คิดว่าไขว่ดีมืออย่าอ้ออึ้ง
ครันนั่งอยู่ก็เหมือนงูไม่รู้เห็น	เนื้อความเข็ญชั่วช้าจะมาถึง
เอาตัวรอดรักตัวอยากกลัวอึ้ง	ทูลให้ถึงพระจอมกระหม่อมเมือง
แล้วชวนกันขึ้นเฝ้าเจ้าพิภพ	ประนมพนบทูลถวายขยายเรื่อง
ขอพระเดชเดชาวราเรื่อง	มาปกเกล้าปกเปลื้องที่ภัยพาล
บัดนี้องค์พระธิดาวราโถม	ชายประโลมลักขมสมสมาน
เข้าร่วมแท่นแอบองค์นางนงคราญ	ดูอาการเจ้าแม่ไม่รู้ตัว
พระภูษาทรงหม่อมก็มีติด	หลับสนิทอยู่กับชายเป็นลายชั่ว
แต่ชายนั่นองอาจประมาทมัว	พระอยู่หัวจงทราบบาทบงส์

(รวมนิทานสุภาชีวิตและบทเห่กล่อมของสุนทรภู่ : ๔๗๙-๔๘๐)

มหาวิทยาลัยศิลปากร ลงวันสยสทธิ์

จากบทประพันธ์ นางสนมกำนัลตระหนักรู้ว่าการที่นางยี่สุนอยู่กับผู้ชายในที่ประทับเป็นปัญหาเพราะตนเป็นผู้ดูแลนางจึงอาจได้รับโทษตามไปด้วยหากทำวกรดสุริกาลทราบเรื่องในภายหลัง ดังนั้นพวกนางกำนัลจึงเผชิญปัญหาด้วยการลงมือแก้ปัญหาละแอกปัญหาและแก้ปัญหาละแอกด้วยการแจ้งแก้ทำวกรดสุริกาลผู้เป็นกษัตริย์ซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจ และเป็นผู้ที่จะทำให้พวกตนไม่ต้องได้รับอันตราย ผลของการแก้ปัญหาละแอกทำให้พวกนางสนมไม่มีความผิดและไม่ได้รับโทษจากทำวกรดสุริกาล

การแก้ปัญหาละแอกด้วยการใช้กฎหมายหรือบอกผู้มีอำนาจมากกว่า สามารถสรุปได้เป็น ๒ กรณี คือ ตัวละครที่ใช้กฎหมายในการแก้ปัญหามักเป็นกษัตริย์เพราะสังคมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นผู้ที่ใช้อำนาจในการตัดสินชี้ขาดคดีคือพระมหากษัตริย์ หรืออาจกล่าวได้ว่ากษัตริย์ก็คือกฎหมาย ส่วนการแก้ปัญหาละแอกด้วยการบอกผู้มีอำนาจมากกว่าตัวละครที่แก้ปัญหามักเป็นตัวละครที่อยู่ใต้การปกครองของตัวละครอื่น การแก้ปัญหาละแอกด้วยวิธีนี้ทำให้ตัวละครสามารถแก้ปัญหาละแอกได้และยังไม่ต้องได้รับอันตรายจากปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นการแก้ปัญหาละแอกที่ต้องการให้ผู้ที่เป็นข้าทาสบริวารเป็นหูเป็นตาแทนเจ้านายของตนซึ่งจะทำให้เกิดผลดีต่อตัวข้าทาสบริวารเองที่จะได้รับความคุ้มครองและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความผิด

๒.๒.๑๕ การพิสูจน์ การแก้ปัญหาด้วยการพิสูจน์เป็นผลจากตัวละครเลือกเผชิญปัญหาด้วยการลงมือแก้ปัญหา การแก้ปัญหาวีธีนี้ตัวละครจะแก้ปัญหานั้นที่ตนประสบด้วยการหาหลักฐานมาอ้างอิง หรือพิสูจน์ตัวเองเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งหมดข้อสงสัย ตัวอย่างเช่น

ในเรื่อง **รามเกียรติ์** เมื่อพระรามแย่งชิงนางสีดาจากทศกัณฐ์กลับคืนมาได้ พระรามรักและเชื่อใจนาง แต่พระรามก็เกรงจะถูกผู้อื่นนินทาว่ารักนางสีดาามากกระทั่งไม่พิจารณาความบริสุทธิ์ของหญิงที่ตกอยู่ในมือชายอื่นเป็นเวลานาน พระรามจึงกล่าววาจาประชดและดูหมิ่นนางนางสีดาจึงแก้ปัญหาด้วยการขอลุยไฟเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของนางให้เป็นที่ประจักษ์ ดังในบทพระราชนิพนธ์ว่า

เมื่อนั้น	นางสีดาเอวยอดเสนาหา
ได้ฟังพระราชบัญชา	ตั้งต่องสายฟ้าสักแสนที
ถึงทศกัณฐ์ขุนยักษ์	มันไปลอบลักพาหนี
ก็ไม่เจ็บใจเหมือนครั้งนี้	ในที่ปริภาชณาการ
ความอายอัปยศเป็นสุดคิด	ตั้งชีวิตจะม้วยสังขาร
มีผู้ที่จะสนองพจมาน	ให้ผ่านฟ้าเห็นจริงประการใด
ออกเอ๋ยเกิดมาเป็นหญิง	ยากยิ่งจะไว้ตัวได้
อันความกินแหนงแคลงใจ	ย่อมเกิดที่ในสตรี
คิดแล้วบนนิ้วบังคมทูล	นเรนทร์สุรวงโบริดเกศี
อันซึ่งตัวข้าบาทนี้	อสุรีไปลักพามา
ตกถึงมือชายแล้วไกลเนตร	พระทรงเดชปิ่นภพนาถา
เป็นที่สงสัยวิญญูญาณ	แก่หมูโลกาฟ้าดิน
ถึงมาตรจะรักษาตัวดี	อันจะเปลื้องราตรีเห็นไม่สิ้น
เว้นแต่ทวยเทพอมรินทร์	จะไม่กินแหนงแคลงใจ
กับพระคงคาแลอัคคี	จะเป็นสักขีพยานได้
พระองค์จงลั่นสิลปัสัย	ประชุมไทเทเวศให้พร้อมกัน
ข้าขอพิสูจน์เพลิงถวาย	เบื้องบาทพระนารายณ์รังสรรค์
ต่อหน้าฝูงเทพเทวัญ	กับพวกพลชั้นธวัณร

(รามเกียรติ์ เล่ม ๓ : ๔๑๘)

จากบทพระราชนิพนธ์ คำกล่าวของพระรามทำให้นางสีดาเกิดความรู้สึกเสียใจและอับอาย นางสีดาจึงเผชิญปัญหาด้วยการลงมือแก้ปัญหานั้นที่และแก้ปัญหาด้วยการขอลุยไฟเพื่อ

พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของนางให้พระรามคลายสงสัยและยอมรับนาง ผลของการแก้ปัญหานาง สีดาคำทำให้พระราม เทวดา นางฟ้า และพลวานรประจักษ์ในความบริสุทธิ์ของนางสิดา

ในวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมีการแก้ปัญหาด้วยการพิสูจน์ ทั้งหมด ๓ วิธี คือ การดำน้ำ ลุยไฟ และการกล่าวอ้างด้วยวาจา วิธีการแก้ปัญหานี้ทำให้ตัวละครแก้ปัญหาคำไม่ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการพิสูจน์ หากเป็นการพิสูจน์ดำน้ำ ลุยไฟ ซึ่งเป็นรูปธรรมและตัวละครอื่นสามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสก็จะส่งผลให้ตัวละครสามารถแก้ไขปัญหาคำได้ เช่น นางสิดา พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนด้วยการลุยไฟ เทวดา นางฟ้าและพลวานรต่างๆต่างเห็นประจักษ์ตาจึงเชื่อในความบริสุทธิ์ของนางสิดา หรือจมีนไวยกับขุนช้างพิสูจน์คำให้การของตนว่าเป็นจริงด้วยการพิสูจน์ดำน้ำ หรือนางสร้อยฟ้าและนางศรีมาลาลุยไฟเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ใจของตน โดยการพิสูจน์ของนางสิดาเป็นการพิสูจน์โดยใช้อำนาจของธรรมชาติเป็นเครื่องตัดสินความดีงามของตัวละคร ในขณะที่การพิสูจน์ในเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นการพิสูจน์ตามบทบัญญัติของกฎหมาย

หากการพิสูจน์นั้นเป็นเพียงการอ้างจากคำพูดของตัวละครนั่นเองที่ต้องการให้ตัวละครอื่นเชื่อ ตัวละครอีกฝ่ายมักไม่เชื่อเพราะไม่มีน้ำหนักที่จะเชื่อถือได้ ทำให้ตัวละครไม่สามารถแก้ปัญหาคำได้ เช่น สี่พี่เลี้ยงของอุณรุทไม่เชื่อว่าอุณรุทได้อยู่กับนางอุษาตามที่อุณรุทบอกเพราะมีเพียงการอ้างหลักฐานด้วยการใช้วาจาว่า หากพี่เลี้ยงไม่เชื่อให้พี่เลี้ยงพิสูจน์จากกายของอุณรุทที่อุณรุทยังรู้สึกว่ามีกลิ่นหอมของนางอุษาดลอยู่ที่ตน เป็นต้น

๒.๒.๑๖ การพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การแก้ปัญหาด้วยการพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นผลจากตัวละครเลือกเผชิญปัญหาด้วยวิธีลงมือแก้ปัญหาคำ และด้วยวิธีบรรเทาความเครียด วิธีนี้ตัวละครจะแก้ปัญหาคำที่ตนประสบอยู่ด้วยการขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจเหนือธรรมชาติอื่นๆ เพื่อให้ตนสามารถทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ตามที่ตนปรารถนา หรือเป็นการกราบไหว้ บวงสรวง ทำบัตรพลี และบนบานเทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูตผี หรืออำนาจเหนือธรรมชาติต่างๆเพื่อให้มาเป็นผู้ช่วยเหลือตนในการแก้ปัญหาคำเพราะปัญหาที่เกิดขึ้นสุดทางแก้ไขของตัวละคร ตัวละครจึงหวังว่าจะมีสิ่งอื่นมาช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความทุกข์ของตนให้น้อยลง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **รามเกียรติ์** เมื่อทำวทศรถออกสู้รบกับปทูตทันตยักษ์ ทำวทศรถเกิดพลาดพลั้งเพลาารถทรงของทำวทศรถถูกศรของศัตรูทำให้เพลาารถหักระหว่างการสู้รบ นางไภยเกษีเห็นพระสวามีตกอยู่ในอันตรายจึงอธิษฐานขออำนาจความซื่อสัตย์ที่ตนมีต่อทำวทศรถช่วยให้นาง

เอาแขนของนางใส่แทนเพลารถของท้าวทศรถโดยไม่เป็นอันตราย ในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึง การแก้ปัญหานางไถ่เกยเกย ดังนี้

เมื่อนั้น	จึงโฉมนางไถ่เกย
เห็นเพลารถแก้วมณี	ต้องศรอสู้หักไป
จึงตั้งสัตย์เดชะข้าชื่อตรง	ต่อองค์ภัสดาหาหมิ่นไม่
จะเอากรแทนเพลารถชัย	อย่าให้อันตรายชีวา
เสี่ยงแล้วยื่นหัตถ์สอดเข้า	ให้คุมต่างเพลารถา
ด้วยอานุภาพสัตยา	ตั้งมหาภัยสิทธิ์ฤทธิ

(รามเกียรติ์ เล่ม ๑ : ๑๙๙)

จากบทพระราชนิพนธ์ นางไถ่เกยเห็นท้าวทศรถพระสวามีของนางกำลังตกอยู่ใน อันตราย นางเผชิญปัญหาด้วยการลงมือแก้ปัญหานั้นที่และแก้ปัญหาดูด้วยการขออำนาจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้นางสามารถใช้แขนของนางแทนเพลารถที่หักได้ ผลของการแก้ปัญหานาง ไถ่เกยทำให้นางสามารถช่วยท้าวทศรถได้ตามความปรารถนาและทำให้ท้าวทศรถสามารถสู้รบ ชนะอุปทูตทันตย์กษ

การแก้ปัญหาดูด้วยการพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อขจัดปัญหาปรากฏในวรรณคดีเพียง ๒ เรื่อง คือ เรื่องรามเกียรติ์ตอนลัทธิของท้าวทศรถหักขณะสู้รบ และตอนนางสีดาถูกพระรามปิดกั้นทางไม่ให้ หนี นางจึงอธิษฐานขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ตนสามารถหนีพระรามได้ และเรื่องอุณรุท ตอนนางกนิษฐีก เหว อุณรุทจึงอธิษฐานขอสิ่งศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้ตนสามารถช่วยรักษานางกนิษฐิ์ได้ การแก้ปัญหาดูด้วยวิธีนี้ทำให้ตัวละครสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ แต่การแก้ปัญหาดูด้วยวิธีนี้เป็นสิ่งเกินจริงตามแนว เรื่องของวรรณคดีไทยที่มีโครงเรื่องแนวเหนือจริง ซึ่งในวรรณคดีเรื่องอื่นๆนอกเหนือจากที่กล่าวมา จะปรากฏว่ามีตัวละครมนุษย์ เช่น เทวดา นางไม้และภูตผีคอยช่วยเหลือคุ้มครองตัวละครเอก เมื่อยามที่ตัวละครเอกมีภัย โดยที่ตัวละครเอกไม่ต้องแก้ปัญหาดูด้วยการขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ช่วยเหลือตน แต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์นั้นก็คุ้มครองตัวละครเอกตามปกติธรรมดา เช่น นางบุษบาเมื่อเป็น อุณากรรณก็มีองค์ประตาระกาหลาคอยช่วยเหลือ หรือนางยอพระกลืนเมื่อถูกนางจันทร์เมสสีใส่ ความว่าเป็นกระสือกินแมวและถูกไล่ออกจากวังก็มีพระอินทร์ลงมาช่วยเหลือ ดังนั้นการแก้ปัญหาดู ด้วยการพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงมีเพียง ๒ เรื่องดังกล่าว แต่สิ่งที่น่าสังเกต คือ ตัวละครที่จะแก้ปัญหาดู ด้วยวิธีนี้ได้และได้รับการช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะเป็นตัวละครเอกหรือตัวละครที่มีคุณธรรม

เท่านั้น สะท้อนให้เห็นความเชื่อว่าหากผู้ใดทำความดี เทพเทวดาต่างๆย่อมคุ้มครองและเมื่อขอพรสิ่งใดก็จะได้รับตามที่ปรารถนา

การแก้ปัญหาด้วยการพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อบรรเทาความทุกข์ของตนให้น้อยลง เช่น ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** เมื่อขุนแผนไปเข้าเวรรับราชการ นางลาวทองอยู่กับนางทองประศรีและเกิดล้มป่วย นางทองประศรีพยายามหาหมอหายมารักษาเท่าใดนางลาวทองก็ไม่หายป่วย เมื่อหมดหนทางนางทองประศรีจึงกราบไหว้และบนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ช่วยรักษานางลาวทอง ดังในบทเสภาว่า

จะกล่าวถึงลาวทองผ่องใสภา	อยู่กับมารดาของผัวชวีญ
ล้มไข้เจียนตายมาหลายวัน	มดหมอหากันมาวางยา
ไม่หายท่านยายก็ร้อนรน	บวงบนเซ่นวักเป็นหนักหนา
แต่ประทั่งยังรอไม่มรณา	ทองประศรีรักษาที่สุดใจ

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๒๖๙)

จากบทเสภา นางทองประศรีไม่สามารถหาวิธีการใดมาช่วยรักษานางลาวทองได้แล้ว นางเกิดความกังวลและหมดความหวังจึงแก้ปัญหาด้วยการหันหน้าเข้าพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพราะเป็นอีกวิธีเดียวที่จะช่วยนางลาวทองให้หายจากไข้ และช่วยให้ตนมีทางออกไม่ต้องเป็นทุกข์กับอาการป่วยของนางลาวทอง ผลของการแก้ปัญหาทำให้นางทองประศรีผ่อนคลายอารมณ์ความตึงเครียดได้

การแก้ปัญหาด้วยการพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อบรรเทาความเครียดของตัวละคร ปรากฏในวรรณคดีหลายเรื่อง ซึ่งทุกเรื่องตัวละครล้วนสามารถลดความตึงเครียดและความวิตกกังวลของตนลงได้บ้าง

๒.๒.๑๗ การขับไล่ การแก้ปัญหาด้วยการขับไล่เป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยการระบายอารมณ์ วิธีนี้ตัวละครจะแก้ปัญหาที่ตนประสบด้วยการขับไล่บุคคลที่สร้างปัญหาหรือทำให้ตนไม่พอใจออกไป

ในเรื่อง **พระอภัยมณี** เมื่อท้าวสุทัศน์ทราบว่าพระอภัยมณีเรียนวิชาเป่าปี และศรีสุวรรณเรียนกระบี่กระบองทำให้ท้าวสุทัศน์โกรธเคืองโอรสทั้งสองพระองค์ที่เลือกเรียนวิชาที่ไม่เหมาะสมสำหรับกษัตริย์ ท้าวสุทัศน์จึงขับไล่ทั้งสองออกจากเมืองเพื่อระบายความโกรธของตน ดังในบทประพันธ์ ดังนี้

ทำวสุทัศน์พึงอรอดโอรสราช	บรมนาถขัดข้องให้หมองศรี
โกรธกระทืบบาทาแล้วพาที	อย่าอวดดีเลยกูไม่พอใจฟัง
อันดนตรีบีบพาทย์ตะโพนเพลง	เป็นนักเลงเหล่าโลนเล่นซนหนัง
แต่พวกกูผู้หญิงที่ในวัง	มันก็ยังเรียนรำได้ชำนาญ
อันวิชาอาวุธแลโล่เขน	ชอบแต่เกณฑ์ศึกเสื่อเชื้อทหาร
เป็นกษัตริย์จักรพรรดิพิสดาร	มาเรียนการเช่นนั้นด้วยอันใด
ลูกกาสิมีแต่จะขายหน้า	ช่างชั่วช้าทุจริตมิดีวิสัย
จะให้อยู่เวียงวังก็จังไร	ชอบแต่ใส่คอส่งเสียจากเมือง
ไปเที่ยวเล่นเป็นปีแล้วมิสา	มาพุดจาให้กูค้นหุเหียง
พระพิโรธโกรธตรัสด้วยขัดเคือง	แล้วอย่างเื่องจากบัลลังก์เข้าวังใน

(พระอภัยมณี : ๘)

จากบทประพันธ์ ทำวสุทัศน์โกรธที่พระอภัยมณีและศรีสุวรรณเรียนวิชาที่ไม่เหมาะสม ทำวสุทัศน์จึงระบายความโกรธออกมาด้วยการขับไล่พระอภัยมณีและศรีสุวรรณผู้ที่ทำให้ตนเสียใจและขัดความประสงค์ออกจากเมือง

การแก้ปัญหาด้วยการขับไล่โดยมากมักเป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างสามัคกับภรรยา คือ ภรรยาทำให้สามีโกรธ หรือได้รับความอับอาย ตัวละครที่เป็นสามีจึงขับไล่ภรรยาของตนไป เช่น เรื่องไชยเชษฐา ไชยเชษฐาขับไล่นางสุวิญชาออกจากเมืองเมื่อทราบนางคลอดโอรสเป็นท่อนสัก เรื่องลักษณวงศ์ ทำวพรหมทัตขับไล่นางสุวรรณอำภาเมื่อนางยักษ์แปลงแก้งใส่ความว่านางสุวรรณอำภาเป็นยักษ์ และเรื่องโคบุตร โคบุตรขับไล่นางอำพันมาลาเมื่อรู้ว่านางทำเสน่ห์ตน เป็นต้น

๒.๒.๑๘ การใช้โหราศาสตร์ การแก้ปัญหาด้วยการใช้โหราศาสตร์เป็นผลจากตัวละครเผชิญปัญหาด้วยวิธีวิเคราะห์ห้อย่างมีเหตุผลและวิธีการบรรเทาความเครียด วิธีนี้ตัวละครจะจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยการนำเอาวิชาโหราศาสตร์มาใช้ในการทำนายและพยากรณ์เหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นหรือยังมิได้เกิดขึ้น แต่ตนไม่รู้และเกิดความสงสัยเพื่อให้เรื่องที่ตนเป็นกังวลหมดสิ้นไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **อุณรุท** อุณรุทหายไปจากตำหนักเพราะนางศุภลักษณ์มาอุ้มอุณรุทไปสมนางอุษา เมื่อทำวบรมจักรกฤษณ์ทราบว่าอุณรุทหายไปโดยไม่ทราบว่าหายไปได้อย่างไรและสันนิษฐานว่าผู้ที่มาพาอุณรุทไปคงสามารถเหาะเหินเดินอากาศได้เพราะไม่มีผู้ใดเห็นว่าอุณรุทหายไปได้

อย่างไร ท้าวบรมจักรกฤษณ์เกิดความสงสัยจึงถามโหรถึงชะตากรรมของอุณรุท ในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงการวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหาของท้าวบรมจักรกฤษณ์ ดังนี้

เมื่อนั้น	ท้าวบรมจักรกฤษณ์รังสรรค์
ครั้นหม่อมคณะพระนักรรรม์	พากันกลับไปศาลา
จึงทรงพระดำริตรีกา	ด้วยปรีชาชาญแก่วักล้ำ
ถึงพระยอดเยวราชันดดา	ผู้ร่วมชีวาใจ
อันองค์พระศรีอุณรุท	สุริวงศ์จักรภูสูงใหญ่
อยู่ในห้องแก้วอำไพ	เป็นโชนมาหายไปดังนี้
ดีร้ายเทวาพาจร	ไปโดยอัมพรวิถิ
ให้สมแก้วกัลยาณี	ในที่นิเวศน์กษัตรา
อันทรงมหาศักดายศ	ปรากฏในทวีปแหล่งหล้า
เหมือนหนึ่งสำคัญสัญญา	แต่ว่าไม่รู้รูรีใด
จำจะยั้งค้อยอยู่	ให้รู้เหตุการณ์เป็นโชน
แม่นเกิดนรงค์ชิงชัย	ก็จะได้ไปช่วยยวรี
คิดแล้วจึงมีราชบรรหาร	ถามโหรอาจารย์ทั้งสี่
หลานเราหายไปบัดนี้	ร้ายดีไม่แจ้งก็จจา
ท่านผู้มีปรีชาชาญานาญรู้	จงชำระดูชั้นษา
จะสูญไปไม่ได้กลับมา	ฤกว่าจะเป็นประการใด

(อุณรุท : ๒๒๗-๒๒๘)

จากบทพระราชนิพนธ์ การหายตัวของอุณรุททำให้ท้าวบรมจักรกฤษณ์สงสัย หลังจากเผชิญปัญหาด้วยการวิเคราะห์เหตุการณ์แล้วเห็นว่าผู้ที่มาพาอุณรุทไปคงไม่ใช่มนุษย์ธรรมดา ท้าวบรมจักรกฤษณ์จึงแก้ปัญหาด้วยการใช้โหราศาสตร์ คือ ให้โหรทำนายดวงชะตาของอุณรุท เพื่อคลายข้อสงสัยของตนเอง ซึ่งผลของการแก้ปัญหาทำให้ได้ทราบเรื่องราวของอุณรุท

ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** ขุนแผนมาลงว่าพลายแก้วตายในทัพ แต่นางวันทองยังไม่ปักใจเชื่อตามที่ขุนช้างบอก นางวันทองจึงไปหาขรัวตาจู่เพื่อให้ช่วยดูดวงชะตาของพลายแก้ว ดังในบทเสภากล่าวถึงการแก้ปัญหาของนางวันทอง ดังนี้

ครานั้นวันทองกับสายทอง	พี่น้องยกมือขึ้นกราบไหว้
ดิฉันร้อนรนเป็นพันใจ	ด้วยฝ่าไปตีทัพไม่กลับมา

เขาบอกเรื่องราวเป็นข่าวร้าย	เขาว่าผัวฉันตายจริงฤชา
ขรัวปู่ช่วยดูตามตำรา	จะจริงเหมือนเขาว่าฤชาอย่างไร
ครานั้นจึงท่านขรัวตาจ	พิเคราะห์จับยามดูหาซ้ำไม่
ยามสุรย์ยามจันทร์ก็มั่นใจ	เห็นไม่เป็นไรก็ว่ามา
ทักทายตามที่ยามตรีเนตร	ใครบอกเหตุโกหกอย่าเชื่อหา
ตัวเองมีชัยได้พารา	ข้าศึกเป็นจุนจุนไป
ได้ทั้งพัสดุดเงินทอง	ข้าของผู้อื่นเป็นไหนไหน
หย่อยหนึ่งก็จะมาอย่าตกใจ	เอ็งอย่าเชื่อใครใครไปวุ่นวาย
ครานั้นวันทองกับสายทอง	พี่น้องได้ฟังทุกข์โศกหาย
เช็ดน้ำตาปล่อยปล่อยค่อยสบาย	กราบลาผัวผายมาบ้านพลัน

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๒๐๒)

จากบทเสภา นางวันทองเป็นทุกข์กังวลใจว่าพลายแก้วจะตายตามที่ขุนช้างบอกตนหรือไม่ นางวันทองจึงแก้ปัญหาด้วยการใช้โหราศาสตร์ คือ ให้พระทำนายชะตาของพลายแก้วเพื่อคลาย

ความสงสัยและความวิตกกังวล การแก้ปัญหาของนางวันทองทำให้นางวันทองแน่ใจว่าพลายแก้ว

การแก้ปัญหาด้วยการใช้โหราศาสตร์ ตัวละครที่แก้ปัญหาด้วยวิธีนี้มีสถานภาพแตกต่างกันตั้งแต่กษัตริย์ เสนาข้าราชการ รวมไปถึงประชาชน การแก้ปัญหาด้วยวิธีนี้ทำให้ตัวละครทราบสาเหตุของปัญหาและสามารถหาแนวทางแก้ไขต่อไปได้สำเร็จ

๒.๒.๑๙ การพึ่งสิ่งนันทนาการ การแก้ปัญหาด้วยการพึ่งสิ่งนันทนาการเป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีบรรเทาความเครียด วิธีนี้ตัวละครจะแก้ปัญหาด้วยการใช้สิ่งนันทนาการต่างๆ เช่น การท่องเที่ยว เป็นสิ่งช่วยให้ตนคลายความเครียดหรือความทุกข์กังวลกับปัญหาที่เกิดขึ้น

ในเรื่อง **รามเกียรติ์** เมื่อทศกัณฐ์ฆ่าชีวหาตายเพราะเข้าใจผิดคิดว่าเป็นศัตรูมาล้อมเมือง จึงใช้จักรขว้างไปทำให้โดนลั่นของชีวหา นางสำมนักขาเป็นทุกข์เศร้าใจที่สามีตนเสียชีวิตจึงขออนุญาตทศกัณฐ์ไปเที่ยวเล่นในป่า ในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงการแก้ปัญหาของนางสำมนักขา ดังนี้

เมื่อนั้น	ฝ่ายนางสามนักษา
ตั้งแต่เป็นม่ายภัสดา	กัลยารัญจนปวนใจ
จะใคร่หาคู่ผู้สม	มาภิรมย์ชมชิตพิสมัย
สระสรงทรงเครื่องอำไพ	ขึ้นไปเฝ้าองค์สุริ
ครั้นถึงนบนี้วอภิวาหน	แทบบาททศเศียรผู้พี่
ทูลว่าอันตัวน้องนี้	ไม่มีความสุขสักเวลา
ลูกรักจากอกแล้วมิหยา	ผิวซำสิ้นชีพสังขาร
อันกุมภกาศอสุรา	นั้นข้ามมหาสมุทรไป
ตั้งจำเรณูฤทธิ์พิธีการ	ช้านานหากกลับมาไม่
ข้านี้หนักอกหนักใจ	จะลาไปเที่ยวหาในอารัญ

(รามเกียรติ์ เล่ม ๑ : ๔๘๔-๔๘๕)

จากบทพระราชนิพนธ์ ความตายของชีวหาทำให้นางสามนักษาเศร้าโศกและเปล่าเปลี่ยวใจ นางต้องการคลายความเศร้าโศกและความเหงา นางจึงใช้ธรรมชาติเป็นสิ่งช่วยบรรเทาความทุกข์ของตน ผลของการแก้ปัญหาทำให้นางสามนักษามีความสุขกับการได้พบสิ่งแปลกใหม่และลืมนึกถึงชีวหาได้ การแก้ปัญหาของนางสามนักษาในตอนนี้เป็นเหตุให้ทศกัณฐ์มาลักพานางสีดาจากพระราม

๒.๒.๒๐ การพึ่งศาสนา การแก้ปัญหาด้วยการพึ่งศาสนาเป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีหลีกเลี่ยง และด้วยวิธีสร้างทางเลือกที่ดีให้ตนเอง การแก้ปัญหาด้วยวิธีนี้ตัวละครมีวิธีการจัดการกับปัญหาด้วยการเข้าพึ่งศาสนาเพื่อให้ตัวละครหลุดพ้นจากปัญหาและไม่ต้องเผชิญกับสิ่งต่างๆ ที่ตนไม่ปรารถนา หรือใช้ศาสนาเป็นทางเลือกให้ตนพ้นจากปัญหาและสถานการณ์เดิมๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **ดาหลัง** เมื่อคำสาปขององค์ปะตาระกาหลาได้รับการแก้ไขเพราะพี่น้องได้มาพบกัน ปะหนังกุหนิงหรือนางนุชบากลับกลายเป็นผู้หญิงเช่นเดิม นางอายและกลัวผู้อื่นจะรู้ว่าตนเป็นผู้หญิง นางจึงหนีออกไปบวช ดังในบทพระราชนิพนธ์ว่า

เมื่อนั้น	มิสาตอบตามความหลัง
พี่ว่าไว้ทุกสิ่งก็จริงจัง	ไม่พลาดพลั้งดูมาเหมือนกัน
ซึ่งว่าสระหนากะดี	ที่พี่นึกไว้ไม่ผิดฝัน
ไผ่แดงข้าเห็นเป็นสำคัญ	วันนี้้องรักประจักษ์ตา

แม่นแท้แน่แล้วคือดาหลัง	ที่ไปเล่นหนังในดาหา
กลับแก้งแปลงเป็นกะเทยมา	พี่ว่าไว้จริงสิ้นทุกสิ่งไป
สิ้นสาปเทวapakasit	เป็นจรตนาตรีศรีใส
อย่าอ้ออึ้งจะรู้ถึงชาวเวียงชัย	จะไปไฟพุดจว่ากาลี
เป็นหญิงปลอมมาเที่ยวหาชาย	จะอับอายเฟื่องฟุ้งทุกกรุงศรี
อันจะอยู่ไปในธานี	เราลอบหนีออกไปไพรวัน
แต่พี่กับข้าเป็นห้าคน	จะดันไปปะตาปาพนาสันท์
เมื่อพี่ไปตามไปได้พบกัน	จึงค่อยคิดบิดผันต่อปลายมือ
ว่านี่พี่เห็นเป็นไฉน	อันจะอยู่เวียงชัยนั้นได้หรือ
แต่ในคำอย่าทันทคนเลื่องภา	เรารีบร้อนไปกว่าจะรุ่งราง
จงจัดเครื่องปะตาปามาเตรียมไว้	แล้วห้ามอย่าให้ใครมาขัดขวาง
ที่หลังบ้านตรงนี้เห็นมีทาง	ระวังว่างผู้คนเราดันไป

(ดาหลัง เล่ม ๒ : ๕๓๔)

จากบทพระราชนิพนธ์ นางบุษบาไม่ต้องการให้ผู้อื่นทราบว่าเป็นหญิงเพราะตนจะได้รับความอับอายที่ปลอมตัวตามหาชาย นางจึงแก้ปัญหาด้วยการพึ่งศาสนาโดยการบวชเป็นแอมหนึ่ง การแก้ปัญหาของนางบุษบาทำให้นางสามารถหนีไปและตัวละครอื่นไม่ทราบความจริงตามที่นางต้องการ

ในเรื่อง **พระอภัยมณี** เมื่อพระอภัยมณีทำศึกกับมังคลาที่เมืองลังกา นางสุวรรณมาลีและนางละเวงต่างเกียงงอนและไม่ยอมคืนดีกับพระอภัยมณี พระอภัยมณีจึงใช้ศาสนาเป็นที่พึ่ง โดยการออกบวช ดังในบทประพันธ์ ดังนี้

ศรีสุวรรณนั้นคะเนถึงนิเวศน์	ทูลลาเชษฐาตามความประสงค์
แล้วเชิญองค์ทรงยศท้าวทวงศ์	ไปดำรงมัจฉกรณครา
แต่องค์พระอภัยมิได้เสด็จ	ด้วยไม่เสร็จศึกขบถโอรสา
ข้าสองนางต่างขัดพระอชฌมา	แต่ตริกตราอารมณ์ให้ตรมตรอม
ทั้งแสนแค้นแสนรักสลักอก	แสนวิตกจนพระรูปซีดชูปผอม
น้อยหรือเมียเสียได้มันไม่ยอม	พุดอ้อมค้อมขัดข้องของหงือก
คิดจะใคร่ไปบวชจนหนวดขาว	ให้มันหนาวอนสะอื่นไม่คืนสัก
แต่ครวญคร่ำรำพึงคะเนนี้	จนจับไข้ให้สะทีกสะท้านองศ์

(พระอภัยมณี : ๑๒๖๗)

จากบทประพันธ์ พระอภัยมณีตระหนักว่าการที่นางสุวรรณมาลีและนางละเวงไม่ยอมดีด้วยกับตนเป็นปัญหา พระอภัยมณีจึงเผชิญปัญหาด้วยการสร้างทางเลือกให้ตัวเอง โดยแก้ปัญหาด้วยวิธีการบวช เพื่อให้ตนมีทางเดินอื่นนอกเหนือจากที่ต้องอยู่กับปัญหา ผลของการแก้ปัญหาด้วยวิธีดังกล่าวทำให้พระอภัยมณีหลุดพ้นออกจากปัญหาที่ตนประสบอยู่

การแก้ปัญหาด้วยการพึ่งศาสนาปรากฏเพียง ๓ เรื่อง คือ พระอภัยมณี สิงห์ไกรภพ และอิเหนา โดยมีเพียงเรื่องพระอภัยมณีเรื่องเดียวที่เป็นการแก้ปัญหาด้วยการบวชของตัวละครในตอนจบของเรื่อง และทำให้ตัวละครฝ่ายหญิงบวชตาม แต่อีกสองเรื่องเป็นการแก้ปัญหาด้วยเฉพาะหน้าเพื่อไม่ให้ตัวละครเกิดความเศร้าโศกที่ต้องสูญเสียคนรักและเป็นการพึ่งศาสนาเพียงชั่วคราว เช่น เมื่อรามวงศ์ในเรื่องสิงห์ไกรภพต้องสูญเสียนางแก้วกนิษฐี รามวงศ์ไม่ต้องการมีหญิงอื่นอีกและต้องการให้ผลบุญจากการบวชของตนส่งผลให้นางแก้วกนิษฐีไปอยู่ในภพภูมิที่ดีหรือหากนางยังมีชีวิตก็ขอให้ตนได้พบนาง แต่เมื่อรามวงศ์พบนางแก้วกนิษฐี รามวงศ์ก็ลาสิกขา อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาด้วยการบวชของตัวละครทั้ง ๓ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการบวชในตอนท้ายเรื่องหรือการบวชเฉพาะหน้า ทำให้ตัวละครสามารถที่จะแก้ปัญหาด้วยความขัดแย้งที่ตนประสบอยู่ให้ลดน้อยลงหรือหมดไปได้เพราะแก้ปัญหาด้วยจิตใจของตนเอง ทำให้จิตใจเกิดความสงบ

๒.๒.๒๑ การทำลายของ การแก้ปัญหาด้วยการทำลายของเป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีระบายอารมณ์ วิธีนี้ตัวละครจะแก้ปัญหาด้วยการทำลายสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่อยู่รอบตัวและทำร้ายตัวเองเพื่อระบายความทุกข์เศร้าใจหรือความแค้นของตน

ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** ขุนแผนขึ้นเรือนขุนช้างและมาลักนางวันทองไป ขุนช้างจึงออกติดตามหานางวันทอง และเมื่อขุนช้างพบขุนแผนกับนางวันทองแล้ว แต่ขุนช้างไม่สามารถแย่งชิงนางวันทองกลับคืนมาได้ เมื่อกลับถึงบ้านขุนช้างจึงอาละวาดขว้างปา ทำลายสิ่งของเครื่องใช้และทำร้ายตนเอง ดังในบทเสภาว่า

ขุนช้างถึงเรือนยิ่งมัวหมอง	ไม่เห็นวันทองก็ใจหาย
ก้าวขึ้นเคหานัยน์ตาลาย	กูจะผูกคอตายเสียในเรือน
ตรงเข้าในห้องเพ็ญมองดู	มานขาดกลาดอยู่ยังกลิ่นเกสร
ที่นอนหมอนทั้งกลิ้งกลาดเรือน	เชื่อนขันโต๊ะพานออกพลาญไป
วันทองไม่อยู่เพียงครู่เดียว	ก็หาใครจะเสียจะแลไม่
สิ้นบุญวันทองของจะไว้ไย	ทุบตอยให้แตกไปเสียบัดนี้

ฉวยหอมมาทูนไว้เหนือหัว	ภูจะแกล้งแทงตัวให้เป็นผี
ขอให้เข้าง่ายง่ายตายดีดี	เข้าของทั้งนี้จะไม่โลง
แล้วทิ้งหอกวิ่งออกไปครวไฟ	ฉวยสากแพ่นไหปลาร้าโง
โยนหม้อข้าวทิ้งวิ่งโกรงโกรง	ตายโหงตามเมียเสียเถิดรา
กลับหมุนเข้าไปข้างในห้อง	เอาเชือกผูกคล้องกับเซนฝา
แล้วผูกเอวห้อยโหนโยนตัวมา	ร้องจำแก้ด้วยมาช่วยกู

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๓๕๘)

จากบทเสภา ขุนช้างไม่สามารถแย่งชิงนางวันทองกลับมาจากขุนแผนตามที่ตนต้องการได้ ด้วยความรักความเสียตายนางวันทองและความแค้นที่มีต่อขุนแผนซึ่งตนไม่สามารถต่อสู้หรือทำอะไรขุนแผนได้ ขุนช้างจึงระบายความคับแค้นใจด้วยการทำลายสิ่งของเครื่องใช้แทนในวรรณคดีที่ศึกษาปรากฏการแก้ปัญหาด้วยการทำลายสิ่งของเพียงเรื่องเดียว คือ เรื่องขุนช้างขุนแผน ในตอนขุนช้างทำลายข้าวของและคิดฆ่าตัวตาย และตอนขุนแผนฟื้นมานางวันทอง

๒.๒.๒๒ การใช้กำลัง การแก้ปัญหาด้วยการใช้กำลังเป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล วิธีลงมือแก้ปัญหา และวิธีดำเนิน การแก้ปัญหาด้วยวิธีนี้ตัวละครจะแก้ปัญหาที่ประสบด้วยการใช้กำลังในการต่อสู้ ตบตี ทำร้ายหรือทำลายผู้อื่น ซึ่งอาจกระทำโดยลำพังหรือนำกำลังทหารเป็นกองทัพเข้าต่อสู้กับศัตรูก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **สิงห์ไกรภพ** เมื่อนางจันแก้วทรงครรภ์ คงคาประลัยกลัวว่าตนจะไม่ได้ได้รับความรักจากท้าวอินธุมาศและนางจันแก้วเหมือนเช่นเดิม ทั้งยังจะถูกดูหมิ่น เยาะเย้ยและไม่ได้ได้รับความเคารพจากเสนาข้าราชการด้วย คงคาประลัยจึงใช้กำลังเข้ายึดอำนาจจากท้าวอินธุมาศเพื่อให้ผู้อื่นยอมรับตน ในบทประพันธ์กล่าวถึงการวิเคราะห์และแก้ปัญหาของคงคาประลัย ดังนี้

ฝ่ายคงคาประลัยใจฉกาจ	หินชาติเชื้อใจกำแหงหาญ
นึกทะนงตามพงศ์สันดานพาล	แต่ทราบสารแสนรันทดสลดใจ
ชนนี้มีกรรมโอรสราช	โหรเขาคาดว่าจะยิงยศมะไห
อันตัวเราเล่าจะอยู่ในกรงไกร	แล้วมิใช่ลูกเกิดอุทรเธอ
อันลูกตัวชั่วช้าไม่หาญหัก	ไหนจะรักลูกเลี้ยงเคียงเสนอ
ลูกของเขาเขาก็ตั้งจะบำเรอ	เราจะแก้ออยู่เปล่าเปล่าไม่เข้าการ
หนึ่งเสนาข้าเขาเห็นเราพลั้ง	เขาจะชังเรานักจะหักหาญ
ถ้าไว้ช้านาที่จะอัประมาณ	ต้องคิดผลาญเสียแต่ต้นกลอย่างนี้

เราก็เรื่องฤทธาศักดาเดช	อาณาจักรนครศกกว้างขวาง
จำต้องมีมานะไม่ละวาง	จะชิงนางบุษบาลาวัลย์
แม้ไม่มีได้สมคิดตั้งใจปอง	ไม่คืนครองกรุงไกรโอศวรรย์
จะสงครามตามตีตีตพัน	ไปกว่าชีวิตจะบรรลัย

(อิเหนา : ๒๖๔)

จากบทพระราชนิพนธ์ ท้าวกะหมังกุหนิงปรารภนาจะให้นางบุษบาเป็นคู่ครองของโอรสตน แต่กลับถูกท้าวดาหาปฏิเสธ ท้าวกะหมังกุหนิงจึงเผชิญปัญหาด้วยการลงมือแก้ปัญหาและแก้ปัญหาด้วยการนำกำลังทหารมาทำศึกเพื่อแย่งชิงนางบุษบา ผลของการแก้ปัญหาด้วยวิธีดังกล่าวทำให้ท้าวกะหมังกุหนิงและวิหยาสะจำเป็นต้องเสียชีวิตเพราะไม่สามารถสู้รบกับอิเหนาที่มาช่วยท้าวดาหารบได้

การแก้ปัญหาด้วยการใช้กำลังมักเป็นการแก้ปัญหาของตัวละครฝ่ายปรปักษ์ที่ต้องการแสดงและครอบครองอำนาจ การใช้กำลังเป็นการแสดงถึงอำนาจที่เป็นรูปธรรมและแสดงบุคลิกลักษณะพาลเกรี้ยวของตัวละครฝ่ายปรปักษ์ ตัวละครที่ต้องการแสดงอำนาจมักใช้กำลังข่มขู่ผู้อื่นทำให้ตัวละครเอกต้องมาปราบปราม ในระยะแรกตัวละครปรปักษ์ที่ใช้กำลังทำร้ายหรือรุกรานผู้อื่นมักมีชัยชนะ แต่เมื่อฝ่ายคู่ต่อสู้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม ตัวละครปรปักษ์ก็มักจะพ่ายแพ้ในที่สุด ฉะนั้นผลของการแก้ปัญหาจะปรากฏว่าผู้ที่มีอำนาจและกำลังความสามารถในการต่อสู้ที่ประกอบด้วยคุณธรรมจะสามารถเอาชนะฝ่ายตรงข้ามที่มีอำนาจและความสามารถแต่ไม่มีคุณธรรมได้

อย่างไรก็ตาม ตัวละครเอกก็มีการแก้ปัญหาด้วยการใช้กำลังเช่นเดียวกัน แต่ทั้งนี้เพื่อป้องกันการรุกรานหรือปราบปรามตัวละครฝ่ายปรปักษ์ เช่น ในเรื่อง **พระอภัยมณี** เมื่อท้าวอุเทนมีสารให้ส่งนางเกษราให้ตน ท้าวทศวงศ์พระราชบิดานางเกษราไม่ต้องการยกนางเกษราให้เป็นคู่ครองของแขกต่างชาติต่างภาษา ท้าวทศวงศ์จึงเลื่อนเวลาออกไปเพื่อให้ตนได้มีเวลาคิดแก้ไข ปัญหา โดยขอเวลาไตรตรองก่อน ๓ วัน แล้วจึงแก้ปัญหาด้วยการใช้กำลังต่อสู้ ดังในบทประพันธ์ดังนี้

แล้วตรัสสั่งเสนาปรีชาหาญ	เกณฑ์ทหารให้เจ้าพรหมณ์ดูตามบุญ
เอาม้าทรงโรงในมาให้ขี่	แล้วเสด็จกำกับเป็นทัพหนุน
เห็นเพลิงเราเข้าช่วยให้ชุลมุน	เดชะบุญก็จะแพ้กเจ้าพรหมณ์
ให้นัคนายกทัพขวาวว่าฟุ้งนี้	ให้มาที่ทุ่งกว้างกลางสนาม

จะชิงชัยไว้ยศให้ดังงาม	แพ้สงครามจึงจะส่งองค์ดา
บนเชิงเทินทำให้มีที่ประทับ	ไว้สำหรับดูเล่นเป็นสง่า
เร่งจัดห้องทองพระโรงจนา	ให้เจ้าพราหมณ์ตามประสาบายใจ

(พระอภัยมณี : ๘๓)

ฝ่ายศรีสุวรรณวงศ์พงศ์ษัตริย์	ทรงกัณฐ์ศรีวงศ์องอาจไม่หวาดไหว
ม้าที่เลี้ยงเคียงกันเป็นหลั่นไป	เห็นทัพใหญ่ยกมาเป็นหน้ากระดาน
จึงให้ยกโยธิตีตลป	เข้ารุมรบกลางแปลงแทงทหาร
ตะลุมบอนฟอนฟันประจัญบาน	ฝรั่งต้านต่อแย้งแทงด้วยตรี
โยธาไทยไล่ฟันกระชั้นชิด	ผลาญชีวิตแขกชวาทะเลสา
ทั้งไพร่ตายดลมิไม่สมประดี	ได้ท่วงทีบุกบันกระชั้นตาม

(พระอภัยมณี : ๘๓)

จากบทประพันธ์ ท้าวทศวงศ์ไม่ต้องการส่งนางเกษราให้ท้าวอุเทน ท้าวทศวงศ์เผชิญปัญหาด้วยการขอผลัดผ่อนเวลาออกไปก่อน เมื่อท้าวทศวงศ์มีเวลาคิดหาวิธีแก้ปัญหาแล้ว ท้าวทศวงศ์จึงแก้ปัญหาด้วยการใช้กำลังเข้าต่อสู้กับท้าวอุเทน โดยให้พราหมณ์ศรีสุวรรณที่รับอาสาเป็นผู้ออกรบแทน ผลของการแก้ปัญหาทำให้ท้าวอุเทนไม่ต้องส่งนางเกษราให้ท้าวอุเทน

๒.๒.๒๓ การยินยอมอ่อนน้อม การแก้ปัญหาด้วยวิธียินยอมและอ่อนน้อมเป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีการสร้างทางเลือกที่ดี และวิธีชะลอปัญหา วิธีนี้ตัวละครจะแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่ด้วยการยินยอมบนอบ อ่อนน้อม หรือขอรับรองผ่อนผันฝ่ายตรงข้ามเพื่อเป็นการให้โอกาสตนเองได้แก้ปัญหาสำเร็จหรือรอดพ้นจากอันตราย หรือเป็นการยินยอมต่อฝ่ายตรงข้ามก่อนเพื่อตนจะได้แก้ไขปัญหของตนในภายหลัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **อิเหนา** ท้าวกะหมังกุหนิงยกทัพไปเมืองดาหาเพื่อแย่งชิงนางบุษบาจากจรรกาให้วิหยาสะก่าโอรสตน อิเหนามาช่วยท้าวดาหารบจึงทำให้ท้าวกะหมังกุหนิงและวิหยาสะก่าพ่ายแพ้เสียชีวิต ท้าวปาหยังและท้าวประหมันน้องท้าวกะหมังกุหนิงจึงยอมแพ้และเข้าบนอบต่ออิเหนาเพื่อรักษาชีวิตของตนและบ้านเมือง ดังในบทพระราชนิพนธ์ว่า

ครั้นมาถึงท้ายค่ายมั่น	ท้าวประหมันปาหยังเป็นใหญ่
จึงหยุดปรึกษากันทันใด	อันเราจะหนีไปเห็นไม่พ้น

ครั้นจะคืนเข้าค่ายรายรับ	ไม่ทันที่กองทัพยังสืบสน
จะซ้ำเสียเสณี่ร้อพล	จำจะผ่อนให้พ้นมรณา
มาเราจะเข้าบังคมคัล	พระผู้ฟังคือสัตย์แดหวา
จงให้ยกธงอัปรา	โยธายังหยุดพร้อมกัน

(อิเหนา : ๓๒๐)

จากบทพระราชนิพนธ์ ท้าวปาทย์ยังและท้าวประหมั่นตระหนักว่าการเสียชีวิตของท้าวกะหมังกุหนิงแสดงถึงความพ่ายแพ้ของตนไปด้วยและการเป็นศัตรูกับอิเหนาทำให้ชีวิตไม่มีความปลอดภัย ท้าวปาทย์ยังและท้าวประหมั่นจึงเลือกที่จะเผชิญปัญหาความไม่มั่นคงปลอดภัยในชีวิตด้วยการสร้างทางเลือกให้ตัวเองด้วยวิธีการแก้ปัญหา คือ ยอมอ่อนน้อมต่ออิเหนา ผลของการแก้ปัญหาด้วยวิธีดังกล่าวทำให้ท้าวปาทย์ยังและท้าวประหมั่นปลอดภัยและรอดชีวิต

การแก้ปัญหาด้วยการยินยอมต่อตัวละครอีกฝ่ายหนึ่งที่เป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีสร้างทางเลือกที่ดี ปรากฏในวรรณคดี ๔ เรื่อง ได้แก่ ดาหลัง อิเหนา รามเกียรติ์ และลักษณวงศ์ ซึ่งแต่ละเรื่องล้วนต้องการแสดงการขยายอำนาจและความเป็นวีรบุรุษของตัวละครเอกทั้งสิ้น ตัวละครที่แก้ปัญหาด้วยการยินยอมจึงมักเป็นตัวละครที่ไม่สำคัญหรือเป็นตัวละครฝ่ายปรับกษที่เสริมสร้างอำนาจและความยิ่งใหญ่ให้แก่ตัวละครเอกเท่านั้น เช่น เรื่อง อิเหนา ระบุเมืองต่างๆยอมขึ้นกับอิเหนาเมื่อทราบข่าวการเดินทางของอิเหนาเพื่อให้ชีวิตและบ้านเมืองของตนปลอดภัย หรือเรื่องลักษณวงศ์ เมื่อนางยักษ์แปลงมเหสีของท้าวพรหมทัตรบแพ้ลักษณวงศ์ก็เปลี่ยนจากการต่อสู้เป็นการขอยอมแพ้เป็นการสร้างทางเลือกเพื่อให้ตนเองรอดชีวิต การแก้ปัญหาด้วยวิธีนี้นอกจากจะเพื่อแสดงอำนาจของตัวละครเอกแล้วยังแสดงให้เห็นถึงคุณธรรมของตัวละครเอกที่จะไม่ทำร้ายผู้ที่อ่อนแอและยอมแพ้แก่ตน หรือกล่าวได้ว่าเป็นการให้อภัยแก่ผู้ที่กลับตัวเป็นคนดี

การแก้ปัญหาด้วยการยินยอมที่เป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีชะลอปัญหา เช่น ในเรื่อง **ลักษณวงศ์** ลักษณวงศ์ตามไปช่วยนางสุวรรณอำภามารดาของตนที่เมืองยักษ์ ลักษณวงศ์ต้องการที่จะต่อสู้กับวิรุณมาศเพื่อแก้แค้นที่ลักมารดาของตนไป แต่นางสุวรรณอำภากห้ามให้ลักษณวงศ์สู้กับวิรุณมาศเพราะเห็นว่าวิรุณมาศมีไพร่พลมากเกรงว่าลูกของตนจะได้รับอันตราย ลักษณวงศ์ไม่ต้องการขัดใจนางสุวรรณอำภาก็ยินยอมทำตามความต้องการของนางก่อน แล้วรอเวลาให้วิรุณมาศติดตามมาต่อสู้กับตนเองหลังจากที่เห็นสารที่ตนเขียนทำเอาไว้ ในบทประพันธ์กล่าวถึงการแก้ปัญหาของลักษณวงศ์ ดังนี้

ลักษณะวงศ์ทรงฟังพระแม่ห้าม	ขึ้นสงครามก็จะเคืองเป็นหนักหนา
เจ้าบัมคมก้มกราบพระบาท	พระมารดาห้ามแล้วก็จวนใจ
เชิญแต่งองค์ทรงเครื่องให้เสร็จสรรพ	จะรีบกลับอย่าให้ทันปัจจุสมัย
แต่ในจิตยังคิดจะชิงชัย	เห็นแม่ไปแต่งองค์ทรงอาภรณ์
พระแสงม่านมาหน้าบัวชรรัตน์	หน่อกษัตริย์จารึกเรื่องอักษร
ให้ยกชีรีพลไปราญรอน	จะหยุดหย่อนคอยอยู่พนาวา
ลงลิขิตสารเสร็จเสด็จกลับ	หวังจะรับพระชนนีพันวสา
ส่วนโคมยงองค์เทพอำภา	พระนางทอดทัตสนาสนมใน

(รวมนิทานสุภาสิตและบทเห่กล่อมของสุนทรภู่ : ๓๙๕)

จากบทประพันธ์ ปัญหาของลักษณะวงศ์ คือ ลักษณะวงศ์มีความแค้นและต้องการต่อสู้กับวิรุณมาศเพื่อแก้แค้น แต่นางสุวรรณอำภาไม่ต้องการให้ลักษณะวงศ์ต่อสู้กับวิรุณมาศ ลักษณะวงศ์เผชิญปัญหาด้วยการชะลอปัญหา รอเวลาที่จะได้แก้แค้นและแก้ปัญหาด้วยการยินยอมทำตามความต้องการของมารดา ก่อน ผลของการแก้ปัญหาทำให้ลักษณะวงศ์สามารถขจัดปัญหาออกไปได้ โดยได้ทำตามทั้งความต้องการของมารดาและความต้องการของตนเอง

การแก้ปัญหาด้วยวิธียอมทำตามผู้อื่นก่อนปรากฏใน วรรณคดีเพียงเรื่องเดียว คือ เรื่อง ลักษณะวงศ์ ตอนนางสุวรรณอำภาห้ามไม่ให้ลักษณะวงศ์สู้รบกับวิรุณมาศ และขอให้ลักษณะวงศ์กลับไปช่วยเหลือท้าวพรหมทัตพระราชบิดาที่เมืองก่อนไปรับนางเกษร วิธีการแก้ปัญหานี้ทำให้ตัวละครลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นใหม่กับตัวละครอื่นได้ และในที่สุดปัญหาความขัดแย้งเดิมก็จะสามารถย้อนไปแก้ได้สำเร็จด้วย

๒.๒.๒๔ การนิ่งเฉย การแก้ปัญหาด้วยการนิ่งเฉยเป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การแก้ปัญหานี้ตัวละครเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นไม่สามารถแก้ได้ หรือแก้ด้วยวิธีการใดๆก็ไม่เกิดผลดีต่อตนเอง ตัวละครจึงเลือกที่จะจัดการกับปัญหานั้นโดยปล่อยเลยไป อยู่นิ่งเฉยไม่จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น ดังตัวอย่างการแก้ปัญหาด้วยวิธีนิ่งเฉย แต่ต่างกันว่าวิธีเผชิญปัญหา ดังนี้

ในเรื่อง **สังข์ศิลป์ชัย** เมื่อนางเกษรสุมณฑาและนางศรีสุพรรณกลับถึงเมืองปัญจาลนคร ศรีสันท์กราบทูลท้าวเสนากุกว่าตนเป็นผู้ช่วยเหลือนางทั้งสองออกมาจากเมืองยักษ์ นางเกษรสุมณฑาเห็นว่าถึงตนจะกราบทูลความจริงอย่างไรก็คงไม่เป็นผล เพราะถึงอย่างไรพ่อยอมเชื่อลูกมากกว่าเชื่อผู้อื่นและท้าวเสนากุกำลังรักและหลงใหลฮึงก็จะทำให้ไม่เชื่อสิ่งที่ตนพูด นาง

เกสรสุมณฑาจึงนั่งเสียบ ดั่งในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงการวิเคราะห้และการแก้ปัญหานาง
เกสรสุมณฑา ดังนี้

เมื่อนั้น	นางเกสรสุมณฑานวลหง
ให้ช้ดเคื่องฤทัยนางโฉมยง	ด้วยศรีสันท์มันทะนงไม่เกรงใจ
ซิงพูดซิงจ่าน่าแค้นเหลือ	พระเชษฐาช่างเชื่อหลงไหล
ครั้นจะบอกความบัดนี้ไซ้รู้	พระพี่ที่ไหนจะเห็นจริง
มันจะรุ่มกันเถียงทะเลาะเล่น	จะกลับเป็นพูดเท็จไปทุกสิ่ง
ความไกลไม่มีที่อ้างอิง	นางนั่งนั่งถอนใจไม่ไคลคลา

(บทละครนอก : ๕๑๒-๕๑๓)

จากบทพระราชนิพนธ์ เมื่อนางเกสรสุมณฑาเผชิญปัญหาด้วยการวิเคราะห้ปัญหาแล้ว
เห็นว่าหากพูดไปอย่างไรทำวเสนาภูกฎก็ไม่เชื่อตนเพราะไม่มีหลักฐานพยานใดจะกล่าวอ้าง นาง
เกสรสุมณฑาจึงแก้ปัญหาคด้วยการนั่งเสียบ ไม่ได้เถียง ผลของการแก้ปัญหาคทำให้นางสามารถขจัด
สิ่งที่เป็นปัญหาคออกไปจากตัวได้ แม้ปัญหาคจะยังไม่ได้รับการแก้ไขและเป็นไปตามที่นางต้องการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

การแก้ปัญหาคด้วยการนั่งเสียบที่เป็นผลจากการเผชิญปัญหาคด้วยวิธีวิเคราะห้หรือยังมีเหตุผล

เป็นการแก้ปัญหาคตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนา คือ อุเบกขา การวางตัวนั่งเฉยและอดทนต่อ
สิ่งต่าง ๆ การแก้ปัญหาคด้วยวิธีนี้เป็นการแก้ปัญหาคของตัวละครเอกหรือตัวละครที่มีธรรมชาติ
สามารถทำให้ตัวละครแก้ไขปัญหาคที่เกิดขึ้นได้ แต่การแก้ปัญหาคด้วยวิธีนี้เป็นวิธีแก้ของปัญหาคที่ไม่
สำคัญนักและตัวละครสามารถยอมรับผลที่เกิดขึ้นได้เพราะวิเคราะห้แล้วเห็นว่ายิ่งแก้ก็ยิ่งเพิ่ม
ปัญหาคความขัดแย้งให้รุนแรงขึ้น ตัวละครจึงเลือกที่จะนั่งเฉยและกระทำตัวไปตามสถานการณ์ที่
เกิด เช่น อุณกรรณซึ่งกลัววิเหนาจะรู้ว่าตนเป็นหญิงเห็นวหากตนไม่ไปเฝ้าจะยิ่งเพิ่มความสงสัย
แก่วิเหนา อุณกรรณจึงวางตัวไปตามสถานการณ์ที่วิเหนากำหนด คือ ยอมไปเฝ้าวิเหนาตามที่มี
คำสั่ง

ผลของการแก้ปัญหาคด้วยการนั่งเสียบสามารถช่วยให้ตัวละครแก้ปัญหาคความขัดแย้งที่
เกิดขึ้นได้ โดยจะแก้ปัญหาคได้ทั้งหมดหรือแก้ปัญหาคได้เพียงชั่วคราวขึ้นอยู่กับความอดทนของ
ตัวละคร เช่น ในเรื่องกาก็ คนธรรพ์ขับเพลงเป็นเรื่องราวที่ตนแอบเข้าหานางกาก็ ทำให้พระยาครุฑ
เกิดความสงสัยและเป็นกังวล แต่พระยาครุฑสามารถนั่งเฉยได้กระทั่งเล่นสกาบกับท้าวพรหมทัต
เสร็จ ทำให้พระยาครุฑสามารถเก็บความลับที่ตนลักลอบเป็นชู้กับนางกาก็ได้

๒.๒.๒๕ การยอมรับ การแก้ปัญหาด้วยวิธียอมรับเป็นผลจากการเผชิญปัญหา ด้วยวิธียอมจำนนต่อปัญหา เป็นการแสดงออกต่อปัญหาของตัวละครในลักษณะที่เมื่อตัวละคร ประสบปัญหา ตัวละครไม่สามารถทำอะไรได้ตามที่ตนต้องการหรือไม่สามารถทำอะไรได้ด้วยตนเอง แต่ต้องปล่อยให้เหตุการณ์ต่างๆดำเนินต่อไป โดยที่ตัวละครก็ไม่สามารถขัดขึ้นได้ ต้องทำตามที่ถูกกำหนดไว้แต่แรก เป็นลักษณะของการทำตามๆกันไปแม้จะไม่ต้องการ โดยการแก้ปัญหา ด้วยการยอมรับตัวละครมักจะมีเหตุผลต่อสิ่งที่ตนต้องกระทำนั้นว่าเป็นเพราะคำสั่ง หน้าที่ คำพูด ของตน ศักดิ์ศรี และชีวิตของตน ตัวละครจึงต้องยอมทำตามที่ตัวละครอื่นกำหนดอย่างไม่มี ทางเลือก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การยอมรับเพราะมีอำนาจเหนือธรรมชาติมาขัดขวาง วิธีนี้ตัวละครไม่สามารถกระทำ สิ่งที่ต้องการได้เพราะมีสิ่งเหนือธรรมชาติมาขัดขวาง ตัวละครจึงต้องยอมรับ เช่น เรื่อง **ลักษณวงศ์** ท้าวพรหมหัตถ์สั่งให้ประหารนางสุวรรณอำภาเพราะหลงเชื่อยักษ์แปลงที่กล่าวหาว่านาง สุวรรณอำภาเป็นยักษ์ เมื่อลักษณวงศ์เข้าอ่อนนวยขอชีวิตแม่ ท้าวพรหมหัตถ์กลับสั่งให้ประหารชีวิต ทั้งสองคน ด้วยอำนาจบุญญาบารมีของลักษณวงศ์จึงทำให้พระอินทร์เข้าช่วยปกป้องลักษณวงศ์ และนางสุวรรณอำภาไม่ไหวได้รับอันตรายเมื่อเพชรฆาตจะประหารชีวิต เมื่อเพชรฆาตลงมือ หลายครั้ง แต่ทั้งสองพระองค์ก็ไม่ได้รับอันตราย เพชรฆาตจึงปล่อยทั้งสองไป ในบทประพันธ์ กล่าวถึงการแก้ปัญหาของเพชรฆาต ดังนี้

ท้าวตรีเนตรแจ้งเหตุแล้วรีบเหาะ
เข้าเคียงลักษณวงศ์กับนงคราญ
ฝ่ายพวกเพชรฆาตลี้วนอาหาญ
ค่อยชักดาบย่องย่างมาข้างองค์
แต่เยื้องเยื้องแล้วก็ยังคิดสังเวช
แล้วพริบตัวลี้วเกรงพระอาชญา
ข้างพวกเพื่อนเตือนกันให้พ้นพาด
แต่เงื้อค้ำจ้ำงเปล่าทุกคราวไป
เพชรฆาตต่างคนก็จนจิต
ลงนั่งแลดูตาปริกษากัน
ชะรอยบุญสองราจึงอาเพศ
ไปทูลความหรือจะทำอย่างไรดี
จะทูลท้าวคราวเคืองกลัวจะเสียน
ฝ่ายมหาเสนาจึงว่าพลัน

ลงจำเพาะเขาใหญ่ในไพรสาณท์
จึงบันดาลมิให้ดาบนั้นฟันลง
เห็นนั่งนานสมจิตคิดประสงค์
แล้วคิดสงสารสองกษัตรา
ด้วยแจ้งเหตุว่าไม่มีที่โทษา
แต่เงื่องาจะพ้นถึงนไป
ก็มีอาจะที่จะพ้นลงไปได้
ด้วยอำนาจหัตถ์นัยน์มาป้องกัน
เป็นสุดคิดที่จะฆ่าให้อาสัญ
เมื่อเราฟันก็ชะงักเสียทุกที
ให้เห็นเหตุเพราะสัจย์นางโฉมศรี
พระภูมีสั่งมาให้ฆ่าฟัน
ให้วนเวียนมิรู้ที่ผ่อนผัน
อย่ากระนั้นเลยจะคิดให้มิดความ

ให้โถมยงกับองค์โอรสราช	เธอลีลาศไปในป่าพนาหนาม
ไปทูลว่าฆ่าแล้วก็สิ้นความ	แต่ห้ามปรามพวกเราย่าพาที
ก็พร้อมจิตคิดเห็นด้วยกันหมด	จึงเรียกองค์โอรสกับโถมศรี
ให้สองลี้มนัยนาแล้วพาที	อันครั้งนี้บุญแม่ไม่เคยตาย
แต่บรรดาข้า้น้อยจะปล่อยปลະ	ตามแต่จะไปเกิดพระโถมฉาย
จะทูลว่าฆ่าแม่เสียขอถวาย	จงผันผายรีบพากันคลาไคล

(รวมนิทานสุภาสิตและบทเห่กล่อมของสุนทรภู่ : ๓๖๒)

จากบทประพันธ์ เพชฌฆาตไม่สามารถประหารชีวิตนางสุวรรณอำภาและลักษณวงศ์ตามคำสั่งของท้าวพรหมทัตได้เพราะมีอำนาจเหนือธรรมชาติคุ้มครองพระองค์อยู่ เพชฌฆาตจึงแก้ปัญหาด้วยการยอมรับสิ่งเหนือธรรมชาติที่เกิดขึ้นนั้นและปล่อยทั้งสองพระองค์ไปตามชะตากรรมของพระองค์

การยอมรับเพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นความจริง เช่น เรื่อง สิงห์ไกรภพ นาง

แก้วกนิษราตกเป็นชายาของสิงห์ไกรภพเพราะเทพาสูรัสวามีของนางรบแพ้และหนีออกจากเมืองไป แต่หลังจากนั้นเทพาสูรัสได้กลับมาเพื่อแก้แค้นสิงห์ไกรภพ และได้เข้าหานางแก้วกนิษรา เมื่อทั้งสองได้พบกันจึงได้รู้ว่าชายที่เข้าหานางแก้วกนิษรานั้นมิใช่เทพาสูรัสแต่เป็นสิงห์ไกรภพที่กล่าวอ้างว่าเป็นท้าวเทพาสูรัสปลอมตัว เมื่อนางแก้วกนิษรา รู้ดังนั้นจึงยอมรับผิดกับท้าวเทพาสูรัส ดังในบทประพันธ์ว่า

นางเทพกนิษราก็บังคมกราบ	สารภาพผิดคิดควรตักขัย
จะตีฆ่าด่าพินทำฉันใด	ไม่นอกใจเจ้าพระคุณกรุณา
ถึงจะถือชื่อสัตย์ก็พลัดชั่ว	เหมือนเมามัวมิดมิดผิดหนักหนา
อันความดีที่จะทูลมุขิกาย	เหมือนมิดสิ้นดินฟ้านภาลัย
เหลือจะทูลมุลความเมื่อยามผิด	สุดจะคิดให้พระองค์สิ้นสงสัย
แต่เทวัญชั้นฟ้าสุราลัย	จะเห็นใจจริงจงในครั้งนี้
พลางแลดูภูธรเห็นกรขาต	อเนจอนาถในวิญญาณ์มารศรี
สะอึกสะอื้นผืนอารมณ์ไม่สมประดี	วิสัยญอยู่อยู่กับอาสน์เพียงซาตใจ

(รวมนิทานสุภาสิตและบทเห่กล่อมของสุนทรภู่ : ๒๘๑-๒๘๒)

จากบทประพันธ์ เมื่อนางแก้วกีนราทราบวาทนถูกสิงห์ไกรภพหลอกลวงและไม่สามารถ
แก้ไขเหตุการณ์ใดๆได้เพราะตนตกเป็นชายาของสิงห์ไกรภพแล้ว นางจึงยอมรับสารภาพผิดและ
ยอมรับโทษจากท้าวเทพาสูร

การยอมรับเพราะเป็นประเพณี วิธีการนี้ตัวละครจะคิดปลอมใจและให้กำลังใจตนเอง
ว่าตนต้องทำเพราะเป็นประเพณีที่ผู้อื่นก็ปฏิบัติสืบทอดกันมา ดังนั้นตนก็ต้องปฏิบัติเช่นกัน

ในเรื่อง **ดาหลัง** หลังจากที่อืเหนายกเลิกการหมั้นหมายและไม่ยอมแต่งงานกับนางบุษบา
กาโละ ท้าวดาหาจึงยกนางบุษบาให้ท้าวประตาดาน แต่เมื่ออืเหนายพบนางบุษบาจึงเกิดความรักใคร่
และลอบแทงท้าวประตาดานตาย น้องของท้าวประตาดานจึงอ้างประเพณีขอให้นางบุษบาแบหลา
ตามท้าวประตาดานไป ท้าวดาหาจึงต้องยอมให้นางบุษบาแบหลาตามประเพณี ในบทพระราชา
นิพนธ์กล่าวถึงการยอมจำนนของท้าวดาหาอันเนื่องมาจากประเพณี ดังนี้

เมื่อนั้น

ได้ฟังรับสั่งพระภูมิ
อันชากกเลวระของพระพิ
บ้านเมืองข้าบาทก็อยู่ไกล
พระองค์จรงทรงพระเมตตา
จะขอพระบุตรีนวลละออง
เป็นจาร์ตวงศ์กษัตรา
จึงจะเป็นระบอบชอบความ

เมื่อนั้น

ได้ฟังสองระเด่นพาที
ให้ร้อนรุ่มกุ่มกุ่มลัดในอุรา
มิรู้ที่จะคิดฝอนปรน
แล้วคิดมานะกษัตรา
ทั้งผลเวรของพระบุตรี
จึงให้ดลจิตพระบิดา
ตามแต่สองศรีจะชอบใจ
อันองค์พระบุตรีเป็นที่รัก
เรายกออกให้ประจักษ์แก่เทวา
แล้วองค์พระบุตรีโถมตรู
ก็ยังมิได้คุ่นเคยรู้จักกัน

ระตูรวงศาเรื่องศรี

ก้มเกล้าดูขวัญแล้วทูลไป
จะเผาเสียวันนี้ให้ได้
ไม่มีผู้ใดจะปกครอง

ให้โปรดเกล้าข้าทั้งสอง

โจนเข้ากองเพลิงแบหลาตาม
ซึ่งมีมาในโลกทั้งสาม
ตามธรรมราชประเพณี

พระจอมภพจบสกลกรุงศรี

ตั้งหนึ่งเอาอัคคีมาลาญตน

ขับชบากายาขุมขน

จำจนสุดสิ้นสมประดี

อายมหาเสนากับสองศรี

จะนิราศผ่านฟ้ามาแดนไพร

พระราชาตรัสเอออวยให้

เรามีได้ขึ้นชดวาจา

ตั้งดวงจักขุทั้งซ้ายขวา

เพราะรักสัตยาที่ยังธรรม

กับองค์ระตูที่อาสาญ

แต่จะสั่งการนั้นยังเลิกไป

บัดนี้ทั้งสองมาปองแคลง	กินแห่งวิมุตติสงสัย
เขาจะให้ลูกเราบรรลีย์	ถึงอยู่ไปก็จงได้อัประมาณ
พระจึงตรัสสั่งแก่เสนา	ให้เตรียมเครื่องพระธิดายอดสงสาร
ไปปลุกเกยลาดดาตเดพาน	เชิญราชยานเข้ามาไว้
แล้วชวนกันไปเที่ยวดู	การศพระศูที่ตักษัย
ตรัสพลางทางหับบัญชาชรัย	พระตรงเข้าไปที่ไสยา

(ดาหลัง เล่ม ๑ : ๔๒๑-๔๒๒)

จากบทพระราชนิพนธ์ นื่องท้าวประตาทนอ้างประเพณีบังคับให้นางบุษบาแบหลาตามท้าวประตาทน ท้าวดาหาก็ต้องยอมตามความต้องการของนื่องท้าวประตาทนและสั่งให้นางบุษบาแบหลาเพราะไม่สามารถหาข้ออ้างและหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้ในเรื่องอิเหนา เมื่อระตูปุศินหาเสี้ยชีวิตนางดรสาชยาของระตูปุศินาก็ยอมแบหลาตามประเพณีเช่นกัน

การยอมรับเพราะเป็นคำสั่ง วิธีนี้ตัวละครจะปรับอารมณ์ยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและยอมทำตามเพราะคิดว่าเป็นคำสั่งต้องปฏิบัติไม่อาจหลีกเลี่ยงที่จะไม่ทำได้ และรวมไปถึงการยอมทำเพราะเป็นคำขอร้อง และข้อแลกเปลี่ยนตามที่ได้ตกลงกันไว้ด้วย

การยอมทำตามเพราะเป็นคำสั่ง เช่น เรื่อง **พระอภัยมณี** เมื่อพระอภัยมณีและศรีสุวรรณรณศึกษาสำเร็จและกลับบ้านเมือง พระอภัยมณีได้ทูลท้าวสุทัศน์ว่าตนเรียนวิชาเป่าปี ส่วนศรีสุวรรณรณเรียนวิชากระบี่กระบอง เมื่อท้าวสุทัศน์ทรงทราบว่าโอรสของตนซึ่งจะต้องเป็นผู้ปกครองบ้านเมือง สืบต่อจากตนไปเรียนวิชาที่ไม่เหมาะสมสำหรับการครองราชย์ต่อไป ท้าวสุทัศน์จึงโกรธเคืองและขับไล่พระอภัยมณีและศรีสุวรรณออกจากวัง ทั้งพระอภัยมณีและศรีสุวรรณจึงต้องออกจากวังตามคำสั่งของท้าวสุทัศน์ ดังในบทประพันธ์ว่า

แสนสงสารพี่น้องสองกษัตริย์	บิดาตรัสโกรธาไม่ปราศรัย
อภัยสอดดูเสนาใน	ทั้งน้อยใจผินหน้าปรึกษากัน
พระเชษฐาว่าไอ้พ่อเพื่อนยาก	ผู้ลำบากยากบุกป่าพงาสน์
มาถึงวังยังไม่ถึงสักกึ่งวัน	ยังไม่ทันทดลองทั้งสองคน
พระกริ้วกราดคาดโทษว่าโหดเขลา	พี่กับเจ้านี้ก็เห็นไม่เป็นผล
อยู่ก็อายไพร่ฟ้าประชาชน	ผิดก็ดันดันไปไนไพร่วัน
แล้วสวมสอดกอดน้องประคองหัตถ์	สองกษัตริย์โศกทรงกันแสงศัลย์
พระอภัยมณีศรีสุวรรณ	ก็พากันชวนชบสลับไป

(พระอภัยมณี : ๘)

จากบทประพันธ์ คำสั่งของท้าวสุทศน์เป็นปัญหาสำหรับพระอภัยมณีและศรีสุวรรณ แต่ทั้งสองพระองค์ก็ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ จึงยอมทำตามคำสั่งของท้าวสุทศน์

การยอมทำตามเพราะเป็นคำขอร้อง เช่น เรื่อง **ลักษณวงศ์** หลังจากลักษณวงศ์ไปช่วยนางสุวรรณอำภามารดาของตนที่เมืองยักษ์ได้แล้ว ลักษณวงศ์ต้องการเดินทางไปปรับนางทิพเกสร แต่นางสุวรรณอำภาม่าห้ามไว้และขอร้องให้ลักษณวงศ์กลับไปช่วยเหลือท้าวพรหมทัตพระราชบิดาที่เมืองพาราณสีก่อนเพราะเห็นว่าเป็นอันตรายที่ต้องอยู่กับยักษ์ แล้วจึงค่อยกลับมาปรับนางทิพเกสร ลักษณวงศ์ไม่สามารถขัดความต้องการของนางสุวรรณอำภามาได้จึงยอมทำตาม ในบทประพันธ์แสดงถึงการยอมรับทำตามคำขอร้องของมารดาของลักษณวงศ์ ดังนี้

ไอ้พ่อดวงหทัยนัยน์เนตร

พ่อจะทิ้งมารดาไว้ธานี

อันครั้งก่อนมารดรก็แสนโศก

เจียนจะม้วยด้วยมารมันพามา

พ่อทรงศรอนยักษ์เพราะรักแม่

จึงคอยคลายวายเข็ดขลนัยน์

ฟังได้สุขแต่ทุกข์ยังมีทับ

แม่คิดถึงภัสดาอยู่ธานี

ท้าวเธอหลงพิศวาสปีศาจป่า

ไปหลงเชื่อหินชาติปีศาจยักษ์

ไอ้สงสารสุริยวงศ์ที่อยู่หลัง

ยักษ์จะกินสิ้นแล้วจนหมดเมือง

บิดาเจ้าทำแค้นทุกแสนสิ่ง

ไม่รักวงศ์พงศาที่ตรอมใจ

ที่จริงเล่าน้องเจ้าก็มีคุณ

อันครั้งนี้ทุกข์แม่นี้เหลือครวญ

อันคนอื่นหมิ่นแสนไม่แมนญาติ

เมื่อคิดการศึกษาเสร็จสำเร็จความ

จะเชิญองค์พิตรวงศ์แลวงศา

จึงกลับมาปรับน้องไปครองวัง

ไม่สังเวชแม่เลยไฉนนี่

เจ้าเห็นดีแก่ใจอย่างไรนา

ด้วยวิโยคลูกน้อยเสน่ห้หา

ตกอยู่บนคราระกำใจ

พ่อมาแก้ทุกข์บางเบาบรรเทาได้

มารดาได้ฟังพอหนอนรินทร์

ในทรวงคับสุดแค้นแสนถวิล

พระนรินทร์บิดุเรศของลูกรัก

ไม่คิดว่าสุริยวงศ์พระทรงศักดิ์

จนลูกรักกับแม่มาจากเมือง

ก็จะตั้งกำสรดไม่ปลดเปลื้อง

ที่ยังอยู่นั้นจะเคืองเพียงชาติใจ

พ่อจะนิ่งละเลยเฉยไฉน

มาอาลัยคนอื่นจะขึ้นครวญ

พ่อมีบุญควรจะได้รับมาครองสงวน

พ่อจงควรคิดดูให้งามความ

ยอมเป็นทั่วโลกธาตุสิ้นทั้งสาม

แม่จะทำให้งามเฉลิมวัง

ทั้งวังหลวงวังหน้าแลวังหลัง

พ่อจงฟังแม่เถิดอย่าพ่อไป

พระโอรสพึงอรุณที่ตรัสห้าม ก็เห็นงามตามเสาวนีย์ไข
จึงทูลตอบให้ชอบเหตุทัย ลูกไม่ไปแล้วพระแม่อย่าเคืองเลย
(รวมนิทานสุภาสิตและบทเห่กล่อมของสุนทรภู่ : ๔๑๖-๔๑๗)

จากบทประพันธ์ ความต้องการของลักษณะวงศ์กับความต้องการของนางสุวรรณอำภาไม่ตรงกัน เมื่อนางสุวรรณอำภาขอร้อง ลักษณะวงศ์ก็ไม่อาจขัดได้จึงยอมทำตามคำขอร้องของนาง โดยกลับไปช่วยทำวพรหมทัตก่อน

การยอมรับเพราะเป็นข้อแลกเปลี่ยน เช่น เรื่อง **มณีพิชัย** นางจันทรมเหสีพระมารดาของมณีพิชัยถูกกักแล้วสลบไป ทำวพิชัยนุราชจึงประกาศให้หาหม่อมมารักษา ยอพระกลืนซึ่งขณะนั้นพระอินทร์แปลงให้เป็นพราหมณ์เข้ามาอาสารักษานางจันทรมเหสีโดยมีข้อแลกเปลี่ยนการรักษา คือ ขอมณีพิชัยไปเป็นข้ารับใช้ตนที่ในป่า มณีพิชัยจึงต้องยอมตกลงไปเป็นทาสยอพระกลืนเพื่อแลกกับการรักษามารดาของตน ในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงการยินยอมตามข้อแลกเปลี่ยนของมณีพิชัย ดังนี้

มหาวิททยาลัยศิลาปากกร ส่วนนวนลิขสิทธิ์

เมื่อนั้น
จึงตอบว่าเงินทองของทั้งนั้น

ถ้าพระจะยอมไปเป็นข้า

ครูข้ากำชับบังคับไว้

เมื่อนั้น

นิ่งนึกดำริตรตรอง

จะเป็นยอพระกลืนดอกกระมัง

แก้วแหวนเงินทองล้วนของดี

จำจะยอมถ่อมตัวเป็นทาส

จะเป็นชายหรือหญิงยังกริ่งใจ

คิดพลางทางว่ากับเจ้าพราหมณ์

จงช่วยชุบชีวิตมาตุรงค์

เจ้าพราหมณ์ดำรัสพลัดล้นดี

ข้าเป็นพราหมณ์พรมจรรย์ไม่ชอบใจ

จึงจะรับรักษามารดาได้

มิให้เอาสินบนเงินทอง

พระมณีได้ฟังก็เศร้าหมอง

ดูทำนองโงมงามเจ้าพราหมณ์นี้

จึงจำเพาะเจาะจงเอาตัวพี่

สาวสวรรค์สตรีไม่ชอบใจ

ตามไปถึงศาลาที่อาศัย

ก็จะได้สำคัญเป็นมันคง

พี่จะตามใจน้องต้องประสงค์

ให้ฟื้นคืนคงเป็นมา

(บทละครนอก : ๓๖๕-๓๖๖)

จากบทพระราชนิพนธ์ ข้อแลกเปลี่ยนในการรักษาของพราหมณ์ยอพระกลืนเป็นปัญหาสำหรับมณีพิชัยเพราะมณีพิชัยไม่ต้องการไปป่าด้วย แต่เพราะสงสัยว่าพราหมณ์คือยอพระกลืน

ชಾಯาของตนและเพื่อรักษาชีวิตของมารดาตามข้อตกลง มณีพิชัยไม่สามารถทำอะไรได้นอกจากยอมทำตามข้อเสนอของพราหมณ์ยอพระกลิ่น

การยอมรับเพราะเป็นหน้าที่ วิธีการนี้ตัวละครจะปรับอารมณ์ยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและยอมทำตามเพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของตนที่ต้องปฏิบัติ

ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** เมื่อแสนตรีเพชรกล้าจะไปรบกับขุนแผน แสนตรีเพชรกล้าได้เสี่ยงทายโชครชะตาโดยการเสี่ยงน้ำก่อนออกเดินทางไปรบ ผลของการเสี่ยงทายแสดงให้เห็นว่าฝ่ายแสนตรีเพชรกล้าจะพ่ายแพ้ แม้แสนตรีเพชรกล้าจะหวั่นเกรงสิ่งที่จะเกิดขึ้นตามการเสี่ยงทาย แต่ด้วยเป็นหน้าที่ของทหารที่ต้องรักษาบ้านเมือง แสนตรีเพชรกล้าจึงเดินทางต่อไปเพื่อไปสู้รบ ในบทเสภากล่าวถึงการแก้ปัญหาของแสนตรีเพชรกล้า ดังนี้

จะไปทัพจึงหาบรรดาว่าน

เครื่องรางตะกรุดลงองค์ภควัม

แล้วตักน้ำตื่นท่ามาใส่ขัน

เสกเดือตพล่านพลังดั่งตั้งไฟ

หยิบเครื่องอาถรรพ์ยาขึ้นมาใช้

ประจวบเจบเคารพแล้วอาบพลัน

ถ้าจะเกิดอันตรายวายชีวิต

ถ้าไม่ชนะไม่แพ้แต่ปานกลาง

ถ้าจะไปมีชัยแก่ข้าศึก

ครั้งนั้นขาดชั้นชาชะตาตาย

เพชรกล้ามุ่งเขม้นเห็นนิมิต

น้ำอย่างสีฝางกลางร้ายแรง

เป็นสุดทุกข์ลูกออกมาผลัดผ้า

แล้วนึกว่าชาติทหารอันชาญชัย

มาเสกอ่านอาคมถมนำ

บริกรรมเสกเป่าเข้าทันใด

หยิบเครื่องอาถรรพ์นั้นเอาลงใส่

เห็นประจักษ์วิ้งได้ใส่หัวปล้น

เพชรกล้าลงไปในแม่ขัน

ดูสำคัญในนทีจะมีกลาง

ในนิมิตน้ำแดงเป็นแสงฝาง

น้ำเป็นอย่างสีรงลงละลาย

น้ำเลื่อมดั่งผลึกวิเชียรฉาย

นิมิตสายชลธีเป็นสีแดง

รู้แท้แน่จิตประจักษ์แจ้ง

นึกแสงสยดสยอนถอนฤทัย

ประหนึ่งว่าไม่ดำรงทรงกายได้

ถึงบรรลัยก็ให้ลือฝีมือลาว

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๒ : ๑๐๐-๑๐๑)

จากบทเสภา ผลการเสี่ยงทายทำให้แสนตรีเพชรกล้ากลัวและไม่สบายใจเพราะรู้ทั้งรู้ว่าไปก็ต้องพ่ายแพ้แก่ข้าศึก แต่แสนตรีเพชรกล้ายอมเดินทางไปสู้กับขุนแผนเพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของตน

การยอมรับเพราะเกียรติยศและศักดิ์ศรีของตน วิธีนี้ตัวละครจะยอมกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อรักษาเกียรติยศและศักดิ์ศรีของตนไว้

ในเรื่อง **สังข์ศิลป์ชัย** เมื่อนางเกสรสุมณฑาและนางศรีสุพรรณเห็นช่องกับสไบของตน กลับคืนมาตามที่เสียดทายจึงรู้ว่าสังข์ศิลป์ชัยยังมีชีวิตอยู่ นางทั้งสองจึงคิดจะไปติดตามหาสังข์ศิลป์ชัย ท้าวเสนาภูจึงต้องจำยอมออกไปติดตามหาสังข์ศิลป์ชัยด้วยเพราะหากไม่ไปอาจทำให้ตนถูกนิโทษและเสื่อมเสียเกียรติที่ปล่อยให้นางทั้งสองซึ่งเป็นหญิงออกเดินทางตามลำพัง ในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงความล้มเหลวของท้าวเสนาภูแต่สุดท้ายก็ต้องยอมไปกับนางเกสรสุมณฑาและนางศรีสุพรรณ ดังนี้

น้องเอ๋ยน้องแก้ว
จงหยุดยั้งปรึกษาหารือ
ต่ออย่ารุ่งพุ่มนี้จึงคลาไคล
แล้วร้องสั่งทหารพลเรือน

.....
ปลื้มเอ๋ยปลื้มจิต
หาไม่ที่ไหนนั่นคงบรรลีย์
แล้วตรัสแก่ขนิษฐานารี
พระอวยใจฉินหลังสั่งเปรย

.....
ขวัญเอ๋ยขวัญข้าว
ถึงมาตรแมนชีวันจะบรรลีย์
แล้วมีสิ่งหนาทบัญญัติ
เร่งตรวจเตรียมมีพลมนตรี
พระเหลียวสั่งมเหสีโสภา
อย่าตามบิดราชคลาดแคล้ว
ว่าพลางทางเสด็จเข้าที่สรง
คาดตะกรุดลงยันต์ไปกันยักษ์
จับพระแสงคู่มือถือเงื้อง่า
แล้วชวนสองกัลยานารี

จะไปให้ได้แล้วจริงเจียวหรือ
อย่าอึ้งอ้อหุนหันพันเพื่อน
พี่จะตามทราวม้วยไปเป็นเพื่อน
เร่งเตรียมไพร่ในเดือนประเดี๋ยวนี

.....
จริงแล้วพี่คิดขึ้นมาได้
อันบุญคุณเจ้าไซร์ไม่ลืมเลย
ตัวพี่ไม่ไปแล้วน้องเอ๋ย
อย่าเตรียมพลเลยนะเสนา

.....
ที่พี่จะทิ้งเจ้าอย่าสงสัย
คงจะไปเป็นเพื่อนนางเทวี
เหวี่ยงเหวี่ยงเสนาทั้งสี่
ครั้งนี้กูจะไปจริงจริงแล้ว
กับหกโอรสกล้าแกล้ว
อยู่รักษากรุงแก้วเกิดลูกรัก
แต่งองค์อีกทีกักกัก
เอาแหวนถักพิรอดสอดนิ้วชี้
ถึงยักษ์มาเท่าไรก็ไม่หนี
จรัลลิงจากปราสาทชัย

(บทละครนอก : ๕๒๖-๕๒๗)

จากบทพระราชนิพนธ์ ท้าวเสนาภูไม่กล้าไปติดตามพระสังข์ศิลป์ชัยเพราะเกรงกลัวอันตราย แต่เมื่อนางเกสรสุมณฑาและนางศรีสุพรรณยื่นกรานจะไปตามหาสังข์ศิลป์ชัย ท้าวเสนาภูจึงยอมไปด้วยเพื่อไม่ให้ตนถูกนิโทษและเสื่อมเสียเกียรติและศักดิ์ศรี

การยอมรับเพื่อรักษาชีวิต เมื่อตัวละครเลือกเผชิญปัญหาด้วยการยอมจำนนต่อปัญหาแล้ว ตัวละครจะปรับอารมณ์ยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและยอมทำตามที่อีกฝ่ายหนึ่งต้องการเพื่อรักษาชีวิตของตนเองเอาไว้

ในเรื่อง **รามเกียรติ์** ทศกัณฐ์มีคำสั่งให้นางสุพรรณมัจฉาพาพรรคพวกไปชนก้อนหินที่ฝ่ายพระรามใช้ถมถนนข้ามมายังเกาะลงกาออกเพื่อไม่ให้ฝ่ายพระรามข้ามมาได้ ฝ่ายพระรามเมื่อเห็นว่าถนนที่พวกตนถมจนจะเสร็จกลับจมหายไป พระรามจึงให้หนุมานไปตรวจดูใต้น้ำเมื่อหนุมานลงไปดูใต้น้ำจึงรู้ว่านางสุพรรณมัจฉาและพวกคอยชนก้อนหินที่ตนถมออก หนุมานจึงเข้าจับนางสุพรรณมัจฉา เมื่อนางสุพรรณมัจฉาถูกจับจึงบอกความจริงว่าทศกัณฐ์ใช้ให้พวกตนมาทำและรับจะชนหินกลับคืนให้เพื่อรักษาชีวิตของตน ดังในบทพระราชนิพนธ์ว่า

เมื่อนั้น	นวลนางมัจฉาโฉมศรี
ความกลัววานรจะฆ่าตี	ชุลีกรแล้วแจ้งกิจจา
ตัวข้าเป็นบุตรทศกัณฐ์	ชื่อว่าสุพรรณมัจฉา
องค์พระบิดุเรศไ้ฆ่า	ให้ปาวฝูงปลาในสาชล
คาบชนเอาก้อนศิลาไป	ทิ้งเสียมิให้เป็นถนน
เกรงว่าพระรามจะข้ามพล	ไปผจญยังเกาะลงกา
จึงมาทำตามด้วยความกลัว	โทษตัวถึงสิ้นสังขาร
แม่นจะประทานชีวา	อันก้อนศิลาที่ชนไป
ข้าจะสั่งฝูงปลาทั้งนั้น	เร่งกันคาบชนมาให้
ขอท่านผู้มีฤทธิไกร	จงได้เมตตาปราณี

(รามเกียรติ์ เล่ม ๒ : ๒๓๑)

จากบทพระราชนิพนธ์ นางสุพรรณมัจฉายอมบอกความจริงและรับจะชนก้อนหินกลับคืนให้เพราะเกรงกลัวว่าตนจะได้รับอันตรายจึงจำยอมเพื่อรักษาชีวิตตน

การยอมรับเพราะเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของผู้อื่น เช่น เรื่อง **ไกรทอง** เมื่อนางตะเภาแก้วและนางตะเภาทองพบนางวิมาลา ทั้งสองฝ่ายจึงเกิดการทะเลาะตบตีหึงหวงกัน เมื่อไกรทองไม่สามารถห้ามทั้งสองฝ่ายได้ ไกรทองจึงนั่งอยู่เฉยและปล่อยให้นางตะเภาแก้วตะเภาทองตบตีนางวิมาลาเพราะเตือนแล้วนางทั้งสองไม่เชื่อว่าวิมาลาจะเป็นจระเข้เมื่อดึงผ้ายันต์ออก ดังในบทพระราชนิพนธ์ว่า

เมื่อนั้น
จะห้ามปรามผอนปรนก็จนใจ
นางพี่น้องสองคนก็ลั่นเหลือ
นางวิมาลาเล่าก็เพราพริ้ง
เจ้าคารีสีคารมไม่สมหน้า
ขึ้นเสียงเถียงทะเลาะลนลน
จะเขียนหนังสือหย่าสักห้าใบ
ทำประหนึ่งซึ่งโกรธเต็มที

.....
เมื่อนั้น
ทำเฉยเชื่อนเหมือนหนึ่งไม่รู้
พี่ก็ได้บอกแล้วแต่หนหลัง
ไไหนเล่าเจ้าไม่กลัววิมาลา
เป็นไรมิทำให้หน้าใจ
เรียกหาข้าไทให้ช่วยกัน

เจ้าไกรทองบ่นออกทอดใจใหญ่
เอออะไรกระนั้นมันดีจริง
บ้าโลหิตชนิดเผื่อเหมือนมิงส์
น้อยหรือนั่นท่านผู้หญิงทั้งสามคน
เหมือนอ๊แม่ค้าปลาที่หัวถนน
จะกรวดน้ำว่าคะนงเสียเดี๋ยวนี้
ขีดแกงได้ให้ดูอย่าจู้จี้
เดินหนีออกไปเสียให้พ้น

.....
เจ้าไกรทองได้ฟังนั่งไขหู
เป็นครู่จึงตอบวาจา
โกรธซึ่งตั้งตังไม่ฟังว่า
ทั้งเจ้าทั้งข้าเข้ารุมรัน
วิ่งขึ้นมาไยจนตัวลั่น
ตีรันเล่นตามสบายใจ

(บทละครนอก : ๓๒๔-๓๒๖)

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

จากบทพระราชนิพนธ์ การทะเลาะตบตีกันเป็นเรื่องของนางตะเภาแก้วตะเภาทองกับนางวิมาลา เมื่อไกรทองไม่สามารถควบคุมและห้ามปรามได้ จึงปล่อยให้ทั้งสองฝ่ายทะเลาะต่อไปโดยไม่สนใจที่จะเข้าเกี่ยวข้องอีก

การแก้ปัญหาด้วยการยอมรับที่เป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธียอมจำนนต่อปัญหา วิธีการแก้ปัญหานี้ตัวละครต้องฝืนความต้องการของตนเอง แต่ในที่สุดตัวละครก็สามารถที่จะยอมรับและกระทำตามที่ตัวละครอื่นต้องการได้ทั้งหมด เพราะตัวละครมีการปรับอารมณ์ยอมรับ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ตนจะต้องทำ

๒.๒.๒๖ การฆ่าตัวตาย การแก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตายเป็นผลจากการเผชิญปัญหาด้วยวิธีหลีกเลี่ยง และวิธีตำหนิ วิธีนี้ตัวละครจะแก้ปัญหาด้วยการกำจัดตัวเองเพื่อให้ตนเองหลุดพ้นออกจากสภาพที่ไม่พึงปรารถนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่อง **ดาหลัง** ระตูมะงาดาเชิญอิเหนาไปที่เมืองเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่บ้านเมืองของตน แต่เมื่ออิเหนามาถึงเมืองมะงาดา ระตูมะงาดากลับคิดฆ่าอิเหนา อิเหนาจึงรู้ว่าตนถูก

หลอก ดังนั้นอิเหนาจึงต้องการฆ่าตัวตายเนื่องจากอับอายจนไม่อาจทนอยู่ได้ ในบทพระราชนิพนธ์กล่าวถึงการแก้ปัญหาของอิเหนา ดังนี้

ปันหยีกับมิสฆะนาหรั	เร่งเศร้าโหมนัสหนักหนา
กุมกรันดำเนินเดินมา	คิดแค้นวิญญูณแล้วโคก็
ไอ้อนิจจาแก้ตัวกู	มาแพ้รู้ย้ายปลัดภณบัคสี
เสียชาติที่เกิดในธาร	เสียทีที่เป็นวงศ์เทวัญ
เสียทั้งกฤษฏาวราเดช	ตั้งเอาเพศที่คนชายโมหันธี
เสียแรงเรื่องฤทธิไกรดั่งไฟกัลป์	ปราบได้ทุกเขตชั้นทเสมา
มาเสียรู้ย้ายระตุทจวิต	เสียฤทธิเสียศักดิ์อัสถุทยา
อับยศอดสูหมู่เทวา	ใครรู้ไปก็น่าอับประมาณ
น้องไม่อยู่ดูหน้าคนได้	จะกลั่นใจให้ดับสังขาร
ไม่ครองชีวิตไว้ให้ปวยการ	จะได้ความอับประมาณสืบไป

(ดาหลัง เล่ม ๑ : ๒๑๗)

จากบทพระราชนิพนธ์ อิเหนาเกิดความอับอายที่ตนถูกหลอกลงโดยง่าย อิเหนาไม่อาจทนรับความอับอายจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้จึงต้องการแก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตาย

ในเรื่อง **ขุนช้างขุนแผน** นางวันทองเกิดเหตุทะเลาะวิวาทตบตีกับนางลาวทอง ขุนแผนจึงห้ามนางวันทองและนางลาวทอง แต่นางวันทองกลับไม่ยอมเชื่อฟังและยังเข้าทำร้ายนางลาวทอง ขุนแผนจึงซักดาบจะฟันนางวันทอง และทิ้งนางไป ดังนั้นนางวันทองจึงต้องการแก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตาย ดังในบทเสภาว่า

ความเจ็บเท่าไรจะรู้หาย	ความอายเมื่อไรจะสิ้นชื่อ
ดั่งหมึกสักปากไว้ที่หลังมือ	ยังจะรู้รักรูปไปไยมี
ตายเสียเถิดประเสริฐกว่า	คว่าได้เชือกลากมาจากที่
ยกมือกราบงามลงสามที	ชาตินี้น้องพลัดพ่อพลายแล้ว
กลัวอายจะตายไปคอยท่า	ชาติหน้าขอพบพ่อพลายแก้ว
อย่าให้อ้ายขุนช้างมาวี่แหว	ว่าแล้วแฝงมานลูกลงมา
เกาะเสาทำปิ่นขึ้นถึงชื่อ	สองมือผูกคอให้แน่นหนา
พอตัวไกวไหวยวบถึงหลังคา	พอสายทองเข้ามาก็ตกใจ

อุ้มวันทองร้องไห้ดิหวิด

แล้วฉวยมีดมาตัดเชือกเสียได้

ร้องแช่มเย้ยมาไวไว

วันทองทำได้ผูกคอตาย

(ขุนช้างขุนแผน เล่ม ๑ : ๒๓๘)

จากบทเสภา นางวันทองเผชิญปัญหาด้วยการดำเนินตนเองว่าเหตุการณ์ทั้งหมดที่ตนทะเลาะกับขุนแผน กระทั่งทำให้ขุนแผนทิ้งนางไปเป็นเพราะการกระทำของนางเอง ดังนั้นนางวันทองจึงแก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตายเพื่อกำจัดปัญหาที่เกิดขึ้นให้หมดไป แต่นางวันทองไม่สามารถฆ่าตัวตายได้สำเร็จเพราะนางสายทองเข้ามาพบและช่วยไว้ได้ทัน

การแก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตายปรากฏในวรรณคดีหลายเรื่อง ส่วนมากตัวละครที่แก้ปัญหาด้วยวิธีนี้ หากเป็นตัวละครชายจะเป็นตัวละครที่เกิดความรู้สึกอับอายที่ต้องเสียรู้และเสียศักดิ์ศรี เช่น เรื่องสิงห์ไกรภพ ท้าวเทพทศสุรบแพ้สิงห์ไกรภพจึงแก้ความอับอายด้วยการฆ่าตัวตาย เป็นต้น แต่หากเป็นตัวละครหญิงที่แก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตายเพราะตัวละครต้องสูญเสียคนรักหรือผู้ใกล้ชิดไปทำให้ตัวละครไร้ที่พึ่งและขาดผู้ดูแล แสดงว่าผู้หญิงจะต้องพึ่งพิงผู้ชาย เช่น เรื่องลักษณวงศ์ นางเกสรจะฆ่าตัวตายตามฤๅษีที่ตายไปเพราะตนขาดที่พึ่ง หรือเรื่องพระอภัยมณี นางละเวงจะฆ่าตัวตายเพราะนางต้องสูญเสียพ่อและพี่ชาย เป็นต้น นอกจากนี้การแก้ปัญหาด้วยวิธีการฆ่าตัวตายหากเป็นตัวละครเอกจะไม่สามารถหนีพ้นจากปัญหาไปได้เพราะตัวละครอื่นมักเข้ามาขัดขวางไม่ให้มีการฆ่าตัวตายเกิดขึ้น แต่หากเป็นตัวละครฝ่ายปรปักษ์ตัวละครจะสามารถแก้ปัญหาด้วยการฆ่าตัวตายได้สำเร็จตามต้องการ เช่น ท้าวสัทธาสุรในเรื่องรามเกียรติ์ และท้าววาหุโลมในเรื่องพระอภัยมณี เป็นต้น

การศึกษาวิเคราะห์การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละครในบทนี้ ตัวละครมีการเผชิญปัญหาและเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาที่เหมือนและแตกต่างกันออกไปในแต่ละสถานการณ์ โดยตัวละครหนึ่งอาจใช้วิธีการเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาซ้ำกันเสมอๆไม่ว่าสถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปเช่นไร เช่น ขุนแผน มักมีการเผชิญปัญหาด้วยการลงมือแก้ปัญหา และแก้ปัญหาด้วยการใช้กำลัง ไม่ว่าจะประสบปัญหาความขัดแย้งกับคนในครอบครัว คือ นางวันทอง จมื่นไวยฯ นางบัวคลี และหมื่นหาญ หรือขัดแย้งกับบุคคลอื่นๆ คือ ขุนช้าง ขุนเพชรอินทราและขุนรามอินทรา ขุนแผนล้วนใช้กำลังความสามารถทางการต่อสู้แก้ปัญหาของตนทั้งสิ้น หรือพระราม ส่วนมากพระรามมักจะมีการเผชิญปัญหาแบบลงมือแก้ปัญหา และแก้ปัญหาด้วยการแสวงหาข้อมูล คือ ถามพิเภก ซึ่งเป็นโอรสและเป็นผู้รู้เกี่ยวกับการแก้กลศึกของทศกัณฐ์ ทุกครั้งที่ตน

ประสบปัญหาเกี่ยวกับการรบกับทศกัณฐ์ เป็นต้น แต่ในขณะที่ตัวละครอีกส่วนหนึ่งกลับมีวิธีการเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาแตกต่างออกไปตามสถานการณ์ต่างๆ เช่น ชุนช้าง ชุนช้างเป็นตัวละครที่มีการเผชิญปัญหาเรื่องที่ต้องการนางวันทองมาเป็นภรรยาของตนค่อนข้างหลากหลาย คือ มีทั้งการวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ในตอนลงนางวันทองว่าพลายแก้วตายในทัพ การลงมือแก้ปัญหาในตอนจมีนไวยฯลักนางวันทอง และการระบายอารมณ์ในตอนชุนช้างไม่สามารถนำนางวันทองกลับมากับตนได้แม้จะพบนางแล้ว ในส่วนวิธีการแก้ปัญหา ชุนช้างก็มีการใช้วิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลายเช่นกัน เช่น การขอความช่วยเหลือ การบอกผู้มีอำนาจมากกว่า การใช้กำลัง และการใช้เล่ห์กล เป็นต้น แต่การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละครทั้งหมดนอกจากจะทำให้เห็นลักษณะนิสัยของตัวละครแล้ว ยังสะท้อนแนวคิด ความเชื่อ และค่านิยมของสังคมด้วยเพราะสิ่งเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อการแก้ปัญหาของตัวละครทั้งสิ้น

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ตารางที่ ๑ การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละครในวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

การเผชิญปัญหา การแก้ปัญหา	การเผชิญปัญหาแบบมุ่งประเมิน สถานการณ์				การเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา				การเผชิญปัญหาแบบมุ่งปรับอารมณ์			
	วิเคราะห์อย่าง มีเหตุผล	ปรับเปลี่ยน ความคิด	หลีกเลี่ยง ความขัด	ความขัด ดำเนิน	แสวงหาข้อมูล	สร้างทางเลือก	ลงมือแก้ปัญหา	ชะลอปัญหา	ควบคุมอารมณ์	ระบายอารมณ์	บรรเทาอารมณ์	ยอมจำนน
๑. ร้องไห้												
๒. ใช้วาจา	✓						✓			✓		
๓. รักษาความสัญญา	✓											
๔. ใช้สติปัญญา	✓							✓				
๕. แสวงหาข้อมูล	✓				✓							
๖. ออกติดตาม							✓					
๗. แสวงหาสิ่งอื่นช่วยเหลือ						✓	✓					
๘. ขอความช่วยเหลือ	✓						✓					
๙. เสียหาย	✓										✓	
๑๐. ใช้ไสยศาสตร์	✓						✓					

ตารางที่ ๑ การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละครในวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ต่อ)

การเผชิญปัญหา การแก้ปัญหา	การเผชิญปัญหาแบบมุ่งประเมิน สถานการณ์				การเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา				การเผชิญปัญหาแบบมุ่งปรับอารมณ์			
	วิเคราะห์อย่าง มีเหตุผล	ปรับเปลี่ยน ความคิด	หลีกเลี่ยง ความขัด	ความขัด ดำเนิน	แสวงหาข้อมูล	สร้างทางเลือก	ลงมือแก้ปัญหา	ชะลอปัญหา	ควบคุมอารมณ์	ระบายอารมณ์	บรรเทาอารมณ์	ยอมจำนน
๑๑. วางตัวเป็นกลาง						✓						
๑๒. ให้รางวัลหรือติดสินบน	✓						✓					
๑๓. ทำด้วยตัวเอง							✓					
๑๔. ใช้กฎหมาย							✓					
๑๕. พิสูจน์							✓					
๑๖. พึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์							✓				✓	
๑๗. ซบไล้										✓		
๑๘. ใช้โหราศาสตร์	✓										✓	
๑๙. พึ่งสิ่งนั้นหนทางการ											✓	
๒๐. พึ่งศาสนา			✓			✓						

ตารางที่ ๑ การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาของตัวละครในวรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (ต่อ)

การเผชิญปัญหา การแก้ปัญหา	การเผชิญปัญหาแบบมุ่งประเมิน สถานการณ์				การเผชิญปัญหาแบบมุ่งแก้ปัญหา				การเผชิญปัญหาแบบมุ่งปรับอารมณ์			
	วิเคราะห์อย่าง มีเหตุผล	ปรับเปลี่ยน ความคิด	หลีกเลี่ยง ความขัด	ดำเนิน ตาม	แสวงหาข้อมูล	สร้างทางเลือก	ลงมือแก้ปัญหา	ชะลอปัญหา	ควบคุมอารมณ์	ระบายอารมณ์	บรรเทาอารมณ์	ยอมจำนน
๒๑. ทำลายสิ่งของ												
๒๒. ใช้กำลัง	✓			✓			✓					
๒๓. ยินยอมอ่อนน้อม												
๒๔. นิ่งเฉย	✓											
๒๕. ยอมรับ												✓
๒๖. ฆ่าตัวตาย			✓	✓								